

Z A K O N

O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O UDŽBENICIMA

Član 1.

U Zakonu o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 27/18 i 92/23), u članu 3. stav 1. reči: „koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku” zamenjuju se rečima: „i za sve učenike koji pohađaju osnovno obrazovanje i vaspitanje po posebnom programu osnovnog obrazovanja i vaspitanja u inostranstvu na srpskom jeziku.”.

Član 2.

Posle člana 4. dodaje se naziv člana 4a i član 4a koji glase:

„Udžbenik od nacionalnog značaja i udžbenik od posebnog značaja za nacionalnu manjinu

Član 4a

Udžbenici za predmete: srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura, za učenike osnovnog obrazovanja i vaspitanja koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku, smatraju se udžbenicima od nacionalnog značaja.

Udžbenici od nacionalnog značaja prenose vrednosti, tradiciju, jezik i kulturu, zbog čega predstavljaju osnovno sredstvo izgradnje i očuvanja identiteta i nacionalne kohezije, stabilnosti i otpornosti Republike Srbije na spoljne uticaje i jedan od stubova nacionalne bezbednosti.

Udžbenici za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine i dodaci uz te udžbenike za predmete: maternji jezik, maternji jezik i književnost, srpski kao nematernalni jezik, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura, za učenike osnovnog obrazovanja i vaspitanja koji nastavu pohađaju na jeziku i pismu nacionalne manjine, smatraju se udžbenicima od posebnog značaja za nacionalne manjine.”

Član 3.

Naziv člana 5. i član 5. menjaju se i glase:

„Udžbenici za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine

Član 5.

Udžbenike za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine čine udžbenici od posebnog značaja za nacionalne manjine i dodaci uz te udžbenike i ostali udžbenici za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine.

Udžbenik za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine može biti:

- 1) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je izdat na teritoriji Republike Srbije;
- 2) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je prevod udžbenika odobrenog na srpskom jeziku;
- 3) dodatak uz udžbenik za predmete definisane članom 4a stav 3. ovog zakona;

4) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine izdat u stranoj državi, koji je odobren u skladu sa ovim zakonom.

Odredbe ovog zakona koje se odnose na udžbenik shodno se primenjuju i na dodatak iz stava 1. tačka 3) ovog člana za predmete od posebnog značaja za nacionalnu manjinu.”

Član 4.

U članu 10. stav 6. menja se i glasi:

„Način i rokove dodele udžbenika i nacionalne čitanke, kao i pravila korišćenja i vraćanje udžbenika čija je nabavka i dodela finansirana sredstvima budžeta Republike Srbije propisuje ministar.”

Član 5.

U članu 11. stav 2. tačka 3) reči: „ogledne programe”, zamenjuju se rečima: „programe ogleda”.

U tački 5) reči: „koja pohađa isti program” brišu se.

Stav 6. briše se.

Dosadašnji st. 7-10. postaju st. 6-9.

U dosadašnjem stavu 8. koji postaje stav 7. broj: „7.” zamenjuje se brojem: „6.”.

Član 6.

Posle člana 13. dodaje se naziv člana 13a i član 13a koji glasi:

„Autorska naknada za dela koja su obavezan deo sadržaja udžbenika

Član 13a

Bez dozvole autora, a uz obavezu plaćanja autorske naknade, dozvoljeno je umnožavanje i stavljanje u promet tako umnoženih odlomaka objavljenog autorskog dela, odnosno objavljenih pojedinačnih autorskih dela, kada se ona, prema utvrđenom planu nastave i učenja, pojavljuju kao deo sadržaja obaveznog nastavnog sredstva, udžbenika i udžbeničkog kompleta, odobrenog za upotrebu u osnovnom i srednjem obrazovanju u skladu sa ovim zakonom.

Visinu autorske naknade iz stava 1. ovog člana propisuje Vlada.”

Član 7.

U članu 14. stav 1. reči: „javno preduzeće”, zamenjuju se rečima: „pravno lice”.

Stav 2. menja se i glasi:

„Nacionalnu čitanku i udžbenike od nacionalnog značaja izdaje javni izdavač u štampanom, a može ih izdavati i u digitalnom obliku.”

Posle stava 2. dodaje se novi stav 3. koji glasi:

„Štampu izdanja javnog izdavača obavlja pravno lice registrovano za delatnost izdavanja i štampanja naučne i stručne i udžbeničke literature čiji je osnivač Republika Srbija.”

Dosadašnji st. 3-5. postaju st. 4-6.

Član 8.

Posle člana 14a dodaju se član 14b, kao i naziv člana 14v i član 14v koji glase:

„Član 14b

Javni izdavač vrši izbor autora, odnosno obrazuje autorski tim za pripremu udžbenika od nacionalnog značaja i to pojedinačno za svaki predmet i razred.

Javni izdavač raspisuje javni poziv za izbor autora za pripremu udžbenika od nacionalnog značaja.

Za autora može biti izabrano lice koje je državljanin Republike Srbije, sa stečenim visokim obrazovanjem i sa integritetom i autoritetom u oblasti u kojoj se udžbenik priprema, koje nije pravnosnažno osuđivano za krivična dela i na krivične sankcije zbog kojih ne bi moglo biti imenovano u Nacionalni prosvetni savet, kome nije utvrđeno diskriminatorno ponašanje i koje je svojim naučnim, umetničkim, odnosno stručnim radom i profesionalnim zalaganjem pružilo značajan doprinos zaštiti i očuvanju nacionalnog identiteta, a naročito razvijanju svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, odnosno poštovanju i negovanju srpskog jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i kulture nacionalnih manjina na prostoru Republike Srbije, razvijanju interkulturalnosti i poštovanju i očuvanju nacionalne i svetske kulturne baštine.

U postupku izbora autora i obrazovanja autorskog tima javni izdavač sačinjava i na svojoj internet stranici objavljuje listu kandidata koji ispunjavaju propisane uslove za autore udžbenika za svaki predmet za koji se udžbenik priprema i vrši njihovo rangiranje primenom kriterijuma koje je unapred odredio i u javnom pozivu objavio, kao što su: stepen obrazovanja, naučno i/ili nastavno zvanje, objavljeni autorski radovi, odnosno naučni i umetnički rezultati, iskustvo u pripremi udžbeničke literature, učešće u aktivnostima koje doprinose očuvanju ugleda i promociji Republike Srbije i dr.

Javni izdavač imenuje recenzentsku komisiju za udžbenike od nacionalnog značaja vodeći računa o njihovoj stručnosti i relevantnom iskustvu u oblasti za koju se udžbenik priprema.

Članovi recenzentske komisije za udžbenike od nacionalnog značaja moraju ispunjavati uslove propisane za autore tih udžbenika.

Posledice docnje u pripremi i dostavi rukopisa udžbenika

Član 14v

Rok u kojem je autor dužan da dostavi javnom izdavaču rukopis udžbenika od nacionalnog značaja predstavlja bitan sastojak ugovora između autora i javnog izdavača.

Ako izabrani autor ne dostavi rukopis udžbenika ili dela udžbenika u roku utvrđenom ugovorom, javni izdavač jednostrano raskida ugovor sa tim autorom i bira drugog autora, odnosno obrazuje autorski tim u drugačijem sastavu, pri čemu može preraspodeliti poslove pripreme udžbenika preostalim članovima ranije obrazovanog autorskog tima ili angažovati drugog stručnjaka za određenu oblast sa liste kandidata koji ispunjavaju uslove propisane za autora - za pripremu rukopisa udžbenika, odnosno dela udžbenika za koji rukopis nije blagovremeno dostavljen.

Autor koji ne dostavi rukopis udžbenika ili dela udžbenika u roku utvrđenom ugovorom dužan je da vrati isplaćeni iznos autorskog honorara sa zakonskom zateznom kamatom od dana primljene isplate, da nadoknadi troškove koje je javni izdavač imao povodom angažovanja novog autora, kao i štetu koju javni izdavač trpi.

Javni izdavač neće raskinuti ugovor sa autorom koji kasni sa dostavom rukopisa, ako je docnja na strani autora nastupila iz opravdanih razloga, a iz okonosti slučaja proizlazi da će rukopis udžbenika ili dela udžbenika biti dostavljen u

naknadnom roku, koji odredi javni izdavač, a koji ne može biti duži od 15 dana od dana isteka prvobitno ugovorenog roka.”

Član 9.

U članu 16. stav 10. menja se i glasi:

„Predlog iz st. 5, 7. i 8. ovog člana, Zavod dostavlja Nacionalnom prosvetnom savetu, odnosno Savetu za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih (u daljem tekstu: nadležni savet) preko ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja (u daljem tekstu: Ministarstvo).”

Član 10.

U članu 17. stav 1. tačka 3) na kraju teksta tačka se zamenjuje tačkom i zapetom i dodaje se tačka 4) koja glasi:

„4) najveću preporučenu masu štampanog udžbenika.”.

Član 11.

Član 19. menja se i glasi:

„Član 19.

Udžbenik koji je odobren za upotrebu i koji škole biraju u skladu sa ovim zakonom uvršćuje se u katalog udžbenika.

Katalog udžbenika objavljuje se kao:

- 1) katalog udžbenika za osnovnu školu;
- 2) katalog udžbenika za srednje škole;
- 3) katalog udžbenika za izvođenje nastave na jezicima nacionalnih manjina za osnovnu i srednju školu;
- 4) katalog prilagođenih udžbenika.

Katalog udžbenika se objavljuje najkasnije do 1. marta na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

Katalog udžbenika sadrži sledeće podatke:

- 1) naslov udžbenika;
- 2) naziv predmeta, razred i vrsta škole za koju je udžbenik namenjen;
- 3) ime/imena autora udžbenika;
- 4) broj i datum izdavanja rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika;
- 5) jezik i pismo na kome se izdaje udžbenik;
- 6) pun naziv izdavača;
- 7) napomenu uz udžbenik da je prilagođen, kao i vid prilagođavanja.

Ako je novi program nastave i učenja stupio na snagu nakon 1. maja godine koja prethodi godini u kojoj će se on primenjivati, katalog udžbenika, odnosno njegov deo koji se odnosi na udžbenike odobrene po novom programu nastave i učenja, objavljuje se nakon dobijanja stručne ocene svih rukopisa udžbenika, koji su u roku od 150 dana od dana stupanja na snagu novog programa nastave i učenja predati na ocenu.

U slučaju donošenja novog programa nastave i učenja, udžbenici koji se nalaze u katalogu udžbenika po prethodnom programu mogu da se biraju i koriste do

uvršćivanja u katalog, odnosno do stavljanja u promet udžbenika odobrenog po novom programu nastave i učenja.

Ministarstvo se stara o ažuriranju kataloga udžbenika tokom cele godine.

Katalog udžbenika ažurira se na način da udžbenici svih izdavača, odobreni prema važećem planu i programu nastave i učenja, budu objedinjeni u jednom dokumentu.

Katalog udžbenika se ne ažurira u periodu od 60 dana od objavljivanja, osim za udžbenike koji su dobili odobrenje na ekspertizi i radi ispravke tehničkih grešaka.

Izdavač ima pravo da Ministarstvu podnese zahtev da se udžbenici koji se više neće koristiti brišu iz kataloga udžbenika.

Zabranjeno je školi da bira i koristi udžbenik koji nije uvršten u katalog iz stava 1. ovog člana."

Član 12.

Posle člana 19. dodaje se član 19a koji glasi:

„Član 19a

Udžbenik od nacionalnog značaja, izdat po programu nastave i učenja koji je prestao da važi nakon donošenja novog programa, može da se koristi do stavljanja u promet udžbenika pripremljenog po novom programu nastave i učenja."

Član 13.

U članu 22. stav 10. reč: „deset”, zamenjuje se brojem: „15”.

U stavu 11. reči: „deset radnih”, zamenjuju se brojem: „15”.

Stav 16. menja se i glasi:

„Udžbenici i priručnici za stručne predmete u srednjim stručnim školama i niskotiražni udžbenici oslobođeni su takse za stručnu ocenu."

Član 14.

U članu 23. st. 11. i 12. brišu se.

Dosadašnji stav 13. koji postaje stav 11. menja se i glasi:

„Ukoliko Zavod, odnosno Pokrajinski zavod ne dostavi stručnu ocenu u propisanom roku, ministar, odnosno pokrajinski sekretar će u roku od osam dana od dana isteka roka obrazovati komisiju za pripremu stručne ocene iz reda odgovarajućih stručnjaka. Komisija dostavlja ministru, odnosno pokrajinskom sekretaru stručnu ocenu u roku od 20 dana od dana prijema rukopisa."

U dosadašnjim st. 14-16. koji postaju st. 12-14. broj: „12.”, zamenjuje se brojem: „11.”.

Član 15.

U članu 24. posle stava 3. dodaje se novi stav 4. koji glasi:

„Ukoliko je planom udžbenika za nastavni predmet u osnovnoj školi predviđen udžbenički komplet, izdavač obavezno istovremeno podnosi zahtev za odobravanje svih komponenti udžbeničkog kompleta."

Dosadašnji st. 4-9. postaju st. 5-10.

U dosadašnjem stavu 9. koji postaje stav 10. broj: „7.”, zamenjuje se brojem: „8.”.

Član 16.

U članu 26. stav 2. reč: „osam”, zamenjuje se brojem: „10”.

U stavu 3. posle reči: „udžbenika” dodaju se reči: „koji je bio predmet razmatranja stručne komisije Zavoda za ocenu rukopisa, odnosno za koji je Zavod predložio da se ne prihvati zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika.”

Član 17.

Naziv člana 34. i član 34. menjaju se i glase:

„Načela za izbor udžbenika

Član 34.

Odluka o izboru udžbenika koji se nalaze u katalogu udžbenika donosi se na osnovu sledećih načela:

1) Načelo obezbeđivanja konkurencije i zabrane diskriminacije (prilikom donošenja odluke o izboru, nastavničko veće je dužno da sprovede javni, transparentni, otvoreni postupak izbora udžbenika koje će škola koristiti u daljem radu, a koji se nalaze u katalogu udžbenika. Nastavničko veće ne može da ograniči konkurenciju sa namerom da određene privredne subjekte neopravdano dovede u povoljniji ili nepovoljniji položaj, a naročito ne može onemogućavati bilo kojeg privrednog subjekta da učestvuje u postupku izbora udžbenika, koji se nalazi u katalogu udžbenika, korišćenjem diskriminatorskih kriterijuma za kvalitativni izbor privrednog subjekta i tehničkih specifikacija. Nastavničko veće, takođe, ne može da određuje uslove koji bi direktno ili indirektno značili nacionalnu, teritorijalnu ili ličnu diskriminaciju među privrednim subjektima);

2) Načelo ekonomičnosti, efikasnosti i zaštite životne sredine (prilikom donošenja odluke o izboru, nastavničko veće je dužno da sagleda ponudu izdavača imajući u vidu svrhu, namenu i tržišnu vrednost udžbenika, odnosno da vodi računa o ekonomičnom trošenju novca onih koji će taj udžbenik kupovati, kao i o tome da izrada, distribucija, korišćenje, odlaganje, uništavanje materijala i druge radnje u vezi sa udžbenicima koje preduzima izdavač imaju najmanji mogući uticaj na životnu sredinu);

3) Načelo transparentnosti postupka i jednakosti privrednih subjekata (prilikom donošenja odluke o izboru, nastavničko veće dužno je da obezbedi transparentnost postupka izbora udžbenika koje će škola koristiti u daljem radu, kao i da u svim fazama postupka obezbedi jednak položaj svim privrednim subjektima - izdavačima).

Primenom načela iz stava 1. ovog člana, izbor udžbenika vrši se na period od najviše četiri školske godine, s tim da škola, u izuzetnim slučajevima i uz obrazloženje i prethodnu saglasnost Ministarstva, može izvršiti promenu udžbenika i pre isteka tog roka.

Izuzetno, za školsku godinu u kojoj se prvi put primenjuje novi program nastave i učenja, udžbenici se biraju na period od jedne školske godine.

U svim odeljenjima istog razreda iste škole, za isti predmet po pravilu se koristi isti udžbenik jednog izdavača.”

Član 18.

Posle člana 34. dodaju se nazivi članova i čl. 34a, 34b, 34v i 34g, koji glase:

„Postupak izbora udžbenika koji ne spadaju u udžbenike od nacionalnog značaja, odnosno od posebnog značaja za nacionalnu manjinu

Član 34a

Nastavničko veće vrši izbor udžbenika iz kataloga udžbenika, u skladu sa načelima iz člana 34. ovog zakona.

Postupak izbora udžbenika iz stava 1. ovog člana podrazumeva niz radnji koje će nastavničko veće, odnosno tela određena ovim zakonom, preduzimati, a u cilju poštovanja propisanih načela za izbor udžbenika iz ovog zakona, i o kojima su dužni da se izjasne Ministarstvu.

Postupak izbora udžbenika iz stava 1. ovog člana započinje obaveštenjem o početku sprovođenja izbora udžbenika koje će škole koristiti u daljem radu, a koje je nastavničko veće dužno da izda u roku od 30 dana pre početka sprovođenja ovog postupka, i to tako da se obaveštenje ima objaviti putem zvanične veb-prezentacije škole kako bi sve zainteresovane strane bile informisane.

Nastavničko veće u obaveštenju iz stava 3. ovog člana posebno navodi spisak svih nastavnih predmeta za koje se sprovodi postupak izbora udžbenika i određuje rok u kojem privredni subjekti–izdavači treba da dostave svoje predloge/ponude, a koji ne može biti kraći od osam, odnosno duži od 15 dana.

Nakon što je nastavničko veće obavestilo sve zainteresovane privredne subjekte–izdavače da će otpočeti proceduru izbora udžbenika koje će škola koristiti u daljem radu, u skladu sa st. 2. i 3. ovog člana, i nakon što je protekao rok da zainteresovane strane dostave svoje predloge/ponude, na sednici stručnog veća za oblast predmeta, odnosno za razrednu nastavu, razmotriće se svi uredno prispeli predlozi/ponude, i ovo veće će popunjavanjem posebnog obrasca procene udžbenika kojim predlaže nastavničkom veću određeni udžbenik za izbor, svoje obrazloženo mišljenje dostaviti nastavničkom veću, i to u roku ne dužem od osam dana od dana proteka roka za dostavljanje predloga.

Svaki član stručnog veća za oblast predmeta, odnosno za razrednu nastavu, koji učestvuje u postupku izbora i pristupa popunjavanju obrasca procene udžbenika radi davanja mišljenja nastavničkom veću škole da se određeni udžbenik izabere, potpisuje izjavu kojom, pod punom krivičnom i materijalnom odgovornošću garantuje da je postupak izbora u kojem je učestvovao bio usaglašen sa načelima iz člana 34. ovog zakona, kao i da on lično nije bio u sukobu interesa, pod uticajem bilo kog privrednog subjekta, niti da su primenjeni bilo kakvi diskriminatorski uslovi.

Nakon što od svih stručnih veća pribavi obrazložena mišljenja za izbor udžbenika iz stava 5. ovog člana, i sagleda podatke iznete u obrascu procene udžbenika, nastavničko veće donosi jedinstvenu odluku o izboru udžbenika koja će sadržati podatke o svim izabranim udžbenicima i ocenama koje su stručna veća dala, kao i o drugim neophodnim podacima za postupak izbora udžbenika.

Direktor škole, koji rukovodi radom nastavničkog veća, potpisuje izjavu o usklađenosti postupka izbora udžbenika koje će škola koristiti u daljem radu sa načelima propisanim u ovom zakonu, i ona čini integralni deo odluke o izboru.

O donetoj odluci o izboru udžbenika koje će škola koristiti u daljem radu, nastavničko veće obaveštava savet roditelja, kao i nadležnu školsku upravu, u roku ne dužem od 30 dana od dana objavljivanja kataloga udžbenika.

Odluka o izboru udžbenika objavljuje se na oglasnoj tabli škole i na zvaničnoj veb-prezentaciji škole.

Odluka o izboru udžbenika je konačna.

Ukoliko škola ne sprovede predviđeni postupak i ne dostavi odluku o izboru udžbenika, ministarstvo će u roku od pet radnih dana od dana isteka roka iz stava 9. ovog člana, doneti odluku da se u školi koriste udžbenici javnog izdavača, a ako nema udžbenika javnog izdavača za određeni predmet - udžbenici iz kataloga udžbenika koji su najzastupljeniji na teritoriji nadležne školske uprave.

Podatke o udžbenicima iz konačne odluke škola unosi u elektronski registar udžbenika, koji vodi Ministarstvo.

Elektronski registar udžbenika javno je dostupan na zvaničnoj internet stranici Ministarstva i sadrži podatke iz člana 31. stav 2. tač. 1)–5) ovog zakona.

Celokupnu dokumentaciju o postupku izbora udžbenika škola čuva u papirnoj i elektronskoj formi, u skladu sa zakonom.

Izbor udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine i udžbenika koji koriste učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Član 34b

Odluku o izboru udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine donosi nastavničko veće na obrazložen predlog stručnih veća za oblasti predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu koji izvode nastavu na jeziku nacionalne manjine.

Ukoliko u katalogu udžbenika nema odobrenih udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, škole od odobrenih udžbenika na srpskom jeziku vrše izbor udžbenika koji će biti preveden na jezik i pismo nacionalne manjine.

Udžbenik iz stava 2. ovog člana, koji je izabran za korišćenje za najveći broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine u odnosu na ukupan broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu te nacionalne manjine, koristiće se u svim školama u kojima se obrazovno-vaspitni rad ostvaruje na tom jeziku i pismu.

Ministar, na osnovu odluke koju škola dostavlja Ministarstvu, odnosno nadležnoj školskoj upravi, utvrđuje koji je udžbenik iz stava 3. ovog člana izabran za korišćenje od strane najvećeg broja učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, o čemu obaveštava izdavača.

Izdavač u roku od osam dana od dana prijema obaveštenja iz stava 4. ovog člana obaveštava Ministarstvo da li će sam prevesti i izdati izabrani udžbenik. Ukoliko izdavač ne izdaje izabrani udžbenik, ministar obaveštava javnog izdavača, koji je u obavezi da ga prevede, odnosno da ga pripremi i izda kao udžbenik koji je izvorno pisan na jeziku i pismu nacionalne manjine.

Učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, po pravilu, koriste udžbenike koje je izabrala škola u skladu sa odlukom iz stava 1. ovog člana.

Cena udžbenika

Član 34v

Vlada, na zajednički predlog ministra nadležnog za poslove obrazovanja i ministra nadležnog za poslove trgovine, svake godine određuje najvišu maloprodajnu cenu udžbenika, najkasnije do 1. marta tekuće godine za narednu školsku godinu.

Predlog iz stava 1. ovog člana priprema komisija, koju zajednički imenuju ministar nadležan za poslove obrazovanja i ministar nadležan za poslove trgovine.

Komisija ima sedam članova, od kojih su tri stručnjaci iz oblasti izdavaštva (predstavnik javnog i dva predstavnika drugih izdavača), jedan iz Ministarstva, jedan iz organa nadležnog za poslove trgovine, jedan iz organa nadležnog za zaštitu

potrošača i stručnjak za ekonomske nauke kojeg predlaže Socijalno-ekonomski savet.

Cene udžbenika od nacionalnog značaja formira javni izdavač, uz saglasnost Vlade, do 1. marta tekuće godine za narednu školsku godinu.

Najviša maloprodajna cena udžbenika, koji se izdaje na jeziku i pismu nacionalne manjine, odnosno sa prilagođenim sadržajem i/ili formatom za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, ne može biti veća od najviše maloprodajne cene udžbenika na srpskom jeziku koji je preveden, odnosno čiji se sadržaj i/ili format prilagođava.

Zabranjena je prodaja udžbenika po ceni višoj od cene utvrđene u skladu sa st. 1. i 4. ovog člana.

Kriterijume za formiranje najviše maloprodajne cene udžbenika utvrđuje Vlada na zajednički predlog ministra nadležnog za poslove obrazovanja i ministra nadležnog za poslove trgovine.

Određivanje najveće preporučene mase udžbenika

Član 34g

Najveća preporučena masa udžbenika u osnovnoj školi računa se prema sledećoj formuli:

(nedeljni fond predmeta / ukupan nedeljni fond obaveznih predmeta) * m

pri čemu je: m – preporučena masa udžbenika, koja za 1–4. razred osnovne škole iznosi 3 kg, za 5. i 6. razred 4 kg, za 7. i 8. razred 5 kg.

Nedeljni fond predmeta i ukupan nedeljni fond u formuli iz stava 1. ovog člana odnosi se na ukupan nedeljni fond obaveznih predmeta, uključujući obavezne izborne predmete, u pojedinačnom razredu osnovne škole.

Najveća preporučena masa udžbenika iz stava 1. ovog člana ne odnosi se na udžbenike prilagođene za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom."

Član 19.

U članu 36. stav 3. menja se i glasi:

„Donacijom, poklonom ili reprezentacijom iz stava 2. ovog člana ne smatra se predstavljanje udžbenika u trajanju od najviše jednog radnog dana koje mora biti realizovano u prostorijama škole, reprezentacije male vrednosti, čija ukupna vrednost ne prelazi 1.000 dinara po osobi, kao i besplatni primerci udžbenika koje izdavač daje školi radi realizacije izbora udžbenika."

Posle stava 3. dodaje se stav 4. koji glasi:

„Ograničenja iz stava 3. ovoga člana primenjuju se trajno, odnosno i u vreme kada se ne sprovode postupci odobravanja udžbenika uređeni ovim zakonom."

Član 20.

Posle člana 43. dodaje se član 43a koji glasi:

„Član 43a

Novčanom kaznom od 1.000.000 do 2.000.000 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice, odnosno preduzetnik, novčanom kaznom u iznosu od 250.000 do 500.000 dinara, ako prodaje udžbenike po ceni višoj od propisane (član 34v stav 6).

Novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara kazniće se odgovorno lice pravnog lica za prekršaj iz stava 1. ovog člana."

Prelazne i završne odredbe

Član 21.

Udžbenici koji su odobreni na osnovu Zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 27/18 i 92/23) za osnovnu školu za predmete srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura koristiće se do stavljanja u promet udžbenika za te predmete u skladu sa ovim zakonom, nakon čega će biti obrisani iz kataloga udžbenika.

Javni izdavač raspisaće javni poziv za izbor autora za pripremu udžbenika od nacionalnog značaja za prvi i peti razred osnovne škole u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, a za ostale razrede najkasnije 18 meseci pre početka školske godine u kojoj ti udžbenici počinju da se koriste.

Javni izdavač je dužan da preda u štampu rukopise udžbenika od nacionalnog značaja najkasnije 30 dana pre početka školske godine u kojoj ti udžbenici počinju da se koriste.

Korišćenje udžbenika od nacionalnog značaja u osnovnoj školi za učenike prvog i petog razreda počće od školske 2026/2027. godine, za učenike drugog i šestog razreda počće od školske 2027/2028. godine, za učenike trećeg i sedmog razreda počće od školske 2028/2029. godine i za učenike četvrtog i osmog razreda počće od školske 2029/2030. godine.

Član 22.

Propisi za sprovođenje ovog zakona biće doneti u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 23.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje Zakona o izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima sadržan je u odredbi člana 97. tačka 10. Ustava Republike Srbije, prema kome Republika Srbija uređuje i obezbeđuje, između ostalog sistem u oblasti obrazovanja.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima (u daljem tekstu: Zakon), koji je pripremlilo Ministarstvo prosvete, predviđa unapređivanje primene pojedinih zakonskih rešenja u smislu podrške ostvarivanju propisanih ciljeva obrazovanja i vaspitanja i to razvijanja ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanja svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanja i negovanja srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda na prostoru Republike Srbije, razvijanja interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine, kao i u delu obezbeđivanja udžbenika i drugih nastavnih sredstava za učenike, a u cilju obezbeđivanja i unapređivanja kvaliteta, dostupnosti i pravednosti sistema obrazovanja i vaspitanja.

Ministarstvo prosvete je na osnovu prikupljenih podataka i utvrđenog stanja u oblasti izdavanja udžbenika od značaja za razvoj ličnog i nacionalnog identiteta, razvoj svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanja i negovanja srpskog jezika, tradicije i kulture srpskog naroda na prostoru Republike Srbije i na osnovu utvrđenog stanja (urađenih analiza i istraživanja) i kritičkog vrednovanja predložilo uvođenje posebnog nacionalnog udžbeničkog paketa u osnovnom obrazovanju i vaspitanju u zavisnosti od plana i programa za određeni razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja za udžbenike za predmete: srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura, a koje bi izdavao jedan, javni izdavač i štampalo javno preduzeće.

Uvođenje udžbenika od nacionalnog značaja u Zakon ima za cilj očuvanje nacionalnog identiteta, kulturne baštine i jezika. Ovi udžbenici obezbediće jedinstven pristup nastavnim sadržajima koji su od suštinskog značaja za razvoj nacionalne svesti učenika. Precizno određivanje predmeta od nacionalnog značaja omogućava doslednu i kvalitetnu nastavu u oblasti jezika, književnosti, društvenih i umetničkih nauka.

Obezbeđivanja potpune transparentnosti u postupku izbora udžbenika realizovano je tako što su ovim zakonom posebno utvrđena načela za izbor udžbenika, odnosno propisani jasni, transparentni i nediskriminatorni kriterijumi na osnovu kojih će se škole opredeljavati za udžbenike a propisan je i mehanizam za regulisanje tržišta udžbenika kroz određivanje najviše maloprodajne cene udžbenika.

Izmenama su korigovani i rokovi, koji su u praksi bili kratki i otežavali su određene faze procesa.

Novinu predstavlja i uspostavljanje zakonske licence u materiji autorskih prava na objavljenim delima koja su obavezna sadržina udžbenika, saglasno planu i programu nastave i učenja, kao i set novih antikoruptivnih mera kojima se sprečavaju zloupotrebe u procesu izbora udžbenika. Konačno, ovim zakonom utvrđuje se i dodatno najviša preporučena masa udžbenika.

III. OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINAČNIH REŠENJA

Članom 1. Predloga zakona izvršena je izmena i dopuna člana 3. u stavu 1. tako da se obaveznost korišćenja nacionalne čitanke proširuje na sve

učenike u osnovnom i srednjem obrazovanju u Srbiji i na učenike koji pohađaju nastavu u inostranstvu po posebnom programu osnovnog obrazovanja i vaspitanja na srpskom jeziku, čime se obezbeđuje očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta naših učenika u dijaspori. Ovim rešenjem uvodi se normativna osnova za ravnopravno i koherentno obrazovanje u zemlji i inostranstvu.

Članom 2. Predloga zakona izvršena je dopuna dodavanjem naziva iznad člana 4a i člana 4a Zakona, kojim se udžbenici za predmete: srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura, za učenike osnovnog obrazovanja i vaspitanja koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku, smatraju udžbenicima od nacionalnog značaja. Udžbenici od nacionalnog značaja prenose vrednosti, tradiciju, jezik i kulturu, zbog čega predstavljaju osnovno sredstvo izgradnje i očuvanja identiteta i nacionalne kohezije, stabilnosti i otpornosti Republike Srbije na spoljne uticaje i jedan od stubova nacionalne bezbednosti. Pored toga, definisani su i udžbenici od posebnog značaja za nacionalne manjine. Udžbenici za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine i dodaci uz te udžbenike za predmete: maternji jezik, maternji jezik i književnost, srpski kao nematernalni jezik, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura, za učenike osnovnog obrazovanja i vaspitanja koji nastavu pohađaju na jeziku i pismu nacionalne manjine, smatraju se udžbenicima od posebnog značaja za nacionalne manjine.

Članom 3. Predloga zakona izvršena je izmena naziva člana 5. i člana 5. Zakona, na način da je propisano da udžbenike za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine čine udžbenici od posebnog značaja za nacionalne manjine i dodaci uz te udžbenike i ostali udžbenici za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine. Takođe je propisano da udžbenik za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine može biti: udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je izdat na teritoriji Republike Srbije; udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je prevod udžbenika odobrenog na srpskom jeziku; dodatak uz udžbenik za predmete definisane članom 4a stav 3. ovog zakona; udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine izdat u stranoj državi, koji je odobren u skladu sa ovim zakonom. Propisano je i da se odredbe ovog zakona koje se odnose na udžbenik shodno primenjuju i na dodatak iz stava 1. tačka 3) ovog člana za predmete od posebnog značaja za nacionalnu manjinu.

Članom 4. Predloga zakona izvršena je izmena člana 10. Zakona, na način da se u stavu 6. ovog člana precizira ovlašćenje ministra da propiše način i rokove dodele udžbenika i nacionalne čitanke i korišćenje i vraćanje udžbenika koji se finansiraju iz budžeta, čime se obezbeđuje pravni osnov za planiranje, raspodelu i kontrolu javnih sredstava namenjenih za udžbenike i nacionalnu čitanku.

Članom 5. Predloga zakona izvršena je izmena člana 11. Zakona, gde se u stavu 2. tog člana menja formulacija naziva tačke 3), preciznije definiše tačka 5) i briše stav 6. čime se ukida pravo izdavača na finansijsku kompenzaciju za niskotiražne udžbenike kroz umanjeње obaveza, čime se menja režim javnog finansiranja i primena načela srazmernosti u korist restriktivnijeg tumačenja prava na nadoknadu.

Članom 6. Predloga zakona izvršena je dopuna na način da je posle člana 13. dodat naziv člana 13a i član 13a koji propisuje autorsku naknadu za dela koja su obavezan deo sadržaja udžbenika. Propisano je da je bez dozvole autora, a uz obavezu plaćanja autorske naknade, dozvoljeno umnožavanje i stavljanje u promet tako umnoženih odlomaka objavljenog autorskog dela, odnosno objavljenih pojedinačnih autorskih dela, kada se ona, prema utvrđenom planu i programu nastave i učenja, pojavljuju kao deo sadržaja obaveznog nastavnog sredstva, udžbenika i udžbeničkog kompleta, odobrenog za upotrebu u osnovnom i srednjem

obrazovanju u skladu sa ovim zakonom. Visinu autorske naknade iz stava 1. ovog člana propisuje Vlada.

Članom 7. Predloga zakona izvršena je izmena i dopuna člana 14. Zakona, na način da je propisano da nacionalnu čitanku i udžbenike od nacionalnog značaja izdaje javni izdavač u štampanom, a može ih izdavati i u digitalnom obliku. Štampu izdanja javnog izdavača obavlja pravno lice registrovano za delatnost izdavanja i štampanja naučne i stručne i udžbeničke literature čiji je osnivač Republika Srbija.

Članom 8. Predloga zakona izvršena je dopuna na način da je posle člana 14a dodat član 14b, zatim naziv člana 14v i član 14v, kojim je uređeno da javni izdavač bira autore i formira autorski tim za pripremu udžbenika od nacionalnog značaja i to pojedinačno za svaki udžbenik po razredu, kao i da javni izdavač raspisuje javni poziv za izbor članova autorskog tima za pripremu ovih udžbenika, a koji čine lica sa integritetom i autoritetom u oblasti za koju su izabrani. Osim toga, predviđeno je i da javni izdavač imenuje recenzentsku komisiju za udžbenike od nacionalnog značaja, vodeći računa o njihovoj stručnosti i relevantnom iskustvu u oblasti za koju se udžbenik priprema. Takođe, propisane su i posledice docnje u pripremi i dostavi rukopisa udžbenika od nacionalnog značaja.

Članom 9. Predloga zakona izvršena je izmena u članu 16. stavu 10. Zakona radi jasnijeg opisa procedure prilikom dostavljanja predloga Zavoda.

Članom 10. Predloga zakona izvršena je dopuna u članu 17. stav 1. Zakona na način da je posle tačke 3) dodata tačka 4) kojom je propisan dodatni sadržaj plana udžbenika, u vidu najveće preporučene mase štampanog udžbenika u gramima (g).

Članom 11. Predloga zakona izvršena je izmena člana 19. Zakona na način da se precizira rok do kog se katalog udžbenika objavljuje (1. mart), propisuje se koje podatke sadrži katalog udžbenika, kao i to da se katalog udžbenika ne ažurira u periodu od 60 dana od objavljivanja. Takođe se propisuje pravo izdavača da sam inicira brisanje udžbenika iz kataloga udžbenika, koji više nisu u upotrebi.

Članom 12. Predloga zakona izvršena je dopuna Zakona članom 19a kojim je propisano da udžbenik od nacionalnog značaja, izdat po programu nastave i učenja koji je prestao da važi nakon donošenja novog programa, može da se koristi do stavljanja u promet udžbenika pripremljenog po novom programu nastave i učenja

Članom 13. Predloga zakona izvršena je izmena člana 22. Zakona u pogledu roka u kojem postoji obaveza Ministarstva da Zavodu, u određenom broju primeraka, dostavi rukopis udžbenika i elaborat u odgovarajućoj formi. Takođe, definisano je da su niskotiražni udžbenici oslobođeni od takse za stručnu ocenu, što predstavlja posebno pravno rešenje u okviru propisa o udžbenicima, kojim se podstiče dostupnost i kvalitet obrazovnog materijala u stručnom obrazovanju i u oblasti niskotiražnih udžbenika.

Članom 14. Predloga zakona izvršena je izmena člana 23. Zakona brisanjem st. 11. i 12. iz razloga što sve stručne ocene za odobrene udžbenike imaju isti propisan sadržaj i njihovo objavljivanje nema informativnu vrednost, a podaci su uvek dostupni na zahtev, što objavu čini dodatnim nepotrebnim administrativnim opterećenjem. Dosadašnji stav 13. koji postaje stav 11. izmenjen je tako da ukoliko Zavod, odnosno Pokrajinski zavod ne dostavi stručnu ocenu u propisanom roku, ministar, odnosno pokrajinski sekretar će u roku od osam dana od isteka roka obrazovati komisiju za pripremu stručne ocene iz reda odgovarajućih stručnjaka. Komisija dostavlja ministru, odnosno pokrajinskom sekretaru stručnu ocenu u roku od 20 dana od dana prijema rukopisa.

Članom 15. Predloga zakona izvršena je izmena člana 24. Zakona dodavanjem novog stava 4. kojim je propisano da ukoliko je planom udžbenika za nastavni predmet u osnovnoj školi predviđen udžbenički komplet, izdavač obavezno istovremeno podnosi zahtev za odobravanje svih komponenti udžbeničkog kompleta.

Članom 16. Predloga zakona izvršena je izmena člana 26. Zakona na način da je izmenjen rok za dostavljanje zahteva nadležnom savetu i dopunjen je stav 3. na način da nadležni savet obrazuje tročlanu stručnu komisiju sačinjenu od stručnjaka iz relevantne oblasti za ekspertizu rukopisa udžbenika koji je bio predmet razmatranja stručne komisije Zavoda za ocenu rukopisa, odnosno za koji je Zavod predložio da se ne prihvati zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika, kao pojedinačnog procesnog koraka u postupku ocene i odobravanja nastavnih materijala.

Članom 17. Predloga zakona izvršena je izmena naziva člana 34. i člana 34. Zakona, uspostavljanjem načela u vezi sa izborom udžbenika gde se podrazumeva da škola bira udžbenike iz kataloga u skladu sa propisanim načelima, a odluku donosi nastavničko veće na predlog stručnih veća. Izbor udžbenika važi do četiri školske godine, ali je moguća i ranija promena uz saglasnost Ministarstva i dostavljanje odgovarajuće dokumentacije. Takođe, predviđeno je obezbeđivanja potpune transparentnosti u postupku izbora udžbenika.

Članom 18. Predloga zakona izvršena je dopuna Zakona čl. 34a-34g kojima se propisuje postupak izbora udžbenika koji ne spadaju u udžbenike od nacionalnog značaja, izbor udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine i udžbenika koji koriste učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, zatim se uvodi određivanje najviše maloprodajne cene udžbenika, na predlog sedmočlane komisije sastavljene od stručnjaka i predstavnika relevantnih institucija, svake godine donosi odluku o najvišoj maloprodajnoj ceni udžbenika, koja obavezuje izdavače i obezbeđuje cenovnu kontrolu i dostupnost udžbenika za narednu školsku godinu. Ova odredba ima za cilj da se obezbedi transparentnost, kontrolisano formiranje cena i dostupnost udžbenika svim učenicima pod jednakim uslovima. Određivanjem najviše maloprodajne cene udžbenika na godišnjem nivou, na osnovu stručnog mišljenja predstavnika relevantnih institucija i sektora, sprečava se nekontrolisano povećanje cena i štiti značaj učenika, roditelja i potrošača. Ovakvim pristupom osigurava se i ravnopravnost učenika koji nastavu pohađaju na jeziku nacionalne manjine ili koriste prilagođene udžbenike. Članom 34g uvodi se mogućnost određivanja najveće mase udžbenika, gde se utvrđuje formula za izračunavanje najveće preporučene mase udžbenika po predmetu u osnovnoj školi, s ciljem zaštite i prevencije zdravlja učenika, pri čemu se maksimalna masa određuje u zavisnosti od razreda i nedeljnog fonda časova.

Članom 19. Predloga zakona izvršena je dopuna člana 36. Zakona, preciziranjem da se donacijama, poklonima ili reprezentacijom ne smatraju kratkotrajno predstavljanje udžbenika u školi, reprezentacije male vrednosti do 1000 dinara po osobi, kao ni besplatni primerci udžbenika namenjeni za izbor udžbenika, pri čemu se ova ograničenja primenjuju trajno, bez obzira na fazu postupka odobravanja udžbenika.

Članom 20. Predloga zakona dodaje se posebna kaznena odredba, kao član 43a, kojim se propisuje novčana kazna za prekršaj u slučaju prodaje udžbenike po ceni većoj od cene utvrđene odlukom Vlade.

Članom 21. Predloga zakona propisano je da udžbenici koji su odobreni na osnovu zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 27/18 i 92/23) za osnovnu školu za predmete srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura koristiće se do stavljanja u promet udžbenika za te predmete u skladu sa ovim zakonom, nakon čega će biti obrisani iz kataloga udžbenika. Javni izdavač raspisaće javni poziv za izbor autora za pripremu udžbenika od nacionalnog značaja za prvi i peti razred osnovne škole u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, a za ostale razrede najkasnije 18 meseci pre početka školske godine u kojoj ti udžbenici počinju da se koriste. Javni izdavač je dužan da preda u štampu rukopise udžbenika od nacionalnog značaja najkasnije 30 dana pre početka školske godine u kojoj ti udžbenici počinju da se koriste. Korišćenje udžbenika od nacionalnog značaja u

osnovnoj školi za učenike prvog i petog razreda počće od školske 2026/2027. godine, za učenike drugog i šestog razreda počće od školske 2027/2028. godine, za učenike trećeg i sedmog razreda počće od školske 2028/2029. godine i za učenike četvrtog i osmog razreda počće od školske 2029/2030. godine.

Članom 22. Predloga zakona propisano je da će propisi za sprovođenje ovog zakona biti doneti u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članom 23. Predloga zakona propisano je da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV. PROCENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA POTREBNIH ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona potrebno je obezbediti sredstva u 2025. godini u iznosu od 244.000.000 dinara, a za 2026. godinu i 2027. godinu potrebno je obezbediti sredstva u budžetu Republike Srbije u iznosu od 476.000.000 dinara po godini.

PREGLED ODREĐABA ZAKONA O UDŽBENICIMA KOJE SE MENJAJU
ODNOSNO DOPUNJUJU

Obavezno i drugo nastavno sredstvo

Član 3.

Nacionalna čitanka je obavezno nastavno sredstvo za sve učenike osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja ~~koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku~~ I ZA SVE UČENIKE KOJI POHAĐAJU OSNOVNO OBRAZOVANJE I VASPITANJE PO POSEBNOM PROGRAMU OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA U INOSTRANSTVU NA SRPSKOM JEZIKU.

Nacionalna čitanka koristi se u cilju razvijanja ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanja svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanja i negovanja srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina na prostoru Republike Srbije, razvijanja interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine.

Nacionalna čitanka obuhvata sadržaje programa predmeta srpski jezik, odnosno srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, likovna kultura i muzička kultura, u skladu sa planom i programom nastave i učenja za određeni razred, odnosno ciklus osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja.

U skladu sa stavom 2. ovog člana čitanka obuhvata sadržaje predmeta:

- 1) prvog i drugog razreda osnovnog obrazovanja i vaspitanja;
- 2) trećeg i četvrtog razreda osnovnog obrazovanja i vaspitanja;
- 3) svih razreda drugog ciklusa osnovnog obrazovanja i vaspitanja;
- 4) svih razreda srednjeg obrazovanja i vaspitanja.

Drugo nastavno sredstvo je nastavno sredstvo koje doprinosi ostvarivanju ciljeva datog predmeta, prati udžbenik i može da se koristi za savladavanje, proveru i proširivanje znanja stečenih korišćenjem udžbenika i za samostalni rad učenika i koje je usklađeno sa programom predmeta i, zavisno od predmeta i razreda, može biti:

- 1) radna sveska;
- 2) zbirka zadataka;
- 3) geografski atlas, istorijski atlas, zidna karta i sl.;
- 4) zbirka tekstova, reprodukcija dokumenata, umetničkih dela, fotografija, ilustracija, crteža i sl.;
- 5) notni zapis;
- 6) digitalni zapis;
- 7) praktikum za vežbe;
- 8) audio zapis;
- 9) audio-vizuelni zapis;
- 10) materijal za konstruktorsko oblikovanje;
- 11) gramatika i rečnik za strani jezik.

UDŽBENIK OD NACIONALNOG ZNAČAJA I UDŽBENIK OD POSEBNOG
ZNAČAJA ZA NACIONALNU MANJINU

ČLAN 4A

UDŽBENICI ZA PREDMETE: SRPSKI JEZIK, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST, SVET OKO NAS, PRIRODA I DRUŠTVO, ISTORIJA, GEOGRAFIJA, MUZIČKA KULTURA I LIKOVNA KULTURA, ZA UČENIKE OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA KOJI NASTAVU POHAĐAJU NA SRPSKOM JEZIKU, SMATRAJU SE UDŽBENICIMA OD NACIONALNOG ZNAČAJA.

UDŽBENICI OD NACIONALNOG ZNAČAJA PRENOSE VREDNOSTI, TRADICIJU, JEZIK I KULTURU, ZBOG ČEGA PREDSTAVLJAJU OSNOVNO SREDSTVO IZGRADNJE I OČUVANJA IDENTITETA I NACIONALNE KOHEZIJE, STABILNOSTI I OTPORNOSTI REPUBLIKE SRBIJE NA SPOLJNE UTICAJE I JEDAN OD STUBOVA NACIONALNE BEZBEDNOSTI.

UDŽBENICI ZA IZVOĐENJE NASTAVE NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE I DODACI UZ TE UDŽBENIKE ZA PREDMETE: MATERNJI JEZIK, MATERNJI JEZIK I KNJIŽEVNOST, SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK, SVET OKO NAS, PRIRODA I DRUŠTVO, ISTORIJA, GEOGRAFIJA, MUZIČKA KULTURA I LIKOVNA KULTURA, ZA UČENIKE OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA KOJI NASTAVU POHAĐAJU NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE, SMATRAJU SE UDŽBENICIMA OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA NACIONALNE MANJINE.

~~Udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine~~

~~Član 5.~~

~~Udžbenikom na jeziku i pismu nacionalne manjine smatra se:~~

- ~~1) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je izdat na teritoriji Republike Srbije;~~
- ~~2) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je prevod udžbenika odobrenog na srpskom jeziku;~~
- ~~3) dodatak uz udžbenik koji se koristi za realizaciju prilagođenog dela programa nastave i učenja za predmete od značaja za nacionalnu manjinu;~~
- ~~4) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine izdat u stranoj državi, koji je odobren u skladu sa ovim zakonom.~~

~~Određbe ovog zakona koje se odnose na udžbenik, shodno se primenjuju i na dodatak iz stava 1. tačka 3) ovog člana za predmete od značaja za nacionalnu manjinu.~~

UDŽBENICI ZA IZVOĐENJE NASTAVE NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE
MANJINE

ČLAN 5.

UDŽBENIKE ZA IZVOĐENJE NASTAVE NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE ČINE UDŽBENICI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA NACIONALNE MANJINE I DODACI UZ TE UDŽBENIKE I OSTALI UDŽBENICI ZA IZVOĐENJE NASTAVE NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE.

UDŽBENIK ZA IZVOĐENJE NASTAVE NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE MOŽE BITI:

- 1) UDŽBENIK NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE KOJI JE IZDAT NA TERITORIJI REPUBLIKE SRBIJE;
 - 2) UDŽBENIK NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE KOJI JE PREVOD UDŽBENIKA ODOBRENOG NA SRPSKOM JEZIKU;
 - 3) DODATAK UZ UDŽBENIK ZA PREDMETE DEFINISANE ČLANOM 4A STAV 3. OVOG ZAKONA;
 - 4) UDŽBENIK NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE IZDAT U STRANOJ DRŽAVI, KOJI JE ODOBREN U SKLADU SA OVIM ZAKONOM.
- ODREDBE OVOG ZAKONA KOJE SE ODOSE NA UDŽBENIK SHODNO SE PRIMENJUJU I NA DODATAK IZ STAVA 1. TAČKA 3) OVOG ČLANA ZA PREDMETE OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA NACIONALNU MANJINU.

Finansiranje udžbenika sredstvima budžeta Republike Srbije

Član 10.

Vlada, u skladu sa raspoloživim sredstvima budžeta Republike Srbije, u cilju omogućavanja jednake dostupnosti obrazovanja i vaspitanja donosi odluku o finansiranju pripreme i/ili nabavke i dodele, odnosno sufinansiranju pripreme i/ili nabavke i dodele udžbenika i priručnika, a naročito za učenike i polaznike koji su socijalno i materijalno ugroženi, kao i za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Odluka iz stava 1. ovog člana donosi se do 1. marta tekuće godine za narednu školsku godinu.

Odlukom iz stava 1. ovog člana Vlada utvrđuje:

- 1) nivo i vrstu obrazovanja, razred i predmet za koji će se finansirati, odnosno sufinansirati udžbenici i priručnici;
- 2) uslove i kriterijume na osnovu kojih učenik, odnosno polaznik ostvaruje pravo na finansiranje, odnosno sufinansiranje.

Izbor i nabavka udžbenika i priručnika utvrđenih odlukom iz stava 1. ovog člana, vrši se u skladu sa ovim zakonom i zakonom koji uređuje oblast javnih nabavki.

Sredstva za finansiranje pripreme i nabavke nacionalne čitanke za sve učenike osnovnih i srednjih škola koji ostvaruju obrazovno-vaspitni rad na srpskom jeziku obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije.

~~Način i rokove dodele i vraćanja udžbenika i nacionalne čitanke koji se finansiraju sredstvima iz budžeta utvrđuje Vlada.~~

NAČIN I ROKOVE DODELE UDŽBENIKA I NACIONALNE ČITANKE, KAO I PRAVILA KORIŠĆENJA I VRAĆANJE UDŽBENIKA ČIJA JE NABAVKA I DODELA FINANSIRANA SREDSTVIMA BUDŽETA REPUBLIKE SRBIJE PROPISUJE MINISTAR.

Sredstva za finansiranje nabavke i dodele, odnosno sufinansiranje nabavke i dodele udžbenika i priručnika iz stava 1. ovog člana, mogu se obezbediti i u budžetu jedinice lokalne samouprave.

Nadležni organ jedinice lokalne samouprave bliže određuje uslove, kriterijume, način i postupak finansiranja, odnosno sufinansiranja iz budžeta jedinice lokalne samouprave.

Jedinica lokalne samouprave sredstva iz stava 6. ovog člana može realizovati preko organizacionog oblika čiji je osnivač.

Jedinica lokalne samouprave o svojoj odluci da finansira, odnosno sufinansira nabavku i dodelu udžbenika i priručnika iz stava 1. ovog člana, obaveštava ministarstvo najkasnije do 1. februara tekuće kalendarske godine za narednu školsku godinu.

Niskotiražni udžbenici

Član 11.

Niskotiražni udžbenik je udžbenik čiji su direktni i indirektni troškovi proizvodnje i zavisni troškovi prodaje veći od maloprodajne cene.

Niskotiražnim udžbenikom smatra se:

1) udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine, preveden sa srpskog jezika ili izvorno pisan na jeziku i pismu nacionalne manjine;

2) udžbenik prilagođen obrazovnim potrebama učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;

3) udžbenik za ~~ogledne programe~~ **PROGRAME OGLEDA**;

4) udžbenik za sticanje obrazovanja po posebnim programima (obrazovanje u inostranstvu, programi za talentovane učenike i sl.);

5) udžbenik za predmete u gimnazijama i srednjim stručnim školama koje pohađa manje od 2% učenika i polaznika od ukupnog broja učenika i polaznika u generaciji ~~koja pohađa isti program~~.

Maloprodajna cena udžbenika i priručnika sa PDV-om, koji se izdaje na jeziku i pismu nacionalne manjine, odnosno koji se izdaje sa prilagođenim pismom i/ili formatom za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, ne može biti veća od maloprodajne cene udžbenika i priručnika sa PDV-om na srpskom jeziku koji je preveden, odnosno čije pismo i/ili format je prilagođen.

Izdavač udžbenika dužan je da učestvuje u obezbeđivanju sredstava za izdavanje niskotiražnih udžbenika u iznosu 2% ostvarenih neto prihoda od prodatih udžbenika u prethodnoj kalendarskoj godini i da navedena sredstva obračuna i uplati u budžet Republike Srbije, najkasnije do 30. aprila tekuće godine.

Izdavač udžbenika koji izdaje sve niskotiražne udžbenike koje su škole izabrale za korišćenje, prema članu 34. st. 3, 4, 5. i 11. ovog zakona i koji su tom izdavaču odobreni u skladu sa ovim zakonom, nije u obavezi da učestvuje u obezbeđivanju sredstava iz stava 4. ovog člana.

~~Izdavač udžbenika koji izdaje deo niskotiražnih udžbenika koje su škole izabrale za korišćenje prema članu 34. st. 3, 4, 5. i 11. ovog zakona i koji su tom izdavaču odobreni u skladu sa ovim zakonom, ima pravo na umanjeње sredstava iz stava 4. ovog člana koje se utvrđuje primenom načela srazmernosti.~~

Vlada, u skladu sa raspoloživim sredstvima budžeta Republike Srbije, donosi odluku o sufinansiranju pripreme i/ili nabavke niskotiražnih udžbenika koje izdaje centar za niskotiražne udžbenike.

Odluka iz stava 7. 6. ovog člana donosi se do 1. septembra tekuće godine za narednu školsku godinu.

Izbor udžbenika iz stava 1. ovog člana vrši se u skladu sa ovim zakonom.

Bliže uslove i druga pitanja od značaja za izdavanje niskotiražnih udžbenika propisuje ministar.

AUTORSKA NAKNADA ZA DELA KOJA SU OBAVEZAN DEO SADRŽAJA UDŽBENIKA

ČLAN 13A

BEZ DOZVOLE AUTORA, A UZ OBAVEZU PLAĆANJA AUTORSKE NAKNADE, DOZVOLJENO JE UMNOŽAVANJE I STAVLJANJE U PROMET TAKO UMNOŽENIH ODLOMAKA OBJAVLJENOG AUTORSKOG DELA, ODNOSNO OBJAVLJENIH POJEDINAČNIH AUTORSKIH DELA, KADA SE ONA, PREMA UTVRĐENOM PLANU I PROGRAMU NASTAVE I UČENJA, POJAVLJUJU KAO

DEO SADRŽAJA OBAVEZNOG NASTAVNOG SREDSTVA, UDŽBENIKA I UDŽBENIČKOG KOMPLETA, ODOBRENOG ZA UPOTREBU U OSNOVNOM I SREDNJEM OBRAZOVANJU U SKLADU SA OVIM ZAKONOM.

VISINU AUTORSKE NAKNADE IZ STAVA 1. OVOG ČLANA PROPISUJE VLADA.

II. IZDAVAČI UDŽBENIKA

Član 14.

Izdavanje udžbenika, priručnika, dodatnog nastavnog sredstva, didaktičkog sredstva i didaktičkog igrovnog sredstva može da obavlja ~~javno preduzeće~~ PRAVNO LICE registrovano za delatnost izdavanja udžbenika čiji je osnivač Republika Srbija (u daljem tekstu: javni izdavač), preduzetnik ili drugo pravno lice koje je registrovano za izdavačku delatnost.

~~Nacionalnu čitanku iz člana 3. ovog zakona, izdaje javni izdavač.~~

NACIONALNU ČITANKU I UDŽBENIKE OD NACIONALNOG ZNAČAJA IZDAJE JAVNI IZDAVAČ U ŠTAMPANOM, A MOŽE IH IZDAVATI I U DIGITALNOM OBLIKU.

ŠTAMPU IZDANJA JAVNOG IZDAVAČA OBAVLJA PRAVNO LICE REGISTROVANO ZA DELATNOST IZDAVANJA I ŠTAMPANJA NAUČNE I STRUČNE I UDŽBENIČKE LITERATURE ČIJI JE OSNIVAČ REPUBLIKA SRBIJA.

Priručnik za stručne predmete u stručnim i umetničkim školama može da izdaje i udruženje stručnih i umetničkih škola.

Priručnik za učenike i odrasle sa smetnjama u razvoju i invaliditetom može da izdaje i udruženje škola za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i strukovno udruženje defektologa.

Priručnik za obrazovanje odraslih može da izdaje i udruženje škola koje realizuje programe osnovnog obrazovanja odraslih.

ČLAN 14B

JAVNI IZDAVAČ VRŠI IZBOR AUTORA, ODNOSNO OBRAZUJE AUTORSKI TIM ZA PRIPREMU UDŽBENIKA OD NACIONALNOG ZNAČAJA I TO POJEDINAČNO ZA SVAKI PREDMET I RAZRED.

JAVNI IZDAVAČ RASPISUJE JAVNI POZIV ZA IZBOR AUTORA ZA PRIPREMU UDŽBENIKA OD NACIONALNOG ZNAČAJA.

ZA AUTORA MOŽE BITI IZABRANO LICE KOJE JE DRŽAVLJANIN REPUBLIKE SRBIJE, SA STEČENIM VISOKIM OBRAZOVANJEM I SA INTEGRITETOM I AUTORITETOM U OBLASTI U KOJOJ SE UDŽBENIK PRIPREMA, KOJE NIJE PRAVNOSNAŽNO OSUĐIVANO ZA KRIVIČNA DELA I NA KRIVIČNE SANKCIJE ZBOG KOJIH NE BI MOGLO BITI IMENOVANO U NACIONALNI PROSVETNI SAVET, KOME NIJE UTVRĐENO DISKRIMINATORNO PONAŠANJE I KOJE JE SVOJIM NAUČNIM, UMETNIČKIM, ODNOSNO STRUČNIM RADOM I PROFESIONALNIM ZALAGANJEM PRUŽILO ZNAČAJAN DOPRINOS ZAŠTITI I OČUVANJU NACIONALNOG IDENTITETA, A NAROČITO RAZVIJANJU SVESTI I OSEĆANJA PRIPADNOSTI REPUBLICI SRBIJI, ODNOSNO POŠTOVANJU I NEGOVANJU SRPSKOG JEZIKA, TRADICIJE I KULTURE SRPSKOG NARODA I KULTURE NACIONALNIH MANJINA NA PROSTORU REPUBLIKE SRBIJE, RAZVIJANJU INTERKULTURALNOSTI I POŠTOVANJU I OČUVANJU NACIONALNE I SVETSKE KULTURNE BAŠTINE.

U POSTUPKU IZBORA AUTORA I OBRAZOVANJA AUTORSKOG TIMA JAVNI IZDAVAČ SAČINJAVA I NA SVOJOJ INTERNET STRANICI OBJAVLJUJE LISTU KANDIDATA KOJI ISPUNJAVAJU PROPISANE USLOVE ZA AUTORE UDŽBENIKA ZA SVAKI PREDMET ZA KOJI SE UDŽBENIK PRIPREMA I

VRŠI NJIHOVO RANGIRANJE PRIMENOM KRITERIJUMA KOJE JE UNAPRED ODREDIO I U JAVNOM POZIVU OBJAVIO, KAO ŠTO SU: STEPEN OBRAZOVANJA, NAUČNO I/ILI NASTAVNO ZVANJE, OBJAVLJENI AUTORSKI RADOVI, ODNOSNO NAUČNI I UMETNIČKI REZULTATI, ISKUSTVO U PRIPREMI UDŽBENIČKE LITERATURE, UČEŠĆE U AKTIVNOSTIMA KOJE DOPRINOSE OČUVANJU UGLEDA I PROMOCIJI REPUBLIKE SRBIJE I DR.

JAVNI IZDAVAČ IMENUJE RECENZENTSKU KOMISIJU ZA UDŽBENIKE OD NACIONALNOG ZNAČAJA VODEĆI RAČUNA O NJIHOVOJ STRUČNOSTI I RELEVANTNOM ISKUSTVU U OBLASTI ZA KOJU SE UDŽBENIK PRIPREMA.

ČLANOVI RECENZENTSKE KOMISIJE ZA UDŽBENIKE OD NACIONALNOG ZNAČAJA MORAJU ISPUNJAVATI USLOVE PROPISANE ZA AUTORE TIH UDŽBENIKA.

POSLEDICE DOCNJE U PRIPREMI I DOSTAVI RUKOPISA UDŽBENIKA

ČLAN 14V

ROK U KOJEM JE AUTOR DUŽAN DA DOSTAVI JAVNOM IZDAVAČU RUKOPIS UDŽBENIKA OD NACIONALNOG ZNAČAJA PREDSTAVLJA BITAN SASTOJAK UGOVORA IZMEĐU AUTORA I JAVNOG IZDAVAČA.

AKO IZABRANI AUTOR NE DOSTAVI RUKOPIS UDŽBENIKA ILI DELA UDŽBENIKA U ROKU UTVRĐENOM UGOVOROM, JAVNI IZDAVAČ JEDNOSTRANO RASKIDA UGOVOR SA TIM AUTOROM I BIRA DRUGOG AUTORA, ODNOSNO OBRAZUJE AUTORSKI TIM U DRUGAČIJEM SASTAVU, PRI ČEMU MOŽE PRERASPODELITI POSLOVE PRIPREME UDŽBENIKA PREOSTALIM ČLANOVIMA RANIJE OBRAZOVANOG AUTORSKOG TIMA ILI ANGAŽOVATI DRUGOG STRUČNJAKA ZA ODREĐENU OBLAST SA LISTE KANDIDATA KOJI ISPUNJAVAJU USLOVE PROPISANE ZA AUTORA - ZA PRIPREMU RUKOPISA UDŽBENIKA, ODNOSNO DELA UDŽBENIKA ZA KOJI RUKOPIS NIJE BLAGOVREMENO DOSTAVLJEN.

AUTOR KOJI NE DOSTAVI RUKOPIS UDŽBENIKA ILI DELA UDŽBENIKA U ROKU UTVRĐENOM UGOVOROM DUŽAN JE DA VRATI ISPLAĆENI IZNOS AUTORSKOG HONORARA SA ZAKONSKOM ZATEZONOM KAMATOM OD DANA PRIMLJENE ISPLATE, DA NADOKNADI TROŠKOVE KOJE JE JAVNI IZDAVAČ IMAO POVODOM ANGAŽOVANJA NOVOG AUTORA, KAO I ŠTETU KOJU JAVNI IZDAVAČ TRPI.

JAVNI IZDAVAČ NEĆE RASKINUTI UGOVOR SA AUTOROM KOJI KASNI SA DOSTAVOM RUKOPISA AKO JE DOCNJA NA STRANI AUTORA NASTUPILA IZ OPRAVDANIH RAZLOGA, A IZ OKONOSTI SLUČAJA PROIZLAZI DA ĆE RUKOPIS UDŽBENIKA ILI DELA UDŽBENIKA BITI DOSTAVLJEN U NAKNADNOM ROKU KOJI ODREDI JAVNI IZDAVAČ, A KOJI NE MOŽE BITI DUŽI OD 15 DANA OD DANA ISTEKA PRVOBITNO UGOVORENOG ROKA.

Utvrdjivanje plana udžbenika

Član 16.

Planom udžbenika utvrđuju se udžbenici po predmetima ili oblastima, razredima, nivoima obrazovanja i vrsti škole, koji se koriste u obrazovno-vaspitnom radu.

Planom udžbenika, za sve razrede, predviđena je i nacionalna čitanka.

Za stručne predmete u stručnim školama, za polaznike u osnovnom obrazovanju odraslih, planom udžbenika može se propisati i priručnik.

Planom udžbenika definiše se sastav udžbeničkog kompleta, vodeći se principom da je svaka komponenta udžbeničkog kompleta neophodan uslov za ostvarivanje ciljeva određenog predmeta. Svaka komponenta udžbeničkog kompleta ima jasnu funkciju, a sve komponente kompleta čine koherentnu celinu.

Plan udžbenika za osnovno i srednje opšte i umetničko obrazovanje i vaspitanje, opšteobrazovne predmete srednjeg stručnog obrazovanja i vaspitanja i obrazovanja odraslih, na predlog Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (u daljem tekstu: Zavod), po pribavljenom mišljenju Nacionalnog prosvetnog saveta, donosi ministar.

Plan udžbenika za versku nastavu, na predlog Komisije za versku nastavu, obrazovane u skladu sa propisima o osnovnom i srednjem obrazovanju i vaspitanju, po pribavljenom mišljenju Zavoda, donosi ministar.

Plan udžbenika na jeziku i pismu nacionalnih manjina i udžbenika za predmete od interesa za nacionalne manjine, na predlog Zavoda i nacionalnih saveta nacionalnih manjina, po pribavljenom mišljenju Nacionalnog prosvetnog saveta, donosi ministar.

Plan udžbenika za stručne predmete u stručnim školama, na predlog Zavoda, po pribavljenom mišljenju Saveta za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih, donosi ministar.

Plan udžbenika ministar donosi istovremeno sa donošenjem plana i programa nastave i učenja, odnosno kada se utvrdi potreba za izmenom postojećeg plana udžbenika.

~~Predlog iz st. 5, 7. i 8. ovog člana, Zavod istovremeno dostavlja Nacionalnom prosvetnom savetu, odnosno Savetu za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih (u daljem tekstu: nadležni savet) i ministarstvu nadležnom za poslove obrazovanja (u daljem tekstu: Ministarstvo).~~

PREDLOG IZ ST. 5, 7. I 8. OVOG ČLANA ZAVOD DOSTAVLJA NACIONALNOM PROSVETNOM SAVETU, ODNOSNO SAVETU ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH (U DALJEM TEKSTU: NADLEŽNI SAVET) PREKO MINISTARSTVA NADLEŽNOG ZA POSLOVE OBRAZOVANJA (U DALJEM TEKSTU: MINISTARSTVO).

Ako nadležni savet ne dostavi mišljenje Ministarstvu, u roku od 45 dana od dana dostavljanja predloga Zavoda, ministar će doneti plan udžbenika bez mišljenja nadležnog saveta.

Plan udžbenika objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku” i na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

Sadržina plana udžbenika

Član 17.

Plan udžbenika sadrži:

- 1) naslov udžbenika za svaki nivo obrazovanja i vrstu škole, po razredima i predmetima;
- 2) naslov priručnika za svaki nivo obrazovanja i vrstu škole, po razredima i predmetima;
- 3) jezik i pismo na kome se izdaje udžbenik, odnosno priručnik-;
- 4) NAJVEĆU PREPORUČENU MASU ŠTAMPANOG UDŽBENIKA.

Katalog udžbenika

Član 19.

~~Udžbenik koji je odobren u skladu sa ovim zakonom do 1. februara, uvršćuje se u Katalog udžbenika i može se koristiti u narednoj školskoj godini.~~

~~Katalog udžbenika se objavljuje najkasnije do 15. februara na zvaničnoj internet stranici Ministarstva i u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku”.~~

~~Katalog udžbenika sadrži sledeće podatke:~~

- ~~1) naslov udžbenika;~~
- ~~2) naziv predmeta, razred i vrsta škole za koju je udžbenik namenjen;~~
- ~~3) ime/imena autora udžbenika;~~
- ~~4) broj i datum izdavanja rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika;~~
- ~~5) jezik i pismo na kome se izdaje udžbenik;~~
- ~~6) pun naziv izdavača;~~
- ~~7) napomenu uz udžbenik da je prilagođen, kao i vid prilagođavanja.~~

~~Ako je novi program nastave i učenja stupio na snagu nakon 1. juna godine koja prethodi godini u kojoj će se on primenjivati, Katalog udžbenika, odnosno njegov deo koji se odnosi na udžbenike odobrene po novom programu nastave i učenja, objavljuje se nakon dobijanja stručne ocene svih rukopisa udžbenika, koji su u roku od 150 dana od dana stupanja na snagu novog programa nastave i učenja predati na ocenu.~~

~~U slučaju donošenja novog programa nastave i učenja, udžbenici koji se nalaze u Katalogu udžbenika po prethodnom programu mogu da se biraju i koriste do odobravanja i uvrščavanja u Katalog udžbenika odobrenog po novom programu nastave i učenja.~~

~~Ministarstvo se stara o ažuriranju Kataloga udžbenika tokom cele godine.~~

~~Katalog udžbenika se ne ažurira tokom postupka izbora udžbenika u periodu od 60 dana od dana objavljivanja Kataloga udžbenika, osim za udžbenike koji su dobili odobrenje na ekspertizi i radi ispravke tehničkih grešaka.~~

~~Izdavač ima pravo da Ministarstvu podnese zahtev da se udžbenici koje povlači iz upotrebe brišu iz Kataloga udžbenika.~~

~~Zabranjeno je školi da koristi udžbenik koji nije uvršten u Katalog iz stava 1. ovog člana.~~

ČLAN 19.

UDŽBENIK KOJI JE ODOBREN ZA UPOTREBU I KOJI ŠKOLE BIRAJU U SKLADU SA OVIM ZAKONOM UVRŠĆUJE SE U KATALOG UDŽBENIKA.

KATALOG UDŽBENIKA OBJAVLJUJE SE KAO:

- 1) KATALOG UDŽBENIKA ZA OSNOVNU ŠKOLU;
- 2) KATALOG UDŽBENIKA ZA SREDNJE ŠKOLE;
- 3) KATALOG UDŽBENIKA ZA IZVOĐENJE NASTAVE NA JEZICIMA NACIONALNIH MANJINA ZA OSNOVNU I SREDNJU ŠKOLU;
- 4) KATALOG PRILAGOĐENIH UDŽBENIKA.

KATALOG UDŽBENIKA SE OBJAVLJUJE NAJKASNIJE DO 1. MARTA NA ZVANIČNOJ INTERNET STRANICI MINISTARSTVA.

KATALOG UDŽBENIKA SADRŽI SLEDEĆE PODATKE:

- 1) NASLOV UDŽBENIKA;
- 2) NAZIV PREDMETA, RAZRED I VRSTA ŠKOLE ZA KOJU JE UDŽBENIK NAMENJEN;
- 3) IME/IMENA AUTORA UDŽBENIKA;
- 4) BROJ I DATUM IZDAVANJA REŠENJA O ODOBRAVANJU RUKOPISA UDŽBENIKA;
- 5) JEZIK I PISMO NA KOME SE IZDAJE UDŽBENIK;
- 6) PUN NAZIV IZDAVAČA;
- 7) NAPOMENU UZ UDŽBENIK DA JE PRILAGOĐEN, KAO I VID PRILAGOĐAVANJA.

AKO JE NOVI PROGRAM NASTAVE I UČENJA STUPIO NA SNAGU NAKON 1. MAJA GODINE KOJA PRETHODI GODINI U KOJOJ ĆE SE ON PRIMENJIVATI, KATALOG UDŽBENIKA, ODNOSNO NJEGOV DEO KOJI SE ODNOSI NA UDŽBENIKE ODOBRENE PO NOVOM PROGRAMU NASTAVE I UČENJA, OBJAVLJUJE SE NAKON DOBIJANJA STRUČNE OCENE SVIH RUKOPISA UDŽBENIKA, KOJI SU U ROKU OD 150 DANA OD DANA STUPANJA NA SNAGU NOVOG PROGRAMA NASTAVE I UČENJA PREDATI NA OCENU.

U SLUČAJU DONOŠENJA NOVOG PROGRAMA NASTAVE I UČENJA, UDŽBENICI KOJI SE NALAZE U KATALOGU UDŽBENIKA PO PRETHODNOM PROGRAMU MOGU DA SE BIRAJU I KORISTE DO UVRŠĆIVANJA U KATALOG, ODNOSNO DO STAVLJANJA U PROMET UDŽBENIKA ODOBRENOG PO NOVOM PROGRAMU NASTAVE I UČENJA.

MINISTARSTVO SE STARA O AŽURIRANJU KATALOGA UDŽBENIKA TOKOM CELE GODINE.

KATALOG UDŽBENIKA AŽURIRA SE NA NAČIN DA UDŽBENICI SVIH IZDAVAČA, ODOBRENI PREMA VAŽEĆEM PLANU I PROGRAMU NASTAVE I UČENJA, BUDU OBJEDINJENI U JEDNOM DOKUMENTU.

KATALOG UDŽBENIKA SE NE AŽURIRA U PERIODU OD 60 DANA OD OBJAVLJIVANJA, OSIM ZA UDŽBENIKE KOJI SU DOBILI ODOBRENJE NA EKSPERTIZI I RADI ISPRAVKE TEHNIČKIH GREŠAKA.

IZDAVAČ IMA PRAVO DA MINISTARSTVU PODNESE ZAHTEV DA SE UDŽBENICI KOJI SE VIŠE NEĆE KORISTITI BRIŠU IZ KATALOGA UDŽBENIKA.

ZABRANJENO JE ŠKOLI DA BIRA I KORISTI UDŽBENIK KOJI NIJE UVRŠTEN U KATALOG IZ STAVA 1. OVOG ČLANA.

ČLAN 19A

UDŽBENIK OD NACIONALNOG ZNAČAJA, IZDAT PO PROGRAMU NASTAVE I UČENJA KOJI JE PRESTAO DA VAŽI NAKON DONOŠENJA NOVOG PROGRAMA, MOŽE DA SE KORISTI DO STAVLJANJA U PROMET UDŽBENIKA PRIPREMLJENOG PO NOVOM PROGRAMU NASTAVE I UČENJA.

Podnošenje zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika

Član 22.

Zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika izdavač podnosi Ministarstvu.

Zahtev iz stava 1. ovog člana izdavači mogu podneti tokom čitave godine.

Zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine čiji nacionalni savet ima sedište na teritoriji autonomne pokrajine, podnosi se organu autonomne pokrajine nadležnom za poslove obrazovanja (u daljem tekstu: Pokrajinski sekretarijat).

Uz zahtev, izdavač podnosi u štampanoj i elektronskoj formi:

1) grafički, likovno i tehnički oblikovan rukopis udžbenika u pet primeraka;

2) elaborat u pet primeraka;

3) odluku nadležnog organa izdavača o usvajanju rukopisa udžbenika;

4) saglasnost izdavača da će omogućiti školi i nastavnicima da bez naknade koriste sadržaje udžbenika koji je izabrala njihova škola, radi prilagođavanja udžbenika obrazovnim potrebama učenika;

5) saglasnost izdavača da će omogućiti javnom izdavaču da bez naknade koristi sadržaje udžbenika za potrebe izdavanja udžbenika na jeziku i pismu

nacionalne manjine u slučaju izbora tog udžbenika, ukoliko izdavač ne prihvati obavezu da ga izdaje;

6) saglasnost izdavača da će u slučaju izbora tog udžbenika omogućiti javnom izdavaču da bez naknade koristi sadržaje udžbenika za potrebe izdavanja prilagođenog udžbenika za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom ukoliko izdavač ne prihvati obavezu da sam prilagodi taj udžbenik.

Elaborat iz stava 4. tačka 2) ovog člana sadrži tri stručne ocene kvaliteta rukopisa udžbenika koju daje recenzentska komisija izdavača.

Recenzentska komisija iz stava 5. ovog člana ima najmanje tri člana iz reda stručnjaka za odgovarajuću oblast za koju se dostavlja rukopis udžbenika, pri čemu jedan član obavezno mora da bude nastavnik visokoškolske ustanove ili naučni savetnik odgovarajućeg instituta, a jedan član iz reda nastavnika koji neposredno učestvuju u izvođenju nastave.

Recenzentska komisija za nacionalnu čitanku ima najmanje pet članova, pri čemu dva člana obavezno moraju da budu nastavnici visokoškolske ustanove ili naučni savetnici odgovarajućeg instituta, a tri člana obavezno moraju da budu iz reda nastavnika koji neposredno učestvuju u izvođenju nastave.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika za versku nastavu, dostavlja i pozitivno mišljenje Komisije za versku nastavu.

Uz zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika na jeziku i pismu pripadnika nacionalne manjine, izdavač dostavlja prethodnu saglasnost nacionalnog saveta nacionalne manjine i prevod tog udžbenika na srpski jezik, osim za udžbenik maternjeg jezika. Za tačnost prevoda odgovoran je izdavač. Ukoliko nacionalni savet nacionalne manjine ne postupi po zahtevu izdavača za davanje prethodne saglasnosti u roku od 30 dana od dana dostavljanja tog zahteva, smatraće se da je saglasnost data.

Ministarstvo dostavlja Zavodu četiri primerka rukopisa udžbenika i elaborata u štampanoj i elektronskoj formi u roku od ~~deset~~ 15 dana od dana prijema rukopisa od izdavača.

Pokrajinski sekretarijat dostavlja ustanovi nadležnoj za poslove unapređenja i razvoja stručno-istraživačkog rada u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja na teritoriji autonomne pokrajine (u daljem tekstu: Pokrajinski zavod), četiri primerka rukopisa udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine i elaborata u štampanoj i elektronskoj formi u roku od ~~deset radnih~~ 15 dana od dana prijema rukopisa od strane izdavača.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje prevoda odobrenog udžbenika sa srpskog jezika na jezik i pismo nacionalne manjine, dostavlja odobreni udžbenik na srpskom jeziku, prevod tog udžbenika na jezik i pismo nacionalne manjine i prethodnu saglasnost nacionalnog saveta nacionalne manjine. Za tačnost prevoda odgovoran je izdavač. Ukoliko nacionalni savet nacionalne manjine ne postupi po zahtevu izdavača za davanje prethodne saglasnosti u roku od 30 dana od dana dostavljanja tog zahteva, smatraće se da je saglasnost data.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje prilagođenog pisma i/ili formata odobrenog udžbenika za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, dostavlja odobreni udžbenik i rukopis udžbenika sa prilagođenim pismom i/ili formatom.

Postupak odobravanja udžbenika iz st. 12. i 13. ovog člana sprovodi se shodno odredbama ovog zakona koje se odnose na novo izdanje udžbenika.

Uz zahtev izdavač podnosi i dokaz o uplaćenju taksi za stručnu ocenu.

~~Udžbenici i priručnici za stručne predmete u srednjim stručnim školama oslobađaju se takse za stručnu ocenu.~~

UDŽBENICI I PRIRUČNICI ZA STRUČNE PREDMETE U SREDNJIJIM STRUČNIM ŠKOLAMA I NISKOTIRAŽNI UDŽBENICI OSLOBOĐENI SU TAKSE ZA STRUČNU OCENU.

Visina takse za stručnu ocenu utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Sredstva od taksi iz stava 17. ovog člana, prihod su budžeta Republike Srbije i uplaćuju se na račun propisan za uplatu javnih prihoda.

Stručna ocena kvaliteta rukopisa udžbenika

Član 23.

Stručnu ocenu kvaliteta rukopisa udžbenika (u daljem tekstu: stručna ocena) daje komisija koju iz reda zaposlenih obrazuje Zavod, odnosno Pokrajinski zavod, bez prava na naknadu.

Stručnu ocenu kvaliteta nacionalne čitanke daje komisija koju iz reda zaposlenih obrazuje Zavod, bez prava na naknadu.

Ukoliko u Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu nisu zaposlena lica sa odgovarajućim obrazovanjem, angažovaće se druga stručna lica za odgovarajuću oblast za koju je dostavljen rukopis udžbenika, odnosno rukopis nacionalne čitanke.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod dostavlja Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu stručnu ocenu u roku od 90 dana od dana prijema rukopisa od strane Ministarstva.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod će pre donošenja stručne ocene, ukoliko rukopis sadrži nedostatke, jednom vratiti izdavaču rukopis udžbenika na doradu, odnosno rukopis nacionalne čitanke, uz obrazloženje svih uočenih nedostataka, radi njihovog otklanjanja.

Izdavač ima mogućnost da ukloni uočene nedostatke i tako ispravljen rukopis, u tri primerka u elektronskoj i štampanoj formi, vrati Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu u roku od osam dana od dana prijema rukopisa na doradu. Rok za ispravku nedostataka ne uračunava se u rok iz stava 4. ovog člana.

Ukoliko izdavač ne dostavi korigovan tekst rukopisa udžbenika u roku iz stava 6. ovog člana, smatra se da je odustao od zahteva za odobravanje rukopisa udžbenika, o čemu Zavod, odnosno Pokrajinski zavod obaveštava Ministarstvo, odnosno Pokrajinski sekretarijat.

Zavod, odnosno Pokrajinski zavod na osnovu obrazložene stručne ocene, daje predlog da se prihvati ili odbije zahtev za odobravanje rukopisa.

Tokom postupka davanja stručne ocene udžbenika u elektronskom obliku nije dozvoljeno vršiti izmene. Ukoliko komisija Zavoda utvrdi da se u udžbeniku u elektronskom obliku vrše izmene u periodu od podnošenja zahteva za odobravanje udžbenika do vraćanja udžbenika na doradu ili donošenja stručne ocene (ukoliko se udžbenik ne vraća na doradu), zahtev za odobravanje udžbenika se odbija.

Predlog iz stava 8. ovog člana, zajedno sa obrazloženom stručnom ocenom, Zavod, odnosno Pokrajinski zavod dostavlja Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu i izdavaču. Zavod, odnosno Pokrajinski zavod dostavlja Ministarstvu odnosno Pokrajinskom sekretarijatu i primerak ispravljenog rukopisa udžbenika iz stava 6. ovog člana.

~~Sve stručne ocene objavljuju se na zvaničnoj internet stranici Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda u roku od 15 dana od dana donošenja rešenja o odobravanju rukopisa udžbenika.~~

~~Ukoliko Zavod, odnosno Pokrajinski zavod ne dostavi Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu stručnu ocenu, ministar, odnosno pokrajinski sekretar, u roku od osam dana od dana isteka roka za dostavljanje stručne ocene, zahteva od Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda da u roku od tri dana od dana prijema zahteva dostavi stručnu ocenu.~~

~~Izuzetno, ukoliko Zavod, odnosno Pokrajinski zavod ni u dodatnom roku iz stava 12. ovog člana, ne dostavi stručnu ocenu, ministar, odnosno pokrajinski~~

~~sekretar će u roku od osam dana od dana isteka dodatnog roka obrazovati komisiju za pripremu stručne ocene iz reda odgovarajućih stručnjaka. Komisija dostavlja ministru, odnosno pokrajinskom sekretaru stručnu ocenu u roku od 20 dana od dana prijema rukopisa.~~

UKOLIKO ZAVOD, ODNOSNO POKRAJINSKI ZAVOD NE DOSTAVI STRUČNU OCENU U PROPISANOM ROKU, MINISTAR, ODNOSNO POKRAJINSKI SEKRETAR ĆE U ROKU OD OSAM DANA OD DANA ISTEKA ROKA OBRAZOVATI KOMISIJU ZA PRIPREMU STRUČNE OCENE IZ REDA ODGOVARAJUĆIH STRUČNJAKA. KOMISIJA DOSTAVLJA MINISTRU, ODNOSNO POKRAJINSKOM SEKRETARU STRUČNU OCENU U ROKU OD 20 DANA OD DANA PRIJEMA RUKOPIISA.

Na osnovu stručne ocene komisije iz stava ~~12.~~ 11. ovog člana, ministar, odnosno pokrajinski sekretar u roku od osam dana donosi rešenje o prihvatanju ili odbijanju rukopisa udžbenika.

Sredstva za rad komisije iz stava ~~12.~~ 11. ovog člana padaju na teret sredstava Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda.

Bliže uslove i kriterijume za izbor drugih stručnih lica iz stava 2. ovog člana i odgovarajućih stručnjaka iz stava ~~12.~~ 11. ovog člana propisuje ministar.

Podnošenje zahteva za odobravanje rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava

Član 24.

Zahtev za odobravanje rukopisa priručnika izdavač podnosi Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu.

Zahtev za odobravanje dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava, izdavač podnosi Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu.

Zahtev iz st. 1. i 2. ovog člana izdavač može podneti tokom čitave godine.

UKOLIKO JE PLANOM UDŽBENIKA ZA NASTAVNI PREDMET U OSNOVNOJ ŠKOLI PREDVIĐEN UDŽBENIČKI KOMPLET, IZDAVAČ OBAVEZNO ISTOVREMENO PODNOSI ZAHTEV ZA ODOBRAVANJE SVIH KOMPONENTI UDŽBENIČKOG KOMPLETA.

Uz zahtev iz st. 1. i 2. ovog člana izdavač podnosi priloge shodno odredbama člana 22. ovog zakona.

Izdavač koji podnosi zahtev za odobravanje rukopisa priručnika, dodatnih nastavnih sredstava, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava na jeziku i pismu nacionalne manjine, dostavlja prevod istog na srpski jezik i prethodnu saglasnost nacionalnog saveta nacionalne manjine. Za tačnost prevoda odgovoran je izdavač. Ukoliko nacionalni savet nacionalne manjine ne postupi po zahtevu izdavača za davanje prethodne saglasnosti u roku od 30 dana od dana dostavljanja tog zahteva, smatraće se da je saglasnost data.

Ministarstvo, odnosno Pokrajinski sekretarijat dostavlja Zavodu, odnosno Pokrajinskom zavodu četiri primerka rukopisa priručnika u štampanoj i elektronskoj formi u roku od osam dana od dana prijema.

Uz zahtev izdavač podnosi dokaz o uplaćenju taksi za stručno mišljenje.

Visina takse za stručno mišljenje utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Sredstva od taksi iz stava 7. 8. ovog člana prihod su budžeta Republike Srbije i uplaćuju se na račun propisan za uplatu javnih prihoda.

Ekspertiza rukopisa udžbenika i ekspertsko mišljenje

Član 26.

Izdavač koji nije saglasan sa stručnom ocenom, može u roku od osam dana od dana prijema stručne ocene podneti Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu, zahtev za ekspertizu rukopisa udžbenika.

Zahtev iz stava 1. ovog člana Ministarstvo, odnosno Pokrajinski sekretarijat, dostavlja nadležnom savetu u roku od ~~osam~~ 10 dana od dana prijema.

Nadležni savet obrazuje tročlanu stručnu komisiju koju čine stručnjaci iz odgovarajuće oblasti za koju se podnosi zahtev za ekspertizu rukopisa udžbenika KOJI JE BIO PREDMET RAZMATRANJA STRUČNE KOMISIJE ZAVODA ZA OCENU RUKOPISA, ODNOSNO ZA KOJI JE ZAVOD PREDLOŽIO DA SE NE PRIHVATI ZAHTEV ZA ODOBRAVANJE RUKOPISA UDŽBENIKA.

Lica koja su učestvovala u izradi stručne ocene rukopisa udžbenika ne mogu biti imenovana u stručnu komisiju iz stava 3. ovog člana.

Stručna komisija iz stava 3. ovog člana vrši ekspertizu rukopisa na osnovu Standarda i daje obrazloženo ekspertsko mišljenje u pisanoj formi, koje nadležni savet u roku od 45 dana od dana prijema zahteva iz stava 1. ovog člana dostavlja Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu.

Stručna komisija donosi odluku većinom glasova.

Izuzetno, ako nadležni savet, u roku iz stava 5. ovog člana, ne dostavi ekspertsko mišljenje, ministar, odnosno pokrajinski sekretar će u roku od osam dana od dana proteka roka iz stava 5. ovog člana formirati komisiju za pripremu ekspertskega mišljenja iz reda odgovarajućih stručnjaka. Komisija za pripremu ekspertskega mišljenja dostavlja ministru, odnosno pokrajinskom sekretaru ekspertsko mišljenje u roku od 20 dana od dana prijema rukopisa.

Na osnovu ekspertskega mišljenja komisije iz stava 7. ovog člana, ministar, odnosno pokrajinski sekretar donosi rešenje o prihvatanju ili odbijanju rukopisa udžbenika.

Taksu za troškove ekspertize rukopisa udžbenika snosi izdavač.

Sredstva za rad komisije iz st. 3. i 7. ovog člana padaju na teret budžeta Republike Srbije, a visinu naknade za rad članova, propisuje ministar.

Na postupak ekspertize rukopisa priručnika shodno se primenjuju odredbe ovog člana.

Zabranjeno je izdavaču da kontaktira i vrši uticaj na članove komisije iz st. 3. i 7. ovog člana u toku postupka davanja ekspertskega mišljenja.

Visina takse za troškove ekspertize rukopisa udžbenika utvrđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuju republičke administrativne takse.

Sredstva od taksi iz stava 13. ovog člana, prihod su budžeta Republike Srbije i uplaćuju se na račun propisan za uplatu javnih prihoda.

Bliže uslove i kriterijume za izbor stručnjaka iz st. 3. i 7. ovog člana propisuje ministar.

V. IZBOR I PRAĆENJE UDŽBENIKA

Izbor udžbenika

Član 34.

~~Škola udžbenike bira iz kataloga udžbenika i o izboru udžbenika obaveštava savet roditelja.~~

~~Odluku o izboru udžbenika donosi nastavničko veće na obrazložen predlog stručnih veća za oblasti predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu.~~

~~Odluku o izboru udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine donosi nastavničko veće na obrazložen predlog stručnih veća za oblasti predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu koji izvode nastavu na jeziku nacionalne manjine.~~

~~Ukoliko u Katalogu udžbenika nema odobrenih udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, škole od odobrenih udžbenika na srpskom jeziku vrše izbor udžbenika koji će biti preveden na jezik i pismo nacionalne manjine.~~

~~Udžbenik iz stava 4. ovog člana, koji je izabran za korišćenje za najveći broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine u odnosu na ukupan broj učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu te nacionalne manjine, koristiće se u svim školama u kojima se obrazovno-vaspitni rad ostvaruje na tom jeziku i pismu.~~

~~Ministar, na osnovu odluke koju škola dostavlja Ministarstvu, odnosno nadležnoj školskoj upravi, utvrđuje koji je udžbenik iz stava 5. ovog člana, izabran za korišćenje od strane najvećeg broja učenika koji pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine, o čemu obaveštava izdavača.~~

~~Izdavač u roku od osam dana od dana prijema obaveštenja iz stava 6. ovog člana, obaveštava Ministarstvo da li će sam prevesti i izdati izabrani udžbenik. Ukoliko izdavač ne izdaje izabrani udžbenik ministar obaveštava javnog izdavača, koji je u obavezi da ga prevede, odnosno da ga pripremi i izda kao udžbenik koji je izvorno pisan na jeziku i pismu nacionalne manjine.~~

~~Učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, koriste udžbenike koje je izabrala škola u skladu sa odlukom iz st. 2. i 3. ovog člana.~~

~~U svim odeljenjima istog razreda iste škole, za isti predmet po pravilu se koristi isti udžbenik jednog izdavača.~~

~~Odluku iz st. 2. i 3. ovog člana škola dostavlja Ministarstvu, odnosno nadležnoj školskoj upravi, u roku od 30 dana od dana objavljivanja Kataloga udžbenika.~~

~~Ukoliko škola ne dostavi odluku o izboru udžbenika, Ministarstvo će u roku od pet radnih dana od dana isteka roka iz stava 10. ovog člana, doneti odluku da se u školi koriste udžbenici iz Kataloga udžbenika koji su najzastupljeniji na teritoriji nadležne školske uprave.~~

~~Izbor udžbenika se vrši za period od četiri školske godine.~~

~~Izuzetno, odluku o promeni udžbenika može doneti nastavničko veće na obrazloženi predlog stručnih veća za oblast predmeta, odnosno stručnog veća za razrednu nastavu, o čemu u roku od osam dana od dana donošenja odluke obaveštava Ministarstvo.~~

~~Za školsku godinu u kojoj se prvi put primenjuje novi program nastave i učenja, udžbenici se biraju na period od jedne školske godine.~~

~~Konačna odluka o udžbenicima koji će se koristiti u nastavi obavezujuća je i objavljuje se na vidnom mestu u školi i na zvaničnoj internet stranici škole.~~

~~Podatke o udžbenicima iz konačne odluke iz stava 15. ovog člana, škola unosi u elektronski registar udžbenika, koji vodi Ministarstvo.~~

~~Elektronski registar udžbenika javno je dostupan na zvaničnoj internet stranici Ministarstva i sadrži podatke iz člana 31. stav 2. tač. 1)–5) ovog zakona.~~

~~Spisak izabranih udžbenika, zajedno sa obrazloženim predlogom, škola čuva u papirnoj i elektronskoj formi, u skladu sa zakonom.~~

NAČELA ZA IZBOR UDŽBENIKA

ČLAN 34

ODLUKA O IZBORU UDŽBENIKA KOJI SE NALAZE U KATALOGU UDŽBENIKA DONOSI SE NA OSNOVU SLEDEĆIH NAČELA:

1) NAČELO OBEZBEĐIVANJA KONKURENCIJE I ZABRANE DISKRIMINACIJE (PRILIKOM DONOŠENJA ODLUKE O IZBORU, NASTAVNIČKO VEĆE JE DUŽNO DA SPROVEDE JAVNI, TRANSPARENTNI, OTVORENI POSTUPAK IZBORA UDŽBENIKA KOJE ĆE ŠKOLA KORISTITI U DALJEM RADU, A KOJI SE NALAZE U KATALOGU UDŽBENIKA. NASTAVNIČKO VEĆE NE MOŽE DA OGRANIČI KONKURENCIJU SA NAMEROM DA ODREĐENE PRIVREDNE SUBJEKTE NEOPRAVDANO DOVEDE U POVOLJNIJI ILI NEPOVOLJNIJI POLOŽAJ, A NAROČITO NE MOŽE ONEMOGUĆAVATI BILO KOJEG PRIVREDNOG SUBJEKTA DA UČESTVUJE U POSTUPKU IZBORA UDŽBENIKA, KOJI SE NALAZI U KATALOGU UDŽBENIKA, KORIŠĆENJEM DISKRIMINATORSKIH KRITERIJUMA ZA KVALITATIVNI IZBOR PRIVREDNOG SUBJEKTA I TEHNIČKIH SPECIFIKACIJA. NASTAVNIČKO VEĆE, TAKOĐE, NE MOŽE DA ODREĐUJE USLOVE KOJI BI DIREKTNO ILI INDIREKTNO ZNAČILI NACIONALNU, TERITORIJALNU ILI LIČNU DISKRIMINACIJU MEĐU PRIVREDNIM SUBJEKTIMA);

2) NAČELO EKONOMIČNOSTI, EFIKASNOSTI I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE (PRILIKOM DONOŠENJA ODLUKE O IZBORU, NASTAVNIČKO VEĆE JE DUŽNO DA SAGLEDA PONUDU IZDAVAČA IMAJUĆI U VIDU SVRHU, NAMENU I TRŽIŠNU VREDNOST UDŽBENIKA, ODNOSNO DA VODI RAČUNA O EKONOMIČNOM TROŠENJU NOVCA ONIH KOJI ĆE Taj UDŽBENIK KUPOVATI, KAO I O TOME DA IZRADA, DISTRIBUCIJA, KORIŠĆENJE, ODLAGANJE, UNIŠTAVANJE MATERIJALA I DRUGE RADNJE U VEZI SA UDŽBENICIMA KOJE PREDUZIMA IZDAVAČ IMAJU NAJMANJI MOGUĆI UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU);

3) NAČELO TRANSPARENTNOSTI POSTUPKA I JEDNAKOSTI PRIVREDNIH SUBJEKATA (PRILIKOM DONOŠENJA ODLUKE O IZBORU, NASTAVNIČKO VEĆE DUŽNO JE DA OBEZBEDI TRANSPARENTNOST POSTUPKA IZBORA UDŽBENIKA KOJE ĆE ŠKOLA KORISTITI U DALJEM RADU, KAO I DA U SVIM FAZAMA POSTUPKA OBEZBEDI JEDNAK POLOŽAJ SVIM PRIVREDNIM SUBJEKTIMA – IZDAVAČIMA).

PRIMENOM NAČELA IZ STAVA 1. OVOG ČLANA, IZBOR UDŽBENIKA VRŠI SE NA PERIOD OD NAJVIŠE ČETIRI ŠKOLSKJE GODINE, S TIM DA ŠKOLA, U IZUZETNIM SLUČAJEVIMA I UZ OBRAZLOŽENJE I PRETHODNU SAGLASNOST MINISTARSTVA, MOŽE IZVRŠITI PROMENU UDŽBENIKA I PRE ISTEKA TOG ROKA.

IZUZETNO, ZA ŠKOLSKU GODINU U KOJOJ SE PRVI PUT PRIMENJUJE NOVI PROGRAM NASTAVE I UČENJA, UDŽBENICI SE BIRAJU NA PERIOD OD JEDNE ŠKOLSKJE GODINE.

U SVIM ODELJENJIMA ISTOG RAZREDA ISTE ŠKOLE, ZA ISTI PREDMET PO PRAVILU SE KORISTI ISTI UDŽBENIK JEDNOG IZDAVAČA.

POSTUPAK IZBORA UDŽBENIKA KOJI NE SPADAJU U UDŽBENIKE OD NACIONALNOG ZNAČAJA, ODNOSNO OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA NACIONALNU MANJINU

ČLAN 34A

NASTAVNIČKO VEĆE VRŠI IZBOR UDŽBENIKA IZ KATALOGA UDŽBENIKA, U SKLADU SA NAČELIMA IZ ČLANA 34. OVOG ZAKONA.

POSTUPAK IZBORA UDŽBENIKA IZ STAVA 1. OVOG ČLANA PODRAZUMEVA NIZ RADNJI KOJE ĆE NASTAVNIČKO VEĆE, ODNOSNO TELA ODREĐENA OVIM ZAKONOM, PREDUZIMATI, A U CILJU POŠTOVANJA PROPISANIH NAČELA ZA IZBOR UDŽBENIKA IZ OVOG ZAKONA, I O KOJIMA SU DUŽNI DA SE IZJASNE MINISTARSTVU.

POSTUPAK IZBORA UDŽBENIKA IZ STAVA 1. OVOG ČLANA ZAPOČINJE OBAVEŠTENJEM O POČETKU SPROVOĐENJA IZBORA UDŽBENIKA KOJE ĆE ŠKOLE KORISTITI U DALJEM RADU, A KOJE JE NASTAVNIČKO VEĆE DUŽNO DA IZDA U ROKU OD 30 DANA PRE POČETKA SPROVOĐENJA OVOG POSTUPKA, I TO TAKO DA SE OBAVEŠTENJE IMA OBJAVITI PUTEM ZVANIČNE VEB-PREzentACIJE ŠKOLE KAKO BI SVE ZAINTERESOVANE STRANE BILE INFORMISANE.

NASTAVNIČKO VEĆE U OBAVEŠTENJU IZ STAVA 3. OVOG ČLANA POSEBNO NAVODI SPISAK SVIH NASTAVNIH PREDMETA ZA KOJE SE SPROVODI POSTUPAK IZBORA UDŽBENIKA, I ODREĐUJE ROK U KOJEM PRIVREDNI SUBJEKTI-IZDAVAČI TREBA DA DOSTAVE SVOJE PREDLOGE/PONUDE, A KOJI NE MOŽE BITI KRAĆI OD OSAM, ODNOSNO DUŽI OD 15 DANA.

NAKON ŠTO JE NASTAVNIČKO VEĆE OBAVESTILO SVE ZAINTERESOVANE PRIVREDNE SUBJEKTE-IZDAVAČE DA ĆE OTPOČETI PROCEDURU IZBORA UDŽBENIKA KOJE ĆE ŠKOLA KORISTITI U DALJEM RADU, U SKLADU SA ST. 2. I 3. OVOG ČLANA, I NAKON ŠTO JE PROTEKAO ROK DA ZAINTERESOVANE STRANE DOSTAVE SVOJE PREDLOGE/PONUDE, NA SEDNICI STRUČNOG VEĆA ZA OBLAST PREDMETA, ODNOSNO ZA RAZREDNU NASTAVU, RAZMOTRIĆE SE SVI UREDNO PRISPILI PREDLOZI/PONUDE, I TO VEĆE ĆE POPUNJAVANJEM POSEBNOG OBRASCA PROCENE UDŽBENIKA KOJIM PREDLAŽE NASTAVNIČKOM VEĆU ODREĐENI UDŽBENIK ZA IZBOR, SVOJE OBRAZLOŽENO MIŠLJENJE DOSTAVITI NASTAVNIČKOM VEĆU, I TO U ROKU NE DUŽEM OD OSAM DANA OD DANA PROTEKA ROKA ZA DOSTAVLJANJE PREDLOGA.

SVAKI ČLAN STRUČNOG VEĆA ZA OBLAST PREDMETA, ODNOSNO ZA RAZREDNU NASTAVU, KOJI UČESTVUJE U POSTUPKU IZBORA I PRISTUPA POPUNJAVANJU OBRASCA PROCENE UDŽBENIKA RADI DAVANJA MIŠLJENJA NASTAVNIČKOM VEĆU ŠKOLE DA SE ODREĐENI UDŽBENIK IZABERE, POTPISUJE IZJAVU KOJOM, POD PUNOM KRIVIČNOM I MATERIJALNOM ODGOVORNOŠĆU GARANTUJE DA JE POSTUPAK IZBORA U KOJEM JE UČESTVOVAO BIO USAGLAŠEN SA NAČELIMA IZ ČLANA 34. OVOG ZAKONA, KAO I DA ON LIČNO NIJE BIO U SUKOBU INTERESA, POD UTICAJEM BILO KOG PRIVREDNOG SUBJEKTA, NITI DA SU PRIMENJENI BILO KAKVI DISKRIMINATORSKI USLOVI.

NAKON ŠTO OD SVIH STRUČNIH VEĆA PRIBAVI OBRAZLOŽENA MIŠLJENJA ZA IZBOR UDŽBENIKA IZ STAVA 5. OVOG ČLANA, I SAGLEDA PODATKE IZNETE U OBRASCU PROCENE UDŽBENIKA, NASTAVNIČKO VEĆE DONOSI JEDINSTVENU ODLUKU O IZBORU UDŽBENIKA KOJA ĆE SADRŽATI PODATKE O SVIM IZABRANIM UDŽBENICIMA I OCENAMA KOJE SU STRUČNA VEĆA DALA, KAO I O DRUGIM NEOPHODNIM PODACIMA ZA POSTUPAK IZBORA UDŽBENIKA.

DIREKTOR ŠKOLE, KOJI RUKOVODI RADOM NASTAVNIČKOG VEĆA, POTPISUJE IZJAVU O USKLAĐENOSTI POSTUPKA IZBORA UDŽBENIKA KOJE ĆE ŠKOLA KORISTITI U DALJEM RADU SA NAČELIMA PROPISANIM U OVOM ZAKONU, I ONA ČINI INTEGRALNI DEO ODLUKE O IZBORU.

O DONETOJ ODLUCI O IZBORU UDŽBENIKA KOJE ĆE ŠKOLA KORISTITI U DALJEM RADU, NASTAVNIČKO VEĆE OBAVEŠTAVA SAVET RODITELJA, KAO I NADLEŽNU ŠKOLSKU UPRAVU, U ROKU NE DUŽEM OD 30 DANA OD DANA OBJAVLJIVANJA KATALOGA UDŽBENIKA.

ODLUKA O IZBORU UDŽBENIKA OBJAVLJUJE SE NA OGLASNOJ TABLI ŠKOLE I NA ZVANIČNOJ VEB-PREzentACIJI ŠKOLE.

ODLUKA O IZBORU UDŽBENIKA JE KONAČNA.

UKOLIKO ŠKOLA NE SPROVEDE PREDVIĐENI POSTUPAK I NE DOSTAVI ODLUKU O IZBORU UDŽBENIKA, MINISTARSTVO ĆE U ROKU OD

PET RADNIH DANA OD DANA ISTEKA ROKA IZ STAVA 9. OVOG ČLANA, DONETI ODLUKU DA SE U ŠKOLI KORISTE UDŽBENICI JAVNOG IZDAVAČA, A AKO NEMA UDŽBENIKA JAVNOG IZDAVAČA ZA ODREĐENI PREDMET - UDŽBENICI IZ KATALOGA UDŽBENIKA KOJI SU NAJZASTUPLJENIJI NA TERITORIJI NADLEŽNE ŠKOLSKE UPRAVE.

PODATKE O UDŽBENICIMA IZ KONAČNE ODLUKE ŠKOLA UNOSI U ELEKTRONSKI REGISTAR UDŽBENIKA, KOJI VODI MINISTARSTVO.

ELEKTRONSKI REGISTAR UDŽBENIKA JAVNO JE DOSTUPAN NA ZVANIČNOJ INTERNET STRANICI MINISTARSTVA I SADRŽI PODATKE IZ ČLANA 31. STAV 2. TAČ. 1)–5) OVOG ZAKONA.

CELOKUPNU DOKUMENTACIJU O POSTUPKU IZBORA UDŽBENIKA ŠKOLA ČUVA U PAPIRNOJ I ELEKTRONSKOJ FORMI, U SKLADU SA ZAKONOM.

IZBOR UDŽBENIKA ZA NASTAVU NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE I UDŽBENIKA KOJI KORISTE UČENICI SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM

ČLAN 34B

ODLUKU O IZBORU UDŽBENIKA NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE DONOSI NASTAVNIČKO VEĆE NA OBRAZLOŽEN PREDLOG STRUČNIH VEĆA ZA OBLASTI PREDMETA, ODNOSNO STRUČNOG VEĆA ZA RAZREDNU NASTAVU KOJI IZVODE NASTAVU NA JEZIKU NACIONALNE MANJINE.

UKOLIKO U KATALOGU UDŽBENIKA NEMA ODOBRENIH UDŽBENIKA ZA NASTAVU NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE, ŠKOLE OD ODOBRENIH UDŽBENIKA NA SRPSKOM JEZIKU VRŠE IZBOR UDŽBENIKA KOJI ĆE BITI PREVEDEN NA JEZIK I PISMO NACIONALNE MANJINE.

UDŽBENIK IZ STAVA 2. OVOG ČLANA, KOJI JE IZABRAN ZA KORIŠĆENJE ZA NAJVEĆI BROJ UČENIKA KOJI POHAĐAJU NASTAVU NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE U ODNOSU NA UKUPAN BROJ UČENIKA KOJI POHAĐAJU NASTAVU NA JEZIKU I PISMU TE NACIONALNE MANJINE, KORISTIĆE SE U SVIM ŠKOLAMA U KOJIMA SE OBRAZOVNO-VASPITNI RAD OSTVARUJE NA TOM JEZIKU I PISMU.

MINISTAR, NA OSNOVU ODLUKE KOJU ŠKOLA DOSTAVLJA MINISTARSTVU, ODNOSNO NADLEŽNOJ ŠKOLSKOJ UPRAVI, UTVRĐUJE KOJI JE UDŽBENIK IZ STAVA 3. OVOG ČLANA IZABRAN ZA KORIŠĆENJE OD STRANE NAJVEĆEG BROJA UČENIKA KOJI POHAĐAJU NASTAVU NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE, O ČEMU OBAVEŠTAVA IZDAVAČA.

IZDAVAČ U ROKU OD OSAM DANA OD DANA PRIJEMA OBAVEŠTENJA IZ STAVA 4. OVOG ČLANA OBAVEŠTAVA MINISTARSTVO DA LI ĆE SAM PREVESTI I IZDATI IZABRANI UDŽBENIK. UKOLIKO IZDAVAČ NE IZDAJE IZABRANI UDŽBENIK MINISTAR OBAVEŠTAVA JAVNOG IZDAVAČA, KOJI JE U OBAVEZI DA GA PREVEDE, ODNOSNO DA GA PRIPREMI I IZDA KAO UDŽBENIK KOJI JE IZVORNO PISAN NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE.

UČENICI SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM, PO PRAVILU, KORISTE UDŽBENIKE KOJE JE IZABRALA ŠKOLA U SKLADU SA ODLUKOM IZ STAVA 1. OVOG ČLANA.

CENA UDŽBENIKA

ČLAN 34V

VLADA, NA ZAJEDNIČKI PREDLOG MINISTRA NADLEŽNOG ZA POSLOVE OBRAZOVANJA I MINISTRA NADLEŽNOG ZA POSLOVE TRGOVINE, SVAKE GODINE ODREĐUJE NAJVIŠU MALOPRODAJNU CENU UDŽBENIKA, NAJKASNIJE DO 1. MARTA TEKUĆE GODINE ZA NAREDNU ŠKOLSKU GODINU.

PREDLOG IZ STAVA 1. OVOG ČLANA PRIPREMA KOMISIJA, KOJU ZAJEDNIČKI IMENUJU MINISTAR NADLEŽAN ZA POSLOVE OBRAZOVANJA I MINISTAR NADLEŽAN ZA POSLOVE TRGOVINE.

KOMISIJA IMA SEDAM ČLANOVA, OD KOJIH SU TRI STRUČNJACI IZ OBLASTI IZDAVAŠTVA (PREDSTAVNIK JAVNOG I DVA PREDSTAVNIKA DRUGIH IZDAVAČA), JEDAN IZ MINISTARSTVA, JEDAN IZ ORGANA NADLEŽNOG ZA POSLOVE TRGOVINE, JEDAN IZ ORGANA NADLEŽNOG ZA ZAŠTITU POTROŠAČA I STRUČNJAK ZA EKONOMSKE NAUKE KOJEG PREDLAŽE SOCIJALNO-EKONOMSKI SAVET.

CENE UDŽBENIKA OD NACIONALNOG ZNAČAJA FORMIRA JAVNI IZDAVAČ, UZ SAGLASNOST VLADE, DO 1. MARTA TEKUĆE GODINE ZA NAREDNU ŠKOLSKU GODINU.

NAJVIŠA MALOPRODAJNA CENA UDŽBENIKA, KOJI SE IZDAJE NA JEZIKU I PISMU NACIONALNE MANJINE, ODNOSNO SA PRILAGOĐENIM SADRŽAJEM I/ILI FORMATOM ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM, NE MOŽE BITI VEĆA OD NAJVIŠE MALOPRODAJNE CENE UDŽBENIKA NA SRPSKOM JEZIKU KOJI JE PREVEDEN, ODNOSNO ČIJI SE SADRŽAJ I/ILI FORMAT PRILAGOĐAVA.

ZABRANJENA JE PRODAJA UDŽBENIKA PO CENI VIŠOJ OD CENE UTVRĐENE U SKLADU SA ST. 1. I 4. OVOG ČLANA.

KRITERIJUME ZA FORMIRANJE NAJVIŠE MALOPRODAJNE CENE UDŽBENIKA UTVRĐUJE VLADA NA ZAJEDNIČKI PREDLOG MINISTRA NADLEŽNOG ZA POSLOVE OBRAZOVANJA I MINISTRA NADLEŽNOG ZA POSLOVE TRGOVINE.

ODREĐIVANJE NAJVEĆE PREPORUČENE MASE UDŽBENIKA

ČLAN 34G

NAJVEĆA PREPORUČENA MASA UDŽBENIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI RAČUNA SE PREMA SLEDEĆOJ FORMULI:

(NEDELJNI FOND PREDMETA / UKUPAN NEDELJNI FOND OBAVEZNIH PREDMETA) * M,

PRI ČEMU JE M – PREPORUČENA MASA UDŽBENIKA, KOJA ZA 1–4. RAZRED OSNOVNE ŠKOLE IZNOSI 3 KG, ZA 5. I 6. RAZRED 4 KG, ZA 7. I 8. RAZRED 5 KG.

NEDELJNI FOND PREDMETA I UKUPAN NEDELJNI FOND U FORMULI IZ STAVA 1. OVOG ČLANA ODNOSI SE NA UKUPAN NEDELJNI FOND OBAVEZNIH PREDMETA, UKLJUČUJUĆI OBAVEZNE IZBORNE PREDMETE, U POJEDINAČNOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE.

NAJVEĆA PREPORUČENA MASA UDŽBENIKA IZ STAVA 1. OVOG ČLANA NE ODNOSI SE NA UDŽBENIKE PRILAGOĐENE ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM.

Član 36.

Škola, uz saglasnost ili na zahtev Saveta roditelja, može u skladu sa svojim mogućnostima, da pomogne u obezbeđivanju svih izabranih udžbenika i dodatnih nastavnih sredstava, ukoliko se time roditeljima, odnosno drugim zakonskim zastupnicima olakšava pribavljanje potrebnih udžbenika.

Izdavaču je zabranjeno da učini, a predškolskoj ustanovi, školi i zaposlenom da primi svaku donaciju, poklon ili reprezentaciju, učinjenu na neposredan ili posredan način, u bilo kojem iznosu ili obliku.

~~Donacijom, poklonom ili reprezentacijom iz stava 2. ovog člana ne smatra se predstavljanje udžbenika, reprezentacije male vrednosti, kao i besplatni primerci udžbenika koje izdavač daje radi realizacije izbora udžbenika.~~

DONACIJOM, POKLONOM ILI REPREZENTACIJOM IZ STAVA 2. OVOG ČLANA NE SMATRA SE PREDSTAVLJANJE UDŽBENIKA U TRAJANJU OD NAJVIŠE JEDNOG RADNOG DANA KOJE MORA BITI REALIZOVANO U PROSTORIJAMA ŠKOLE, REPREZENTACIJE MALE VREDNOSTI, ČIJA UKUPNA VREDNOST NE PRELAZI 1.000 DINARA PO OSOBI, KAO I BESPLATNI PRIMERCI UDŽBENIKA KOJE IZDAVAČ DAJE ŠKOLI RADI REALIZACIJE IZBORA UDŽBENIKA.

OGRANIČENJA IZ STAVA 3. OVOGA ČLANA PRIMENJUJU SE TRAJNO, ODNOSNO I U VREME KADA SE NE SPROVODE POSTUPCI ODOBRAVANJA UDŽBENIKA UREĐENI OVIM ZAKONOM.

ČLAN 43A

NOVČANOM KAZNOM OD 1.000.000 DO 2.000.000 DINARA KAZNIĆE SE ZA PREKRŠAJ PRAVNO LICE, ODNOSNO PREDUZETNIK, NOVČANOM KAZNOM U IZNOSU OD 250.000 DO 500.000 DINARA, AKO PRODAJE UDŽBENIKE PO CENI VIŠOJ OD PROPISANE (ČLAN 34V STAV 6).

NOVČANOM KAZNOM OD 50.000 DO 150.000 DINARA KAZNIĆE SE ODGOVORNO LICE PRAVNOG LICA ZA PREKRŠAJ IZ STAVA 1. OVOG ČLANA.

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

ČLAN 21.

UDŽBENICI KOJI SU ODOBRENI NA OSNOVU ZAKONA O UDŽBENICIMA („SLUŽBENI GLASNIK RS”, BR. 27/18 I 92/23) ZA OSNOVNU ŠKOLU ZA PREDMETE SRPSKI JEZIK, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST, SVET OKO NAS, PRIRODA I DRUŠTVO, ISTORIJA, GEOGRAFIJA, MUZIČKA KULTURA I LIKOVNA KULTURA KORISTIĆE SE DO STAVLJANJA U PROMET UDŽBENIKA ZA TE PREDMETE U SKLADU SA OVIM ZAKONOM, NAKON ČEGA ĆE BITI OBRISANI IZ KATALOGA UDŽBENIKA.

JAVNI IZDAVAČ RASPISAĆE JAVNI POZIV ZA IZBOR AUTORA ZA PRIPREMU UDŽBENIKA OD NACIONALNOG ZNAČAJA ZA PRVI I PETI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE U ROKU OD 30 DANA OD DANA STUPANJA NA SNAGU OVOG ZAKONA, A ZA OSTALE RAZREDE NAJKASNIJE 18 MESECI PRE POČETKA ŠKOLSKE GODINE U KOJOJ TI UDŽBENICI POČINJU DA SE KORISTE.

JAVNI IZDAVAČ JE DUŽAN DA PREDA U ŠTAMPU RUKOPISE UDŽBENIKA OD NACIONALNOG ZNAČAJA NAJKASNIJE 30 DANA PRE POČETKA ŠKOLSKE GODINE U KOJOJ TI UDŽBENICI POČINJU DA SE KORISTE.

KORIŠĆENJE UDŽBENIKA OD NACIONALNOG ZNAČAJA U OSNOVNOJ ŠKOLI ZA UČENIKE PRVOG I PETOG RAZREDA POČEĆE OD ŠKOLSKE 2026/2027. GODINE, ZA UČENIKE DRUGOG I ŠESTOG RAZREDA POČEĆE OD ŠKOLSKE 2027/2028. GODINE, ZA UČENIKE TREĆEG I SEDMOG RAZREDA POČEĆE OD ŠKOLSKE 2028/2029. GODINE I ZA UČENIKE ČETVRTOG I OSMOG RAZREDA POČEĆE OD ŠKOLSKE 2029/2030. GODINE.

ČLAN 22.

PROPISI ZA SPROVOĐENJE OVOG ZAKONA BIĆE DONETI U
ROKU OD 90 DANA OD DANA STUPANJA NA SNAGU OVOG ZAKONA.

ČLAN 23.

OVAJ ZAKON STUPA NA SNAGU OSMOG DANA OD DANA
OBJAVLJIVANJA U „SLUŽBENOM GLASNIKU REPUBLIKE SRBIJE”.

IZVEŠTAJ O SPROVEDENOJ EX ANTE ANALIZI EFEKATA PROPISA

1. Sagledavanje postojećeg stanja

1) Prikazati postojeće stanje u predmetnoj oblasti u skladu sa važećim pravnim okvirom.

Da li se u predmetnoj oblasti primenjuje propis ili predmetna oblast nije bila uređena propisom? Prikazati postignuti učinak primene važećeg propisa, i proceniti da li je postignuti učinak primene važećeg propisa u skladu sa ciljem koji je određen kad je propis donet, tj. prikazati koja odstupanja su primećena od ciljne vrednosti pokazatelja učinka. Prikazati da li se rešenja važećeg propisa primenjuju u potpunosti i u skladu sa rokovima propisanim u važećem propisu. Prikazati dostupne informacije i vrednosti drugih pokazatelja koji se prate u oblasti ukoliko predmetna oblast nije uređena propisom.

Predmetna oblast je uređena pozitivnim propisom – Zakonom o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 27/18 i 92/23), (u daljem tekstu: Zakon). Zakonom se uređuje pripremanje, odobravanje, izbor, izdavanje, povlačenje i praćenje udžbenika i udžbeničkog kompleta, priručnika i dodatnih nastavnih sredstava za osnovnu i srednju školu. Zakon se sastoji od poglavlja:

(I. Osnovne odredbe) definiše pojmove, vrste nastavnih sredstava, načela jednakih mogućnosti i nediskriminacije, kao i obaveza države da obezbedi dostupnost i kvalitet udžbenika svim učenicima, uključujući pripadnike nacionalnih manjina i učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;

(II. Izdavači udžbenika) uređuje uslove za rad izdavača, uključujući mogućnost da se udžbenici štampaju i putem javnih izdavača, kao i postojanje Centra za niskotiražne udžbenike radi podrške obrazovanju na manjinskim jezicima i ostalim kategorijama koje su definisane;

(III. Pripremanje udžbenika) uređuje postupak planiranja i razvoja udžbenika kroz utvrđivanje plana, standarda kvaliteta i izradu Kataloga udžbenika i drugih nastavnih sredstava;

(IV. Odobravanje udžbenika i nastavnih sredstava) obezbeđuje stručnu, transparentnu i nepristrasnu proceduru ocenjivanja rukopisa udžbenika, priručnika i drugih sredstava, uz jasno određene nadležnosti i mehanizme sprečavanja sukoba interesa;

(V. Izbor i praćenje udžbenika) utvrđuje postupak izbora udžbenika u školama, praćenje primene udžbenika u nastavi i pravilnu upotrebu dodatnih nastavnih sredstava, u cilju unapređenja nastavnog procesa i zaštite učenika od neprimerenih uticaja;

(VI. Izdavanje udžbenika) uređuje obaveze izdavača u pogledu sadržaja, oblika i kvaliteta štampe, rokova objavljivanja i obaveštavanja korisnika, kao i uslove za nova izdanja;

(VII. Povlačenje udžbenika iz upotrebe) omogućava povlačenje udžbenika koji ne ispunjavaju propisane standarde, sadrže greške ili nisu u skladu sa nastavnim planom i programom;

(VIII. Nadzor) uvodi mehanizme inspeksijskog nadzora i praćenja primene zakona od strane nadležnih organa i ustanova;

(IX. Kaznene odredbe) predviđa sankcije za izdavače, škole ili druga pravna i fizička lica u slučaju kršenja odredaba zakona;

(X. Prelazne i završne odredbe) obezbeđuju kontinuitet primene propisa, jasno određuju rokove i prelazna rešenja radi efikasnog sprovođenja zakonskih novina.

Pored Zakona, postoji i podzakonska regulativa koja bliže uređuje primenu Zakona.

- Pravilnik o načinu prilagođavanja udžbenika („Službeni glasnik RS”, broj 21/20);
- Pravilnik o bližim uslovima i kriterijumima za izbor članova stručne komisije koja vrši ekspertizu rukopisa udžbenika i članova komisije za pripremu ekspertskog mišljenja („Službeni glasnik RS”, broj 94/18);
- Pravilnik o bližim uslovima i kriterijumima za izbor drugih stručnih lica i članova komisije za pripremu stručne ocene kvaliteta rukopisa i stručnog mišljenja („Službeni glasnik RS”, broj 94/18);
- Pravilnik o izdavanju niskotiražnih udžbenika („Službeni glasnik RS”, broj 69/18);
- Pravilnik o načinu i postupku davanja stručne ocene i stručnog mišljenja o kvalitetu rukopisa udžbenika, priručnika i nastavnog materijala, dodatnih nastavnih sredstava, nastavnih pomagala, didaktičkih sredstava i didaktičkih igrovnih sredstava („Službeni glasnik RS”, broj 75/16);
- Pravilnik o standardima kvaliteta udžbenika i uputstvo o njihovoj upotrebi („Službeni glasnik RS”, br. 42/16 i 45/18);
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja Registra izdavača koji su dobili dozvolu za izdavanje udžbenika i drugih nastavnih sredstava („Službeni glasnik RS”, broj 21/10);
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja Registra odobrenih udžbenika („Službeni glasnik RS”, broj 21/10);
- Pravilnik o dozvoli za izdavanje udžbenika – licenci („Službeni glasnik RS”, broj 6/10).

Udžbenici su važan obrazovni resurs koji u određenoj meri utiču na kvalitet obrazovanja, jednakost pristupa, pedagoške metode i obrazovne ishode. Postojeći Zakon doveo je do određenih problema u pogledu kvaliteta udžbenika, transparentnosti izbora, tržišnih neravnoteža i ekonomske dostupnosti. Stoga se pristupilo izmenama i dopunama Zakona sa ciljem da se sistemski unapredi ovaj sektor.

Udžbenik ima ključni značaj u savremenom obrazovanju i njegova uloga mora biti usklađena sa novim pedagoškim principima. Da bi udžbenik zaista bio funkcionalan u okviru savremenih shvatanja obrazovanja, neophodno je promeniti tradicionalni način realizacije obrazovno-vaspitnog rada. Umesto da se nastavni proces zasniva na sticanju, pamćenju i reprodukciji znanja, težište treba prebaciti na razvoj kognitivnih sposobnosti učenika. Pored toga, važno je da se od učenja gotovih, već definisanih znanja pređe ka procesu samostalnog otkrivanja i proučavanja novih sadržaja.

Ovakvim pristupom pozicija učenika se menja iz pasivne u aktivnu, a nastavni proces transformiše se iz reproduktivnog u produktivniji i kreativniji. Međutim, da bi se ovakvi pedagoški zahtevi ostvarili, u skladu sa prethodnim reformama, neophodna je promena odnosa prema obrazovanju, nastavi i celom obrazovnom sistemu.

Udžbenik predstavlja specifično nastavno sredstvo i važan izvor znanja u procesu ostvarivanja ciljeva i zadataka vaspitanja i obrazovanja. On i dalje ostaje

jedan od primarnih i standardnih izvora informacija, kao i osnovno sredstvo interaktivne komunikacije između nastavnika i učenika. Pravilno koncipiran i usklađen sa savremenim obrazovnim potrebama, udžbenik može podstaći aktivnost i kritičko razmišljanje učenika, čime doprinosi kvalitetnijem i dubljem učenju.

Primena važećeg Zakona dovela je do razvoja tržišta udžbenika i uspostavljanja više izvora ponude, uz istovremeno uočeno razdvajanje i neujednačenost tržišnih učesnika po obimu, uticaju i prisutnosti na tržištu i moglo bi se zaključiti, u okviru analize pravnog okvira tržišta udžbenika, da tržište udžbenika karakteriše i svojevrsna cikličnost – i to kako na godišnjem nivou, tako i na četvorogodišnjem nivou, do kojih je došla Komisija za zaštitu konkurencije, na osnovu Izveštaja o analizi stanja konkurencije na tržištu udžbenika za osnovno obrazovanje na teritoriji Republike Srbije u periodu 2018-2020. godine (2021. godina, <https://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2022/08/Sektorska-analiza-stanja-konkurencije-na-trzistu-udžbenika-za-osnovno-obrazovanje.pdf>).

Prilikom izrade preporuka, Komisija se na osnovu prethodno iznetih nalaza i zaključaka vodila ciljem sprovođenja Zakona o zaštiti konkurencije, a to je dobrobit društva i korist potrošača - učenika i roditelja.

Cilj Zakona je obezbeđivanje kvalitetnih, dostupnih, pedagoški i stručno opravdanih udžbenika, uz zaštitu javnog interesa u obrazovanju. Rešavanje postupka odobravanja udžbenika i vođenje registra udžbenika uglavnom se sprovodi u skladu sa rokovima.

Преглед	I разред	II разред	III разред	IV разред	V разред	VI разред	VII разред	VIII разред	Укупно
Школска управа Чачак	1,776	1,737	1,727	1,768	1,677	1,769	1,710	1,815	13,979
Школска управа Ужице	1,978	2,128	1,962	2,083	1,948	2,126	2,071	2,060	16,356
Школска управа Сомбор	3,018	2,906	2,867	2,896	2,861	2,807	2,697	2,778	22,830
Школска управа Пожаревац	2,836	2,908	2,802	2,954	2,923	2,873	2,939	2,934	23,169
Школска управа Нови Сад	9,199	9,176	9,349	9,115	9,006	9,044	8,839	8,673	72,401
Школска управа Ниш	4,495	4,517	4,357	4,425	4,430	4,366	4,280	4,341	35,211
Школска управа Лесковац	3,361	3,352	3,249	3,465	3,284	3,345	3,309	3,291	26,656
Школска управа Крушевац	1,748	1,800	1,683	1,722	1,742	1,809	1,756	1,897	14,157
Школска управа Краљево	1,631	1,659	1,691	1,693	1,716	1,713	1,686	1,736	13,525
Школска управа Крагујевац	2,434	2,517	2,491	2,514	2,391	2,464	2,427	2,319	19,557
Школска управа Косовска Митровица	1,121	1,095	1,066	1,099	1,224	1,164	1,131	1,235	9,135
Школска управа Јагодина	1,402	1,397	1,493	1,522	1,557	1,600	1,534	1,597	12,102
Школска управа Зрењанин	5,027	5,091	5,056	5,188	4,989	4,963	4,945	4,971	40,230
Школска управа Зајечар	1,450	1,485	1,538	1,532	1,554	1,554	1,500	1,455	12,068
Школска управа Ваљево	3,748	3,815	3,767	3,862	3,574	3,792	3,586	3,784	29,928
Школска управа Београд	17,012	16,787	17,007	17,277	16,635	16,885	16,290	16,519	134,412
Група за стручно-педагошки надзор за општине Нови Пазар, Сјеница и Тутин	1,626	1,684	1,620	1,659	1,717	1,656	1,651	1,691	13,304
Укупно	63,862	64,054	63,725	64,774	63,228	63,930	62,351	63,096	509,020

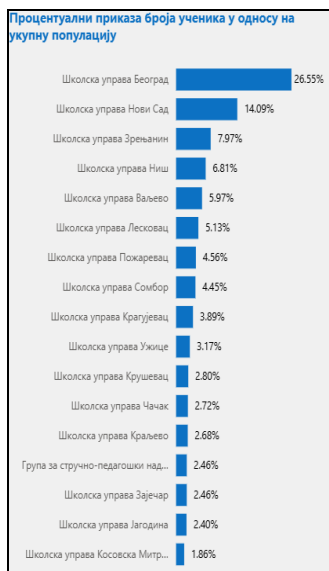

Tabela 1. Broj učenika po razredima u osnovnom obrazovanju i vaspitanju u školskoj 2024/2025. godini i procentualni prikaz po školskim upravama (izvor: <https://opendata.mpn.gov.rs>)

Преглед	I разред	II разред	III разред	IV разред	Укупно
Група за стручно-педагошки надзор за општине Нови Пазар, Сјеница и Тутин	511	483	396	335	1,725
Школска управа Београд	16,436	15,066	14,256	12,564	58,322
Школска управа Ваљево	3,545	3,481	3,361	2,834	13,221
Школска управа Зајечар	1,491	1,446	1,413	1,221	5,571
Школска управа Зрењанин	4,532	4,398	4,133	3,507	16,570
Школска управа Јагодина	1,668	1,575	1,514	1,359	6,116
Школска управа Косовска Митровица	1,144	1,137	1,082	1,030	4,393
Школска управа Крагујевац	2,508	2,588	2,493	2,144	9,733
Школска управа Краљево	2,636	2,565	2,493	2,170	9,864
Школска управа Крушевац	1,743	1,656	1,732	1,527	6,658
Школска управа Лесковац	3,225	3,119	3,194	2,809	12,347
Школска управа Ниш	4,237	4,168	4,054	3,643	16,102
Школска управа Нови Сад	8,436	8,126	7,432	6,379	30,373
Школска управа Пожаревац	2,642	2,502	2,553	2,000	9,697
Школска управа Сомбор	2,929	2,853	2,599	2,270	10,651
Школска управа Ужице	2,293	2,362	2,261	2,033	8,949
Школска управа Чачак	1,826	1,768	1,617	1,493	6,704
Укупно	61,802	59,293	56,583	49,318	226,996

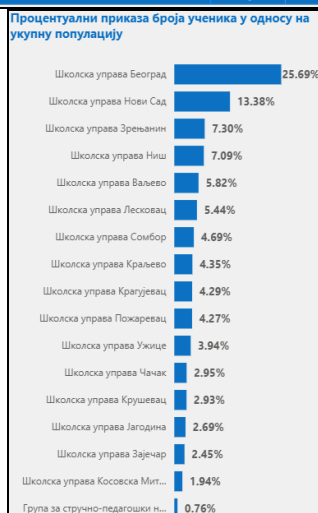

Tabela 2. Broj učenika po razredima u srednjem obrazovanju i vaspitanju u školskoj 2024/2025. godini i procentualni prikaz po školskim upravama (izvor: <https://opendata.mpn.gov.rs>)

Jezik nastave	Procenat (%)
Srpski jezik	94,83%
Mađarski jezik	2,07%
Bosanski jezik	1,80%
Albanski jezik	0,66%
Slovački jezik	0,38%
Rumunski jezik	0,12%
Rusinski jezik	0,06%
Hrvatski jezik	0,05%
Srpsko-bugarski	0,03%
Bugarski jezik	0,01%

Tabela 3. Procenat učenika po jezicima realizacije nastave u osnovnom obrazovanju i vaspitanju u školskoj 2024/2025. godini (izvor: <https://opendata.mpn.gov.rs>)

Jezik nastave	Procenat (%)
Srpski jezik	95.44%
Mađarski jezik	1.76%
Bosanski jezik	1.50%
Albanski jezik	0.68%
Srpsko-engleski	0.18%
Slovački jezik	0.15%
Hrvatski jezik	0.09%
Bugarski jezik	0.05%
Rumunski jezik	0.05%
Srpsko-ruski	0.03%
Srpsko-francuski	0.03%
Srpsko-mađarski	0.02%
Rusinski jezik	0.02%

Tabela 4. Procenat učenika po jezicima realizacije nastave u srednjem obrazovanju i vaspitanju u školskoj 2024/2025. godini (izvor: <https://opendata.mpn.gov.rs>)

U školskoj 2024/2025. godini, u junskom roku, završnom ispitu pristupilo je 63.885 učenika osmog razreda, odnosno 99.7% generacije i 1.046 polaznika funkcionalnog osnovnog obrazovanja odraslih ili 66% prijavljenih. Testovi na završnom ispitu sadržali su zadatke kojima se proverava ostvarenost obrazovnih standarda definisanih na tri nivoa postignuća – osnovnom, srednjem i naprednom nivou. Rezultati završnog ispita, pored svoje selektivne funkcije za upis učenika u srednje škole, omogućavaju i dobijanje različitih vrsta podataka relevantnih za unapređivanje procesa ispita, pružanje podrške školama u procesu samovrednovanja i vrednovanja, kao i praćenje indikatora stanja u obrazovanju koje je utvrdio Nacionalni prosvetni savet. Dakle, pored toga što predstavljaju koristan alat

Tabela 5. Prosečan broj bodova učenika po testu na završnom ispitu u školskoj 2024/2025. godini (izvor: Ministarstvo prosvete Moja srednja škola)

[illegible]

Biologija					1	1	1	1	4
Hemija							2	2	4
Tehnika i tehnologija					2	2	2	2	8
Informatika i računarstvo					1	1	1	1	4
Fizika						2	2	2	6
Digitalni svet		1	1	1					3
Ukupan broj udžbenika u OSNOVNIM ŠKOLAMA	11	12	12	12	19	19	21	21	127

Tabela 6. Broj udžbenika po razredima i predmetima u osnovnom obrazovanju i vaspitanju

	I	II	III	IV	Ukupno
Broj udžbenika u srednjim opštim školama (Registar udžbenika)	18	18	13	10	59
Broj udžbenika u srednjim stručnim školama (ZUOV)	191	281	259	205	936
Ukupan broj udžbenika u SREDNjim ŠKOLAMA	209	299	272	215	995

Tabela 7. Broj udžbenika po razredima i predmetima u srednjem obrazovanju i vaspitanju

Naziv izdavača	Broj izabranih izdanja u OŠ	% izabranih izdanja u OŠ
Albas doo	852	0.63%
EDUCATIONAL CENTRE	185	0.14%
Izdavačka kuća Freska	2688	2.00%
Izdavačko društvo KRUG	122	0.09%
Klett Izdavačka kuća doo	33681	25.09%
NEW AGE PUBLISHING	124	0.09%
The English Book doo	1824	1.36%
Akronolo	1324	0.99%
Arhiknjiga	1473	1.10%
Atos	6	0.00%
BIGZ školstvo doo	12220	9.10%
Vulkan izdavaštvo	13194	9.83%
Data Status d.o.o.	4543	3.38%
JP Zavod za udžbenike	9458	7.05%
Kreativni centar	2126	1.58%
M&G DAKTA	184	0.14%
Matematiskop doo	1364	1.02%
Nova škola	557	0.42%
Preduzeće za izdavaštvo, proizvodnju i trgovinu Eduka d.o.o.	7788	5.80%
Privredno društvo Gerundijum doo, Beograd	3055	2.28%
Privredno društvo za izdavačku delatnost Novi Logos	37160	27.69%
Saznanje	279	0.21%
Čarobna frula	1	0.00%
Školski servis Gajić	1	0.00%
Ukupno	134209	100.00%

Tabela 8. Izvod iz Registra udžbenika – Pregled odabranih udžbenika u osnovnim školama (izvor <https://prosveta.gov.rs/prosveta/udzbenici/registar-udzbenika/>, jun 2025. godine)

Naziv izdavača	Broj izabranih izdanja u SŠ	% izabranih izdanja u SŠ
Akronolo	24	0.58%
EDUCATIONAL CENTRE	176	4.27%
Izdavačka kuća Freska	167	4.06%
Klett Izdavačka kuća doo	1267	30.77%
Oxford centar	16	0.39%
The English Book doo	219	5.32%
Akronolo	381	9.25%
Data Status d.o.o.	42	1.02%
JP Zavod za udžbenike	632	15.35%
Preduzeće za izdavaštvo, proizvodnju i trgovinu Eduka	505	12.26%
Privredno društvo za izdavačku delatnost Novi Logos	689	16.73%
Ukupno	4118	100.00%

Tabela 9. Izvod iz Registra udžbenika – Pregled odabranih udžbenika u srednjim školama (izvor <https://prosveta.gov.rs/prosveta/udzbenici/registar-udzbenika/>, jun 2025. godine)

Izdavači	Broj udžbenika	Prodaja u RSD	Prodaja u %
Novi Logos	288.518	310.722.020	37,24%
Klett	143.383	147.302.475	17,65%
Vulkan	109.564	118.672.250	14,22%
BIGZ Školstvo	88.925	108.704.480	13,03%
Eduka	53.510	61.828.030	7,41%
JP Zavod za udžbenike	33.966	29.496.582	3,54%
Freska	13.469	18.646.690	2,23%
Kreativni centar	10.404	13.889.210	1,66%
Arhiknjiga	9.909	3.402.996	0,41%
Gerundijum	8.087	9.826.377	1,18%
Data Status	6.363	7.960.340	0,95%
Nova škola	4.289	863.878	0,10%
Albas	3.059	2.887.510	0,35%
Školski servis Gajić	123	147.600	0,02%
UKUPNO	773.569	834.350.438	100%

Tabela 10. Izdavači u Srbiji čije udžbenike su koristili učenici u 1. i 5. razredu osnovnog obrazovanja i vaspitanja tokom školske 2024/2025. godine (izvor: <https://prosveta.gov.rs/prosveta/udzbenici/registrar-udzbenika/>, <https://opendata.mpn.gov.rs/> sajтови izdavača- obračun RSJP)

Предмет	Albas	Архикњига	БИГЗ	Вулкан	Герундијум	Дата Статус	Едука	ЈП Завод за уџбенике	Klett	Креатив ни центар	Нова школа	Нови Логос	Фреска
Српски језик													
Буквар			1190	970	990		1.760	766	1.100		940	1.100	
Наставни листови			680	690				605				620	
Читанка			1.190	1.030	990		1.100	743	990	1.000	980		
Словарица			620										
Буквар са словарицом				1.850						1.250			
Комплексни метод							2.420			2.600		2.580	
Буквар, Наставни листови и Читанка						2.980							2500/2580
Ликовна култура													
Уџбеник	880		1.050	940	935	940	960	835	960			960	1.630
Музичка култура													
Уџбеник	770		1.050	930		930	940	762	890			930	840
Свет око нас													
Уџбеник	880		1.130	1.040			1.650	788	1090/1670			990	970/1040
Радна свеска			1.240	790				669	790			770	650/740
Уџбеник и радна свеска					1.760	1.830				1.860	1.740	1.760	1.620

Tabela 11. Cene udžbenika za 1. razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja (u dinarima na dan 5. juna 2025. godine, izvor: Ministarstvo prosvete i sajтови izdavača)

Предмет	Albas	Архикњига	БИГЗ	Вулкан	Герундијум	Дата Статус	Едука	ЈП Завод за уџбенике	Klett	Креатив ни центар	Нови Логос	Фреска
Српски језик												
Уџбеник					1.694		1.080	908		1.250		
Читанка		1.200	1.320	1.240	1.452		1.240	1.174	1140/1240	1.200	1140/1240	
Радна свеска		740	910	790					850		750	
Граматица		900	1.160	790					810/970		960/1040	
Ликовна култура												
Уџбеник	880		1.020	850	935		920	1.542	850	860	850	
Музичка култура												
Уџбеник			1.020	940		940	94	762	850	930	940	
Географија												
Уџбеник			1.320	1.250	1.155	1.230	1.240	835	1.140	1.250	1.260	
Атлас			1.800					1.089				
Историја												
Уџбеник			1.390	1.150	1.188	1.190	1.240	1.031	1140/1180		1.140	1.140
Атлас								652/1428	1.390			

Tabela 12. Cene udžbenika za 5. razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja (u dinarima na dan 5. juna 2025. godine, izvor: Ministarstvo prosvete i sajтови izdavača)

Ministarstvo prosvete u školskoj 2024/2025. godini nastavilo je sa finansiranjem nabavke udžbenika, koje se počev od školske 2009/2010. godine realizovalo u okviru Projekta „Nabavka udžbenika i drugih nastavnih sredstava za učenike osnovnih škola“, a na osnovu odgovarajućih akata Vlade Republike Srbije.

Polazeći od procenjenih potreba sistema obrazovanja i vaspitanja i imajući u vidu budžetska sredstva opredeljena za ove namene za školsku 2024/2025. godinu, Vlada je na predlog Ministarstva donela Odluku o finansiranju nabavke udžbenika

sredstvima budžeta Republike Srbije za školsku 2024/2025. godinu („Službeni glasnik RS”, broj 48/24), 05 broj 401-4596/2024, od 30. maja 2024. godine (u daljem tekstu: Odluka).

Odlukom je utvrđeno da su predmet nabavke udžbenici koje će škole koristiti u nastavi u školskoj 2024/2025. godini i da pravo na dodelu udžbenika ostvaruju učenici iz porodica korisnika novčane socijalne pomoći, učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom iz socijalno/materijalno ugroženih porodica (primaoce novčane socijalne pomoći); učenike koji osnovnoškolsko obrazovanje i vaspitanje stiču po individualnom obrazovnom planu, uključujući i IOP 3; učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, koji se obrazuju po individualnom obrazovnom planu, a potrebni su im prilagođeni udžbenici, kao i učenike koji obrazovno-vaspitni rad ne ostavljaju po individualnom obrazovnom planu, a kojima je potrebno prilagođavanje (uvećan font, Brajevo pismo, elektronski format); učenike iz porodica u kojima je troje i više dece u sistemu obrazovanja i vaspitanja, s tim da navedeno pravo ostvaruje dete/deca koja su učenici osnovne škole. Ukoliko osnovnu školu pohađa više dece iz porodica koje ostvaruju pravo za dobijanje udžbenika na osnovu ovog kriterijuma, udžbenike dobija dete/deca koja su prva počela da stiču osnovno obrazovanje i vaspitanje, bez obzira na redosled rađanja; učenike iz porodica u kojima je nosilac roditeljske brige samo jedan roditelj, odnosno ukoliko je drugi roditelj preminuo ili je nepoznat; učenike koji boluju od retke bolesti; učenike koji ostvaruju pravo na tuđu negu i pomoć i učenike prvog i drugog razreda osnovne škole koji su gluvi, a kojima su potrebni prilagođeni udžbenici u elektronskom formatu, sa video sadržajima na srpskom znakovnom jeziku, i to:

(1) u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja za predmete: matematika, srpski jezik/maternji jezik, svet oko nas, priroda i društvo i strani jezik kao obavezni predmet;

(2) u drugom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja za predmete: matematika, srpski jezik i književnost/maternji jezik, prvi strani jezik, geografija, istorija, hemija, fizika i biologija.

Ministarstvo prosvete prikupilo je podatke o izabranim udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima koji mogu biti predmet nabavke, a koje su izabrale škole, u skladu sa Zakonom i koje će koristiti u školskoj 2024/2025. godini. Prikupljanje podataka realizovano je preko posebne aplikacije Ministarstva u okviru informacionog sistema „Dositej” i to za predmete za koje se prema Odluci Vlade nabavljaju besplatni udžbenici. Označavanjem na listi odobrenih udžbenika, sačinjenoj u skladu sa katalogom odobrenih udžbenika, škole su unosile podatke o udžbenicima koje će koristiti u nastavi.

Pravo na besplatne udžbenike prošle godine ostvarilo je 95.343 učenika, dok je ukupna količina trebovanih udžbeničkih jedinica za školsku 2024/2025. godinu iznosila 894.191.

Na osnovu Odluke Vlade Republike Srbije o finansiranju nabavke udžbenika sredstvima budžeta Republike Srbije za školsku 2023/2024. godinu u izveštajnom periodu sprovedena je javna nabavka za nabavku besplatnih prilagođenih udžbenika. Udžbenici su isporučeni u 139 škola koje su iskazale potrebu za nabavku prilagođenih udžbenika. Iz budžeta Republike Srbije za obezbeđivanje besplatnih prilagođenih udžbenika za školsku 2023/2024. godinu izdvojeno je ukupno 23.387.562,00 RSD za ukupno 2307 udžbeničkih jedinica. Prilagođeni udžbenici se pripremaju na različitim veličinama fontova štampe, u različitim formatima štampe, u audio zapisu i zapisu Brajevim pismom.

Podrška manjinskom obrazovanju je i obezbeđivanje udžbenika na manjinskim jezicima iz Programa besplatnih udžbenika. Svake školske godine se povećava broj udžbeničkih jedinica u ovom programu na 8 jezika nacionalnih manjina, od 62.452 (2021/22), 64.689 (2022/23) do 72.357 (2023/24).

Centar za niskotiražne udžbenike Zavoda za udžbenike u periodu januar–jun 2024. godine dobio je odobrenje za 4 (četiri) nova udžbenika za osnovnu školu na jezicima nacionalnih manjina po reformisanim programima: po jedan udžbenik na mađarskom, slovačkom, rumunskom i rusinskom jeziku.

Stručne komisije Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja su razmatrale sledeće rukopise udžbenika i dodatnih nastavnih sredstava, namenjenih pripadnicima nacionalnih manjina:

- bosanski jezik: 2 rukopisa udžbenika
- bugarski jezik: 11 rukopisa udžbenika.

Učenicima koji celokupnu nastavu pohađaju na jednom od osam jezika nacionalne manjine (albanskom, bosanskom, bugarskom, mađarskom, rusinskom, rumunskom, slovačkom i hrvatskom jeziku), kao i učenicima pripadnicima nacionalnih manjina koji nastavu prate na srpskom jeziku a pohađaju izborni program *Maternji jezik/govor sa elementima nacionalne kulture*, na raspolaganju je ukupno 982 udžbeničkih jedinica, od kojih je 639 objavljeno po reformisanim programima nastave i učenja (<https://mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2022/03/Katalog-udžbenika-na-jezicima-nacionalnih-manjina.pdf>). Obavljen je novi Katalog udžbenika na jezicima nacionalnih manjina za predškolsku ustanovu, osnovnu i srednju školu za školsku 2024/25. godinu.

Jezik nacionalne manjine	Ukupan broj udžbenika	Broj reformisanih udžbenika
Albanski jezik	56	50
Bosanski jezik	112	70
Bugarski jezik	116	33
Mađarski jezik	194	145
Rusinski jezik	113	59
Slovački jezik	158	98
Hrvatski jezik	109	85
Rumunski jezik	104	56
Srpski kao nematernji jezik	36	25
Slovenački jezik sa el. nacionalne kulture	1	1
Bunjevački jezik sa el. nacionalne kulture	12	10
Makedonski jezik sa el. nacionalne kulture	3	0
Češki jezik sa el. nacionalne kulture	3	1
Romski jezik sa el. nacionalne kulture	6	6
Vlaški govor sa el. nacionalne kulture	1	0
Ukrajinski jezik sa el. nacionalne kulture	8	0
UKUPNO:	1032	639

Udžbenici na jezicima nacionalnih manjina, Katalog udžbenika za školsku 2024/25.

Podrška manjinskom obrazovanju je i obezbeđivanje udžbenika na manjinskim jezicima iz Programa besplatnih udžbenika. Svake školske godine se povećava broj udžbeničkih jedinica u ovom programu na 8 jezika nacionalnih manjina

za tekuću školsku 2024/25. godinu obezbeđeno je 70.634 udžbeničke jedinice na jezicima nacionalnih manjina.

Sledi tabela o procentu ispunjenosti plana udžbenika za nastavu na jezicima nacionalnih manjina prema reformisanim školskim programima nastave i učenja:

Jezik	Razred							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Albanski jezik	90%	80%	90%	90%	60%	80%	80%	80%
Bosanski jezik	90%	90%	85%	70%	100%	90%	100%	80%
Bugarski jezik	70%	70%	14%	14%	80%	90%	15%	10%
Mađarski jezik	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Rumunski jezik	85%	85%	85%	30%	100%	85%	100%	70%
Rusinski jezik	100%	90%	70%	70%	100%	90%	90%	90%
Slovački jezik	100%	80%	100%	85%	100%	85%	100%	95%
Hrvatski jezik	90%	70%	70%	70%	90%	85%	80%	75%

Ministarstvo prosvete obezbedilo je dodatna sredstva u visini od 42.463.200,04 RSD za izdavanje nedostajućih niskotiražnih udžbenika na manjinskim jezicima, ukupno 82 udžbenička naslova. Sredstva su prebačena Zavodu za udžbenike, a očekuje se realizacija tokom sledeće godine.

Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice je u trećem i četvrtom kvartalu 2024. godine izdao rešenja za 24 udžbenika na jezicima nacionalnih manjina, 8 na slovačkom jeziku, 7 na mađarskom jeziku, 3 na rusinskom i 2 na rumunskom jeziku.

Stručne komisije Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja su razmatrale rukopise udžbenika i dodatnih nastavnih sredstava, namenjenih pripadnicima nacionalnih manjina, i to:

- Novim izdanjima udžbenika koja se izdaju sa nepromenjenim sadržajem, a za koje su data stručna mišljenja komisija – da predati rukopisi ne predstavljaju novo izdanje udžbenika i da i ne podležu ponovnom odobravanju (u skladu sa članom 40. Zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS“, broj: 27/2018-13, 92/2023-336), pripada 20 rukopisa:
 1. *Digitalni svet*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Digitalni svet 4*, udžbenik za 4. razred osnovne škole;
 2. *Geografija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Geografija 7*, udžbenik za 7. razred osnovne škole;
 3. *Računarstvo i informatika*, prevod na bugarski jezik, udžbenik *Računarstvo i informatika* za 2. razred gimnazije;
 4. *Hemija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Hemija 8*, udžbenik za 8. razred osnovne škole;
 5. *Likovna kultura*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Likovna kultura*, udžbenik za 2. razred gimnazije;
 6. *Biologija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Biologija*, udžbenik za 2. razred gimnazije;
 7. *Matematika*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Matematika 7*, udžbenik za 7. razred osnovne škole;

8. *Geografija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Geografija 3*, udžbenik za 3. razred gimnazije;
 9. *Biologija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Biologija 7*, udžbenik za 7. razred osnovne škole;
 10. *Geografija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Geografija 8*, udžbenik za 8. razred osnovne škole;
 11. *Likovna kultura*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Likovna kultura*, udžbenik za 4. razred osnovne škole;
 12. *Istorija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Istorija*, udžbenik sa odabranim istorijskim izvorima za 3. razred gimnazije;
 13. *Matematika*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Matematika 4*, udžbenik za 4. razred osnovne škole;
 14. *Hemija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Hemija 2*, za 2. razred gimnazije;
 15. *Fizika*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Fizika 8*, udžbenik za 8. razred osnovne škole
 16. *Informatika i računarstvo*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Računarstvo i informatika*, udžbenik za 3. razred gimnazije;
 17. *Hemija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Hemija 7*, udžbenik za 7. razred osnovne škole; *Informatika i računarstvo*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Informatika i računarstvo*, udžbenik za 8. razred osnovne škole;
 18. *Matematika*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Matematika 8*, udžbenik za 8. razred osnovne škole;
 19. *Informatika i računarstvo*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Računarstvo i informatika*, udžbenik za 8. razred osnovne škole;
 20. *Tehnika i tehnologija*, prevod na bugarski jezik *Tehnika i tehnologija 7*, udžbenik i zbirka materijala za konstruktivno modelovanje za 7. razred osnovne škole.
- U proceduri odobravanja nalazi se četiri rukopisa novih izdanja udžbenika:
1. *Istorija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Istorija 8*, udžbenik sa odabranim istorijskim izvorima za 8. razred osnovne škole;
 2. *Priroda i društvo*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Priroda i društvo 4*, udžbenik za 4. razred osnovne škole, prvi i drugi deo sa tematskim atlasom uz udžbenik prirode i društva za 4. razred osnovne škole;
 3. *Istorija*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Istorija 7*, udžbenik sa odabranim istorijskim izvorima za 7. razred osnovne škole;
 4. *Informatika i računarstvo*, prevod na bugarski jezik udžbenika *Informatika i računarstvo 7*, udžbenik za 7. razred osnovne škole.

Od donošenja Zakona o udžbenicima, broj izdanja na pojedinim jezicima znatno oscilira, jer izdavači najviše pažnje posvećuju brojnim nacionalnim zajednicama. Mera uvođenja niskotiražnih udžbenika, predviđena zakonskim rešenjem, nije dala očekivane rezultate, pošto neke manjinske zajednice i dalje nemaju odobrene udžbenike prema reformisanim školskim programima nastave i učenja. Svaki učenik koji pohađa nastavu na jezicima nacionalnih manjina će 2025/2026. školske godine dobiti udžbenike Javnog preduzeća „Zavod za udžbenike” bez naknade.

Iako zakon predviđa finansiranje ovih udžbenika, u praksi je izostala angažovanost privatnih izdavača, osim kada je reč o profitabilnijim jezičkim zajednicama.

2) Da li je uočen problem u oblasti i na koju ciljnu grupu se odnosi? Predstaviti uzroke i posledice problema?

Na osnovu prikaza postojećeg stanja opisati problem koji je potrebno rešiti i oceniti opasnost i razmere problema. Odrediti ciljne grupe na koje problem direktno ili indirektno utiče (npr. privredni subjekti u određenoj delatnosti, ugrožene društvene grupe, organe, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja, itd.) i opisati taj uticaj. Odrediti uzroke nastanka problema i njegove posledice.

Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima (u daljem tekstu: Predlog zakona), čiji je Nacrt pripremljeno Ministarstvo prosvete, predviđa unapređivanje primene pojedinih zakonskih rešenja u cilju obezbeđivanja i unapređivanja kvaliteta, dostupnosti i pravednosti osnovnog obrazovanja i vaspitanja.

Ovim izmenama predviđeno je unapređivanje primene pojedinih zakonskih rešenja u smislu podrške ostvarivanju propisanih ciljeva obrazovanja i vaspitanja i to razvijanja ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanja svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanja i negovanja srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina na prostoru Republike Srbije, razvijanja interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine, kao i u delu obezbeđivanja udžbenika i drugih nastavnih sredstava za učenike, a u cilju obezbeđivanja i unapređivanja kvaliteta, dostupnosti i pravednosti sistema obrazovanja i vaspitanja.

Predlog zakona predstavlja sistemsku i vrednosnu reformu u oblasti obrazovanja u Republici Srbiji, sa fokusom na očuvanje nacionalnog identiteta, kvalitet udžbenika i transparentnost izbora. Jedna od centralnih novina je uvođenje pojma „udžbenici od nacionalnog značaja”, koji obuhvata udžbenike iz predmeta važnih za kulturno-istorijski identitet: srpski jezik, istorija, geografija i drugi. Ovi udžbenici postaju osnovni mehanizam očuvanja vrednosti, jezika i tradicije, ali i važan faktor otpornosti na spoljne uticaje.

Javni izdavač nema tržišni interes, jer deluje u javnom interesu, a ne radi ostvarivanja profita, što ga suštinski razlikuje od privatnih izdavača čiji je glavni cilj komercijalna dobit. Javni izdavač ima snažan društveni mandat: da štiti obrazovanje kao vrednost, a ne kao robu. Za razliku od privatnih, on obezbeđuje ravnopravnost, stručnost, stabilnost i nezavisnost školskog sistema od tržišnih manipulacija.. Dok privatni izdavači biraju teme i udžbenike prema profitabilnosti, predviđeno je da javni izdavač izdaje udžbenike od nacionalnog značaja koji promovišu kulturu, jezik i istorijsko nasleđe, čime štiti nacionalni identitet. U prilog javnom izdavaču idu transparentnost izbora autora, javni konkursi, javna kontrola troškova i garantovani kvalitet sadržaja. Evropska praksa potvrđuje opravdanost državne uloge u izdavanju udžbenika u oblastima od nacionalnog značaja, kako bi obezbedile obrazovnu jednakost i ujednačen standard znanja. Ovakav model štiti obrazovanje od tržišne nestabilnosti i komercijalizacije sadržaja.

Javni izdavač dobija ključnu ulogu u kreiranju ovih udžbenika – od izbora autora, kroz javne konkurse, do nadzora nad postupkom recenzije i štampe. Zakon precizira visoke kriterijume za izbor autora, kao i mehanizme kontrole kvaliteta i

rokova u pripremi udžbenika. Ako autori ne ispune ugovorene obaveze, predviđene su sankcije, čime se unapređuje odgovornost i efikasnost sistema.

Naglašava se pravo svih učenika u inostranstvu koji pohađaju nastavu na srpskom jeziku da koriste udžbenike Republike Srbije, čime se dodatno jača veza dijaspore sa maticom. Uvodi se i precizna regulacija autorskih naknada za dela uključena u nastavne materijale, štiteći prava stvaralaca.

Detaljno se uređuje postupak izbora udžbenika na nivou škole, uvodeći principe javnosti, jednakosti privrednih subjekata i izbegavanja sukoba interesa. Posebna pažnja posvećena je transparentnosti procesa, uključujući i obavezu objavljivanja odluka na veb-stranicama škola i izveštavanje nadležnih organa. Zakon definiše i maksimalnu masu udžbenika, štiteći zdravlje učenika, te uvodi obavezu ekonomičnosti i ekološke održivosti u izboru udžbenika.

Cene udžbenika podležu kontroli države, uključujući i udžbenike na jezicima nacionalnih manjina i prilagođene za decu sa smetnjama u razvoju. Određivanje cena poverava se komisiji sastavljenoj od stručnjaka i predstavnika relevantnih institucija. Zakon predviđa postepeno uvođenje udžbenika od nacionalnog značaja po razredima, počevši od školske 2026/2027. godine.

Ovim izmenama Republika Srbija unapređuje obrazovni sistem, štiti kulturno-istorijsku baštinu i uvodi jasna pravila koja osiguravaju kvalitet, pravičnost i odgovornost u procesu izdavanja i korišćenja udžbenika.

Trenutni izazovi koji su se pojavili odnose se na neujednačen kvalitet udžbenika između različitih izdavača, zatim nepostojanje jasnih i objektivnih kriterijuma za izbor udžbenika, dominacija pojedinih izdavača, naročito na lokalnim tržištima, nedovoljna prisutnost digitalnih formata, nepostojanje propisane najviše maloprodajne cene, što uzrokuje određene finansijske probleme i potencijalno može dovesti do neravnopravnosti među učenicima, težina đачkih ranaca se svake godine postavlja kao društvena tema i nema definisanog nacionalnog kompleta, udžbenika od nacionalnog značaja, za osnovnu školu – škole i roditelji često zbunjeni prevelikim brojem alternativa.

Liberalizacija tržišta udžbenika omogućila je privatnim izdavačima da značajno prošire ponudu udžbenika za osnovne škole, koje predstavljaju najisplativiji segment. Ipak, situacija u stručnom obrazovanju ostala je gotovo nepromenjena — udžbenici za stručne predmete u tim školama uglavnom potiču iz devedesetih godina ili uopšte nisu dostupni.

Na osnovu nalaza Komisije za zaštitu konkurencije, kao i drugih nadležnih organa institucija (Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Agencije za borbu protiv korupcije i dr.), kao i praktičnog iskustva stečenog tokom godina primene Zakona o udžbenicima, utvrđeno je da u sistemu postoje ozbiljne prepreke u oblasti transparentnosti, kao i povećan rizik od koruptivnih praksi.

Ključni problemi identifikovani u procesu odnose se na: nepostojanje adekvatne regulacije u vezi sa davanjem poklona, donacija i reprezentacije školama i zaposlenima od strane izdavača, uloga škola u posredovanju pri nabavci udžbenika nije dovoljno jasno definisana i podložna je zloupotrebama (pojedine škole rade nabavku preko učenčkih zadruga, što može biti primer dobre prakse), zatim, ograničen pristup svim odobrenim udžbenicima tokom procesa izbora od strane nastavnika. Kao ilustracija nedostatka transparentnosti i mogućih zloupotreba navodi se praksa darivanja učitelja i nastavnika.

Izveštaji i iskustva ukazuju da pojedini izdavači ostvaruju značajan uticaj na nastavnike prilikom izbora udžbenika, nudeći različite benefite kao što su donacije,

besplatne obuke, ili druge pogodnosti – što je kao problem prepoznala i Agencija za borbu protiv korupcije.

Komisija za zaštitu konkurencije, u okviru osnovu Izveštaja o analizi stanja konkurencije na tržištu udžbenika za osnovno obrazovanje na teritoriji Republike Srbije u periodu 2018-2020. godina, ukazala je na ustaljene obrasce promotivnih aktivnosti izdavača udžbenika koji mogu uticati na uslove ravnopravne tržišne utakmice. Prezentacije udžbenika uglavnom izvode sami autori, urednici ili angažovani stručnjaci, često u školama, kulturnim centrima ili hotelima, gde se ističu prednosti konkretnog udžbenika u odnosu na druge. Uz usmenu promociju, prisutnima se dele i besplatni primerci udžbenika, pdf izdanja, katalozi i cenovnici. Promotivni materijali dostavljaju se i školama koje ne prisustvuju događaju, kao i knjižarama i distributerima. Učesnici na tržištu koriste različite kanale – od medija i društvenih mreža do direktne pošte i onlajn platformi.

Tokom pandemije, došlo je do prelaska na vebinare i digitalnu promociju, što je izdavačima omogućilo veću dostupnost nastavnicima. Pojedini izdavači organizuju ankete kako bi dobili povratne informacije o udžbenicima, dok neki koriste i zimske seminare kao priliku za kontakt sa nastavnicima. Istaknuto je da pojedini izdavači pristupaju školama direktno, putem komercijalista ili uz dozvolu direktora, čime se dodatno pojačava individualni marketing. Mali izdavači, posebno oni specijalizovani za jedan predmet, ističu da nemaju resurse za široke kampanje i oslanjaju se na ličnu saradnju sa školama. Javni izdavači pristupaju formalnije — najavljuju nova izdanja školama telefonskim putem i dostavljaju prezentacije elektronskim kanalima. Iako je prezentacija udžbenika uobičajena praksa, način njene realizacije i prakse darivanja mogu dovesti u pitanje ravnopravnost među izdavačima.

Komisija je posebno ukazala na rizik da ovakvi modeli komunikacije i razmene utiču na izbor udžbenika ne na osnovu kvaliteta, već na osnovu pogodnosti koje nastavnici ili škole dobijaju. Ovakvi obrasci, iako delom legitimni, otvaraju prostor za nelojalnu konkurenciju i narušavanje transparentnosti tržišta udžbenika. Zbog toga je neophodno razmotriti uvođenje jasnijih pravila i ograničenja u vezi sa promotivnim aktivnostima izdavača, kao i samim načinom izbora udžbenika tako da budu jasni, transparentni i nediskriminatorni.

Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17, 27/18 - dr. zakon, 10/19, 27/18 - dr. zakon, 6/20, 129/21, 92/23 i 19/25) definisano je osamnaest ciljeva obrazovanja i vaspitanja. Jedan od njih je: „(...) razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine.”

Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja definisane su i opšte međupredmetne kompetencije za kraj obaveznog osnovnog obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji koje se zasnivaju na ključnim kompetencijama za celoživotno učenje. Kompetencija Odgovorno učešće u demokratskom društvu direktno je povezana sa negovanjem kulture srpskog naroda i razvijanjem nacionalnog identiteta. Povezanost je vidljiva i kod kompetencija za komunikaciju, saradnju, rešavanje problema.

U Nacionalnom okviru obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, broj 98/17) pored opštih univerzalnih vrednosti navodi se da su u obrazovno-vaspitni sistem utkane i vrednosti koje su posebno važne. Jedna od tih vrednosti je: „(...) identitet – u doba globalizacije, u kome je prisutno snažno mešanje različitih naroda, kultura i religija, očekuje se da kroz obrazovanje osoba postane građanin sveta, a da

pritom sačuva svoj nacionalni identitet, svoj jezik, svoju kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu.”

U zakonskim i podzakonskim aktima se ukazuje na važnost negovanja kulture srpskog naroda i razvijanja nacionalnog identiteta.

Trenutni model izbora i nabavke udžbenika u Republici Srbiji daje mogućnost da nastavnici imaju slobodu i autonomiju izbora udžbenika. Takav sistem dovodi do različitih cena za isti razred i pored mogućnosti izbora na četiri godine, u praksi se dešava da se udžbenici menjaju na godišnjem nivou, što onemogućava nasleđivanje udžbenika među učenicima. Formiranje cena nije zakonski regulisano, iako je postojala odredba u jednom od prethodnih Zakona o udžbenicima, od koje se kasnije odustalo se od instituta maksimalne maloprodajne cene jer nije bilo moguće utvrditi jedinstvene i precizne kriterijume za sve vrste udžbenika i nastavnih materijala. Takođe, postojala je bojazan da će administrativno određivanje cene negativno uticati na kvalitet i razvoj novih udžbenika, kao i na broj ponuđača na tržištu. Zbog ovih izazova, ovaj institut nije mogao biti uspešno primenjen u praksi, što je dovelo do slobodnog formiranja cena od strane izdavača i dovelo do velike razlike u cenama udžbenika (tabele 11. i 12.). Roditelji i država nemaju uticaj ni na izbor ni na cenu udžbenika, iako snose troškove. Nastavnici često zahtevaju i dodatna nastavna sredstva, što dodatno opterećuje roditeljski budžet. Masa i obim udžbenika nisu ograničeni, što dovodi do toga da đačke torbe prelaze preporučenu težinu od 10–15% telesne mase učenika. Izdavači nesmetano nude obimne i često nepotrebne sadržaje, što može direktno uticati i na rast cene. Ova praksa je naročito izražena u nižim razredima osnovne škole.

Nejednakost u dostupnosti i ceni udžbenika narušava princip jednakih uslova obrazovanja za sve učenike. Uprkos programima besplatnih udžbenika, roditelji i dalje često moraju da doplaćuju. Primeri iz tabela 11. i 12. pokazuju velike razlike u ceni udžbeničkih kompleta. Finansiranje od strane lokalnih samouprava i AP Vojvodine zavisi od budžetskih mogućnosti, što znači da neke sredine dobijaju više podrške od drugih. Prisutan je trend povećanja izdvajanja lokalnih samouprava u okviru nabavke udžbenika ili sufinansiranja roditelja. Potrebno je sistemski regulisati, odnosno uvesti preporučenu masu i odrediti najvišu maloprodajnu cenu udžbenika kako bi obrazovanje bilo ravnopravnije i pristupačnije. Promene bi trebalo da uvedu veću kontrolu, transparentnost i uključenost svih zainteresovanih strana.

Zakon će imati pozitivan uticaj na učenike, roditelje, odnosno druge zakonske zastupnike i na ustanove. Rešenja u Predlogu zakona uticaće na:

- učenike - stvara se pravni osnov za unapređivanje obrazovno-vaspitnog rada, dostupnost kvalitetnijem obrazovanju i vaspitanju, bolji uslovi za obrazovanje učenika. Učeniku, kao centralnom subjektu u procesu obrazovanja, Predlog zakona obezbeđuje kvalitetan udžbenik za predmete od nacionalnog značaja.

- nastavnike - kao ključne nosioce obrazovnog procesa, dobijaju značajno pojačanu ulogu i veću slobodu u izboru udžbenika, poštujući proceduru izbora udžbenika, što mu omogućava da sa više sigurnosti i odgovornosti utiče na kvalitet obrazovanja u celom sistemu. Predložena rešenja pružaju zaštitu nastavnicima od mogućih spoljnih uticaja i pritisaka koji bi mogli uticati na njihov izbor. Ova zaštita ostvaruje se dvostruko: prvo, izdavačima je strogo zabranjeno da nastavnicima daju poklone čija vrednost prelazi 1000 dinara, čime se sprečava koruptivno ponašanje; drugo, izbor udžbenika se ne vrši pojedinačno, već na nivou celokupne nastavničke populacije, tako da svaki nastavnik svojim glasom doprinosi statističkom ishodu, dok se konačna odluka donosi kolektivno, što obezbeđuje transparentnost i

ravnopravnost u izboru. Na taj način, nastavnici imaju i ličnu i sistemsku podršku u svom radu, što doprinosi većoj pravednosti i kvalitetu obrazovanja.

- ustanove - povećanje autonomije ustanove i unapređivanje i racionalnija organizacija obrazovno-vaspitnog rada.

- roditelje - povećanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja njihove dece, finansiranje, odnosno sufinansiranje nabavke udžbenika i drugih didaktičkih sredstava. Roditelji, kao važan činilac u obrazovnom procesu, značajno ulažu deo porodičnog budžeta u kupovinu udžbenika za svoju decu. Zakon koji ograničava cene udžbenika pruža im neophodnu sigurnost i predvidivost u pogledu troškova, što je od velikog značaja za porodični budžet. Pored toga, predložene izmene zakona uvode i olakšice u vidu jednostavnijeg i pristupačnijeg načina nasleđivanja udžbenika, što dodatno smanjuje ukupne troškove porodice i doprinosi efikasnijem korišćenju nastavnih sredstava. Ovakva rešenja direktno olakšavaju porodicama pristup kvalitetnom obrazovanju, istovremeno vodeći računa o ekonomskoj dostupnosti udžbenika.

- izdavače udžbenika – planirano je da javni izdavač ima centralnu ulogu u procesu kreiranja udžbenika od nacionalnog značaja, koja obuhvata sve faze od izbora autora do konačne pripreme. Izbor autora vrši se kroz transparentne javne konkurse, čime se obezbeđuje stručnost i kvalitet rada. Zakon precizira stroge kriterijume za izbor autora, kao i mehanizme kontrole kvaliteta u svakoj fazi izrade udžbenika, uključujući i poštovanje rokova. Na ovaj način, javni izdavač ima značajnu ulogu u garanciji kvaliteta i pravovremenosti udžbeničke produkcije. Predlog zakona donosi određene izmene koje imaju za cilj unapređenje tržišnih uslova i podsticanje konkurencije među izdavačima u oblasti udžbenika.

Sve navedeno ne bi bilo moguće rešiti bez donošenja izmena i dopuna Zakona, imajući u vidu da ovu materiju nije moguće urediti podzakonskim aktom, ovim izmenama je predviđeno donošenje tri podzakonska akta, što je ujedno i razlog koji donošenje zakona čini jednim načinom za rešavanje problema.

2. Utvrđivanje cilja.

1) Koji cilj je potrebno postići?

Cilj treba da bude definisan prema željenim efektima koje je potrebno postići u predmetnoj oblasti u odnosu na ciljnu grupu ili na životnu sredinu, imajući u vidu uočeni problem koji je potrebno rešiti, kao i uzroke i posledice tog problema ili promenu koju je potrebno postići. Cilj treba da bude precizan, merljiv, društveno prihvatljiv, ostvariv i vremenski određen (tj. da sadrži rok za postizanje).

Cilj izmena i dopuna zakona jeste očuvanje i unapređivanje nacionalnog identiteta kroz obrazovanje. Preciznije, teži se tome da udžbenici za određene predmete, poput srpskog jezika, srpskog jezika i književnosti, sveta oko nas, prirode i društva, istorije, geografije, muzičke kulture i likovne kulture dobiju status udžbenika od nacionalnog značaja. Ovi udžbenici imaju zadatak da prenose vrednosti, tradiciju, jezik i kulturu, što je temelj za izgradnju nacionalne kohezije, stabilnosti i otpornosti na spoljne uticaje.

Još jedan važan cilj je uvođenje sistematičnosti i transparentnosti u postupak izbora udžbenika, uz obezbeđivanje konkurencije i zaštite od diskriminacije. Na taj način se podiže nivo profesionalnosti u obrazovnom sistemu, ali i obezbeđuje jednakost svih izdavača.

Cilj je i da se uredi pitanje autorskih prava u vezi sa delima koja su sastavni deo udžbenika, uz propisanu naknadu, čime se štiti i autorska svojina. Takođe, zakonom se teži standardizaciji, odnosno uvodi se preporučena masa udžbenika, što je mera zaštite zdravlja učenika i očuvanja životne sredine.

Donošenjem ovog zakona predviđa se da javni izdavač priprema udžbenike od nacionalnog značaja, kroz transparentne javne konkurse za izbor autora. Istovremeno se uređuju obaveze, rokovi i posledice kašnjenja u pripremi udžbenika, što ima za cilj pouzdanost i kvalitet udžbeničke produkcije.

Cilj je i finansijska dostupnost udžbenika – Vlada će propisati najvišu maloprodajnu cenu, vodeći računa o zaštiti potrošača i pravu svih učenika na ravnopravan pristup obrazovanju.

Konačno, cilj ovih izmena je da se obezbedi pravovremena, kvalitetna, društveno prihvatljiva i nacionalno relevantna udžbenička literatura, koja će podržati obrazovni sistem u izgradnji savremene, stabilne i kulturno samosvesne Srbije.

Svrha izmena Zakona, vezano za osnovne škole, odnosi se i na ostvarivanje ciljeva i ishoda koji se odnose na negovanje kulture srpskog naroda i razvijanje nacionalnog identiteta i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, kao i podsticanje interkulturalne svesti i odgovornosti, obezbeđujući korišćenje Nacionalne čitanke svim učenicima, ne samo onim koji pohađaju nastavu na srpskom jeziku, već i na ostalih osam jezika nacionalnih manjina i za sve učenike koji pohađaju osnovno obrazovanje i vaspitanje po posebnom programu osnovnog obrazovanja i vaspitanja u inostranstvu na srpskom jeziku. Poznavanje i poštovanje sopstvenog jezika i kulturnog nasleđa omogućava i poštovanje drugih jezika i kultura i razvijanje tolerancije ili otvorenosti prema svakoj drugosti.

Koristeći primere iz postojeće prakse, a u okviru saradnje Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja i Republičkog pedagoškog Zavoda iz Republike Srpske, urađeni su priručnici čija je namena da pruže nastavnicima podršku u negovanju kulture srpskog naroda i razvijanju nacionalnog identiteta.

Svrha ovih priručnika je pružanje podrške nastavnicima koji predaju u osnovnim školama da ostvare one ciljeve i ishode iz Programa nastave i učenja koji se odnose na teme od nacionalnog značaja, razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, kao i na podsticanje interkulturalne svesti. Razvijanjem ovih vrednosti u nastavi, nastavnici će pomoći učenicima da sa poznavanjem i poštovanjem sopstvenog jezika i kulturnog nasleđa steknu poštovanje prema drugim jezicima i kulturama i razviju toleranciju i otvorenost za svaku različitost.

Priručnici su razvijeni na tematsko-integrativnom pristupu nastavi i učenju. Sadrže niz gotovih priprema za časove i tematske dane, kao i smernice za planiranje i ostvarivanje predloženih tema i sadržaja. Oni pružaju niz mogućih rešenja, kao i dobro polazište za dalje razvijanje predloženih tema i sadržaja.

U okviru Priručnika za nastavnike u osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Negovanje kulture srpskog naroda i razvijanje nacionalnog identiteta, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije (2024), definisani su predmeti od posebnog značaja za negovanje kulture srpskog naroda i razvijanje nacionalnog identiteta.

Nastavni predmeti, u osnovnom obrazovanju i vaspitanju, koji podstiču negovanje kulture srpskog naroda i razvoj nacionalnog identiteta su: Srpski jezik/Srpski jezik i književnost, Svet oko nas/Priroda i društvo, Istorija, Geografija, Likovna kultura i Muzička kultura.

Ciljevi nastavnih predmeta za kraj prvog ciklusa obrazovanja i vaspitanja

SRPSKI JEZIK	Cilj učenja Srpskog jezika jeste da učenici ovladaju osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika radi pravilnog usmenog i pisanog izražavanja, negujući svest o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta; da se osposobe za tumačenje odabranih književnih i drugih umetničkih dela iz srpske i svetske baštine, radi negovanja tradicije i kulture srpskog naroda i razvijanja interkulturalnosti.
SVET OKO NAS/PRIRODA I DRUŠTVO	Cilj učenja predmeta Svet oko nas/Priroda i društvo je upoznavanje sebe, svog prirodnog i društvenog okruženja i razvijanje sposobnosti za odgovoran život u njemu.
LIKOVNA KULTURA	Cilj učenja Likovne kulture je da se učenik, razvijajući stvaralačko mišljenje i estetičke kriterijume kroz praktični rad, osposobljava za komunikaciju i da izgrađuje pozitivan odnos prema kulturi i umetničkom nasleđu svog i drugih naroda.
MUZIČKA KULTURA	Cilj učenja Muzičke kulture je da kod učenika razvije interesovanje i ljubav prema muzici kroz individualno i kolektivno muzičko iskustvo kojim se podstiče razvijanje kreativnosti, estetskog senzibiliteta i duha zajedništva, kao i odgovornog odnosa prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulture svoga i drugih naroda.

Ciljevi nastavnih predmeta za kraj osnovnog obrazovanja i vaspitanja

SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	Cilj učenja Srpskog jezika i književnosti je da se učenik osposobi da pravilno koristi srpski jezik u različitim komunikativnim situacijama, u govoru i pisanju, tako što će ovladati osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika, da stiče osnovna znanja o ulozi i značaju jezika u nacionalnoj kulturi i izgradnji nacionalnog identiteta; da kroz čitanje i tumačenje književnih dela iz srpske i svetske baštine razvija čitalačke kompetencije koje, uz književno znanje, obuhvataju emocionalno i fantazijsko uživanje, živo pamćenje, istraživačko posmatranje, podstiču imaginaciju i umetnički senzibilitet, estetsko doživljavanje i kritičko mišljenje, moralno prosuđivanje i asocijativno povezivanje; da se odgovarajućim vrstama čitanja osposobljava da usmereno pristupa delu i prilikom tumačenja otkriva različite slojeve i značenja; da stiče osnovna znanja o mestu, ulozi i značaju jezika i književnosti u srpskoj i svetskoj kulturi, neguje ljubav prema srpskom jeziku i književnosti; da stiče i razvija najšira humanistička znanja i da nauči kako funkcionalno da povezuje sadržaje predmetnih oblasti.
ISTORIJA	Cilj učenja Istorije je da učenik, izučavajući istorijske događaje, pojave, procese i ličnosti, stekne osnovna istorijska znanja i kompetencije neophodne za razumevanje savremenog sveta, razvije veštine kritičkog

	mišljenja i odgovoran odnos prema sebi, sopstvenom i nacionalnom identitetu, kulturno-istorijskom nasleđu, društvu i državi u kojoj živi.
GEOGRAFIJA	Cilj učenja Geografije je da učenik pojmovno i strukturno ovlada prirodnogeografskim, demografskim, naseobinskim, političko-geografskim, ekonomskogeografskim, integracionim i globalnim pojavama i procesima u Srbiji i svetu uz negovanje vrednosti multikulturalnosti i patriotizma.
LIKOVNA KULTURA	Cilj učenja Likovne kulture je da se učenik, razvijajući stvaralačko i kreativno mišljenje i estetičke kriterijume kroz praktični rad, osposobljava za komunikaciju i rešavanje problema i da izgrađuje pozitivan odnos prema umetničkom nasleđu i kulturnoj baštini svog i drugih naroda.
MUZIČKA KULTURA	Cilj učenja Muzičke kulture je da kod učenika, razvijajući interesovanja za muzičku umetnost, stvaralačko i kritičko mišljenje, estetske kriterijume, formira estetsku percepciju i muzički ukus, kao i odgovoran odnos prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulturi svoga i drugih naroda.

2) Da li je cilj koji se postiže donošenjem propisa usklađen sa ciljevima važećih planskih dokumenata i prioritetnim ciljevima Vlade?

Navesti naziv, cilj i meru planskog dokumenta i/ili prioritetni cilj i rezultat Vlade (planiran Akcionim planom za sprovođenje Programa Vlade) koji predviđa donošenje propisa. Navesti razloge ukoliko propis odstupa od ciljeva i/ili mera predviđenih planskim dokumentima i prioritetnih ciljeva i rezultata Vlade.

Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine („Službeni glasnik RS”, broj 63/21) i Akcioni plan za period od 2023. do 2026. godine za sprovođenje Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine („Službeni glasnik RS”, broj 96/23) definisali su ovo pitanje.

Kada je reč o korišćenju prednosti informaciono-komunikacionih tehnologija i različitih oblika učenja u onlajn okruženju, kao i mera za vrednovanje kvaliteta udžbenika i instruktivnih materijala na osnovu validnih i proverenih standarda kvaliteta udžbenika i pristupačnosti nastavnih sredstava učenicima (elektronski, audio i drugi oblici udžbenika), možemo govoriti o delimičnoj ostvarenosti. Mnogo toga je urađeno ili pokrenuto, ali ima i dosta prostora za unapređenje. Naročitu relevantnost ovim ciljevima i merama daje i situacija sa kovidom koja je počela u martu 2020. godine, u kojoj je obrazovni sistem Republike Srbije reagovao pravovremeno u smislu obezbeđivanja praćenja nastave na daljinu.

Napredak je uočljiv kod cilja koji se tiče dodatnog finansiranja specifičnih troškova obrazovanja nacionalnih manjina (udžbenici i drugi nastavni materijali se štampaju na jeziku i pismu nacionalne manjine, razvoj obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina, regulisanje pravnog okvira, osnovan Centar za niskotiražne udžbenike u okviru Javnog preduzeća „Zavoda za udžbenike” itd.), kao i kod ciljeva koji se tiču odgovarajućeg predstavljanja u organima upravljanja i rukovođenja obrazovno-vaspitnim ustanovama i prava učešća u donošenju odluka o mreži OVU kada je to važno za prava nacionalnih manjina na obrazovanje.

Kao važan korak u unapređivanju obrazovanja i vaspitanja nacionalnih manjina, prepoznato je i pružanje podrške nastavnicima iz redova nacionalnih manjinskih zajednica da pišu udžbenike i priručnike.

Istovremeno, sa revizijom obrazovnih standarda, biće urađena i evaluacija postojećih ishodno orijentisanih programa nastave i učenja u gimnazijama, čija će primena biti završena tokom školske 2021/22. godine. Sve navedeno će neminovno dovesti do revizije programa nastave i učenja, ali i do značajnih novina u izradi udžbenika, digitalnih materijala i ostalih didaktičkih sredstava. Osim što se očekuje da će programi afirmisati kompetencijski pristup učenju i dovesti do redukovanja sadržaja – činjeničnog materijala koji afirmiše reproduktivna znanja, prilikom izrade i standarda i programa, u obzir će biti uzete i teme koje u prethodnom periodu nisu bile dovoljno prepoznate kao važne u smislu neophodnog fundusa znanja i veština za 21. vek i za dalji razvoj Republike Srbije i njenih građana. Među tim temama koje treba da razvijaju i željene vrednosti nalaze se: održivi razvoj i ekološka svest i pismenost, očuvanje mentalnog, fizičkog i reproduktivnog zdravlja, rodna ravnopravnost, zaštita podataka o ličnosti, inkluzivno društvo, nacionalni identitet i interkulturalnost.

Treba napomenuti da SROVRS 2030 prepoznaje nužnost da novi programi u douniverzitetskom obrazovanju i vaspitanju budu osetljivi na pitanja rodne ravnopravnosti i specifičnosti različitih društvenih grupa, uključujući one koje nisu zastupljene u dovoljnoj meri, u skladu sa vrednostima na kojima počiva demokratsko društvo, kao i da budu usklađeni sa standardima dokumenata javnih politika u Republici Srbiji, standardima potvrđenih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i relevantnim preporukama međunarodnih tela koja prate primenu međunarodnih ugovora. Ovaj pristup će biti primenjen i u aktivnostima koje se odnose na razvoj udžbenika i unapređivanje kapaciteta zaposlenih u obrazovanju.

Planirano je da se radi na obezbeđivanju uslova za sticanje kvalifikacija nastavnika za realizaciju izbornog programa Maternji jezik/govor sa elementima nacionalne kulture (posebno za realizaciju programa Romski jezik sa elementima nacionalne kulture); razvijaće se, akreditovati i sprovesti programi stalnog stručnog usavršavanja nastavnika na jezicima nacionalnih manjina na kojima se ostvaruje obrazovno-vaspitni proces. Kontinuirano će se obezbeđivati udžbenici prilagođenog fonta/formata u skladu sa zahtevima škola i potrebama učenika u osnovnoj školi, uključujući i obezbeđivanje prilagođenih udžbenika u video formatu na srpskom znakovnom jeziku za potrebe gluvih učenika i stvaraće se uslovi za obezbeđivanje prilagođenih udžbenika za srednje škole, kao i pomoćnih nastavnih sredstava i didaktičkih pomagala za uspešnije učenje i aktivnije učešće učenika sa složenim i višestrukim smetnjama u razvoju u osnovnim i srednjim školama. SROVRS 2030 predviđa i obezbeđivanje digitalnih obrazovnih sadržaja/digitalnih udžbenika za učenike osnovnih škola i nastavak obezbeđivanja besplatnih udžbenika za odgovarajuće grupe učenika osnovnih škola (svako treće i naredno dete u porodici, primaoci socijalne pomoći itd.).

U oblasti unapređivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada na srpskom jeziku u inostranstvu intenziviraće se rad na razvoju, akreditaciji i ostvarivanju programa stručnog usavršavanja za nastavnike koji ostvaruju obrazovno-vaspitni rad na srpskom jeziku u inostranstvu, biće osigurana nabavka udžbenika i druge literature za nastavnike za potrebe organizacije obrazovno-vaspitnog rada na srpskom jeziku u inostranstvu, pristupiće se izradi objedinjenog udžbenika za sva tri predmeta: Srpski jezik, Moja otadžbina Srbija i Osnovi kulture srpskog naroda, a pružaće se i podrška angažovanim nastavnicima u procesu pripreme za odlazak u inostranstvo

- 1.1.2.5. Obezbeđivanje udžbenika prilagođenog fonta/formata u skladu sa zahtevima škola i potrebama učenika u osnovnoj školi
- 1.1.2.6. Obezbeđivanje besplatnih udžbenika za odgovarajuće grupe učenika osnovnih škola
- 1.1.2.7. Bogaćenje bibliotečkog fonda biblioteka osnovnih škola publikacijama od značaja za obrazovanje i vaspitanje
- 1.1.2.8. Nabavka digitalnih obrazovnih sadržaja – digitalnih udžbenika za učenike osnovnih škola
- 1.1.2.9. Stvaranje uslova za obezbeđivanje prilagođenih udžbenika za srednje škole

Deklaracija o zaštiti nacionalnih i političkih prava i zajedničkoj budućnosti srpskog naroda (u daljem tekstu: Deklaracija) jednoglasno je usvojena 8. juna 2024. godine na zajedničkoj sednici Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Srpske. Nakon toga, dokument je formalno prosleđen Narodnoj skupštini Republike Srbije i Narodnoj skupštini Republike Srpske. U Skupštini Republike Srpske, Deklaracija je zvanično usvojena 2. jula 2024. godine, Skupština Republike Srbije je usvojila Deklaraciju o zaštiti prava i budućnosti srpskog naroda 31. jula 2024. godine.

U Deklaraciji je preporučena harmonizaciju nastavnih planova i programa u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju u Republici Srbiji i Republici Srpskoj i podržano je i uvođenje redovnih đачkih i studentskih ekskurzija i to na način da đaci i studenti iz Republike Srbije posećuju prirodne lepote i kulturno-istorijske spomenike u Republici Srpskoj, i obrnuto.

Takođe, Deklaracija preporučuje Republici Srbiji i Republici Srpskoj objedinjavanje ponuda, usluga, investicija i resursa u oblastima energetike, rudarstva, turizma, poljoprivrede, bankarstva, finansija i platnog sistema, zdravstva, obrazovanja, saobraćaja i veza i drugim oblastima od nacionalnog značaja radi zajedničkog nastupanja na domaćim i stranim tržištima.

U skladu sa Strategijom o nacionalnoj bezbednosti Republike Srbije („Službeni glasnik RS”, broj 94/19) i nacionalnim interesima, Ekonomski razvoj i ukupni prosperitet obezbeđuje poboljšanje kvaliteta života građana i izvesnu perspektivu budućim generacijama. Tim nacionalnim interesom obezbeđuje se unapređenje životnog standarda, otpornosti i prilagodljivosti privrede, racionalan i odgovoran odnos prema prirodnim bogatstvima i životnoj sredini, ravnomeran regionalni razvoj, unapređenje obrazovanja, naučnog i tehnološkog razvoja, te ukupne bezbednosti države i građana. Na taj način umanjuje se socijalno raslojavanje društva i ekonomske razlike u odnosu na razvijene države i unaprediti ekonomska i energetska bezbednost Republike Srbije.

Takođe, cilj je očuvanje unutrašnje stabilnosti i bezbednosti Republike Srbije i njenih građana, a u okviru ekonomskog razvoja i ukupnog prosperiteta definisano je:

Unapređenje obrazovanja, naučni i tehnološki razvoj predstavljaju osnovne pretpostavke ekonomskog razvoja i ukupnog napretka Republike Srbije. S tim u vezi, uvođenjem dualnog obrazovanja, te preduzetničkih modula i sadržaja, omogućiće se prilagođavanje obrazovanja razvoju privrede i tržištu rada. Takođe, obezbediće se podsticanje naučnoistraživačkog rada, radi osvajanja i primene savremenih tehnologija, kao i povećanja ugleda i statusa naučnog i nastavnog kadra.

Radi unapređenja obrazovanja, naučnog i tehnološkog razvoja uvešće se sistem praćenja kvaliteta primenom jedinstvenog informacionog sistema prosvete.

Primeniće se kvalitetni sistemi vrednovanja i procene postignuća, unapređivanja kompetencija, kao i nagrađivanja učenika u preduniverzitetskom obrazovanju.

Razmotriće se potreba za promenom modela osnovnog i srednjeg obrazovanja, kao i za jačanjem vaspitne funkcije osnovne škole. Povećaće se dostupnost osnovnog i srednjeg obrazovanja stanovnicima seoskih područja. Takođe, unaprediće se dostupnost i kvalitet predškolskog vaspitanja i obrazovanja, posebno u domenu inkluzivne prakse sa decom iz osetljivih društvenih grupa. U domenu visokog obrazovanja unaprediće se kvalitet, kao i dostupnost svim kategorijama stanovnika.

Sagledaće se mogućnosti za projektno finansiranje obrazovnog sistema. Takođe, razradiće se i primeniti odgovarajući model osposobljavanja stanovništva za odbranu i postupanje u vanrednim situacijama. Podsticanjem rodoljublja u obrazovanju stanovništva povećaćće se naponi da se kod građana Republike Srbije razvija osećaj lojalnosti i opredeljenosti za zadovoljenje bezbednosnih potreba.

Drugi subjekti značajni za nacionalnu bezbednost jesu organi državne uprave i institucije nadležne za spoljne poslove, pravosuđe, zdravstvo, demografiju, ljudska i manjinska prava, ekonomiju, obrazovanje i naučnu delatnost, privredu, energetiku, telekomunikacije, saobraćaj i transport, infrastrukturu, zaštitu životne sredine, kulturu, zatim organi autonomnih pokrajina i jedinica lokalne samouprave, organizacije civilnog društva, mediji, pravna lica i građani koji doprinose ostvarivanju ciljeva nacionalne bezbednosti.

3) Na osnovu kog pokazatelja učinka se utvrđuje da li je došlo do postizanja cilja?

Odrediti merljiv pokazatelj učinka na osnovu kog se prati stepen postizanja cilja i njegovu početnu i ciljnu vrednost. Ukoliko nije moguće odrediti kvantitativni pokazatelj učinka, potrebno je navesti razloge zbog kojih to nije moguće i odrediti kvalitativni pokazatelj učinka.

Cilj predloženih izmena i dopuna Zakona o udžbenicima jeste unapređenje kvaliteta obrazovanja, zaštita nacionalnog identiteta i obezbeđivanje pravovremeno dostupnih i pristupačnih udžbenika svim učenicima. Kako bi se pratila efikasnost primene Zakona, biće uvedeno više merljivih pokazatelja učinka.

Prvi i ključni pokazatelj je procenat učenika osnovnih škola koji koriste udžbenike od nacionalnog značaja, sa ciljem dostizanja 100% do školske 2029/2030. godine.

Dodatno, kao pokazatelj kvaliteta udžbenika i njihovog uticaja na nastavni proces, koristiće se prosečan broj poena učenika na završnom ispitu (mala matura) iz srpskog jezika, istorije i geografije, kao predmeta u kojima se direktno ocenjuju sadržaji nacionalnog značaja. Ukoliko se udžbenici unaprede, očekuje se rast prosečnog broja poena od najmanje 10% do 2030. godine po svakom od ovih testova.

Uvođenjem jedinstvenih udžbenika od nacionalnog značaja za maternji jezik, zasnovanih na novim obrazovnim standardima i pedagoškim pristupima, obezbediće se ravnopravan, kvalitetan i funkcionalan pristup nastavi jezika i književnosti u svim školama u Srbiji. Udžbenici će sadržati tekstove različitih vrsta, zadatke usmerene na razumevanje, kritičko tumačenje i argumentovanje, što su ključne kompetencije koje PISA testira. Sa pravovremenom primenom i stručnom podrškom nastavnicima, očekuje se da će učenici razvijati dublje razumevanje teksta, što će se odraziti na bolje rezultate na međunarodnim testiranjima. Do 2031. godine, Srbija bi mogla da

poboljša svoje PISA rezultate iz čitalačke pismenosti za najmanje 15 poena i približiti se proseku OECD.

Takođe, pratiće se procenat izdavača udžbenika čija masa udžbenika ne prelazi propisane granice, što je značajno za fizičko i zdravstveno blagostanje učenika.

Republički zavod za statistiku je 2021. godine objavio studiju „Istraživanje zdravlja stanovništva Srbije 2019. godine”, U pogledu učestalosti funkcionalnih oštećenja, na prethodnim sistematskim/preventivnim pregledima, najveći procenat dece, uzrasta od 5 do 14 godina, je imao problem sa ravnim tabanima (13,3%), dok je 8,7% dece imalo deformitet kičme. Ravnne tabane u značajno većem procentu imala su deca u Beogradu (21,8%), gradskim naseljima (15,0%) kao i ona koja žive u imućnim domaćinstvima (19,4%). Deformiteti kičme su značajno češći kod dece iz Beograda (11,3%) i Vojvodine (11,5%), dok je 4.8% dece u Šumadiji i Zapadnoj Srbiji imalo deformitet kičme.

Smanjenje učestalosti deformiteta kičme i ravnih tabana kod dece kroz ograničavanje preporučene mase udžbenika na najviše 10% telesne težine učenika predstavlja realnu, ali delimičnu meru unapređenja zdravlja školske dece. Težina školske torbe prepoznata je kao jedan od faktora koji doprinose razvoju mišićno-koštanih deformiteta, posebno u osetljivom uzrastu od 5 do 14 godina, kada dečje telo intenzivno raste i razvija se. Smanjenjem ukupne mase udžbenika očekuje se direktno smanjenje fizičkog opterećenja kičme i stopala, što može dovesti do umerenog pada procenta deformiteta, naročito u urbanim sredinama poput Beograda i Vojvodine, gde je i učestalost ovih problema najviša. Realno je očekivati umereno smanjenje procenata, da se deformiteti kičme spuste sa 8,7% na oko 7% u prvih nekoliko godina primene, ali ne i dramatično smanjenje, ukoliko se ne sprovedu i druge mere (redovna fizička aktivnost, pravilno sedenje, preventivni pregledi i drugo).

Međutim, deformiteti kičme i ravni tabani su posledica više međusobno povezanih faktora: niske fizičke aktivnosti, nepravilnog sedenja, nedovoljne edukacije o držanju tela, kao i loših uslova rada u školama. Zbog toga se značajniji i dugoročni efekti mogu očekivati samo ukoliko se mera lakših udžbenika sprovede u okviru šire, systemske politike prevencije — koja bi obuhvatila i unapređenje školske ergonomije, uvođenje redovne fizičke aktivnosti i edukaciju dece i roditelja o pravilnom držanju tela. Ova mera predstavlja važan korak u pravcu očuvanja zdravlja dece, ali ne sme ostati jedini. Samo kao deo integrisanog pristupa, ograničavanje težine udžbenika može dati puni efekat i doprineti boljem zdravstvenom stanju školske populacije u Srbiji.

U okviru kvalitativnih indikatora, pratiće se zadovoljstvo nastavnika i roditelja sadržajem udžbenika, kao i broj udžbenika koji sadrže elemente nacionalne kulture i istorije. Kombinacijom ovih indikatora obezbediće se objektivno i transparentno praćenje napretka u sprovođenju Zakona.

4) Definirati izvor provere i rokove za prikupljanje podataka za praćenje primene propisa.

Na koji način, iz kojih izvora provere i u kojim rokovima će se prikupljati podaci na osnovu kojih će se pratiti primena propisa (dostizanje ciljne vrednosti pokazatelja, potpunost primene rešenja propisa u skladu sa planiranim rokovima, itd.)? Koja organizaciona jedinica u okviru organa će biti zadužena za praćenje primene propisa?

U cilju praćenja primene Zakona, neophodno je ustanoviti jasan sistem prikupljanja, obrade i analize podataka. Izvori provere obuhvataju izveštaje javnog izdavača, Katalog udžbenika, elektronski registar udžbenika, ugovore sa autorima i podatke o sprovedenim javnim pozivima. Podatke će prikupljati Ministarstvo prosvete preko svojih nadležnih organizacionih jedinica (sektora), kao i školskih uprava, koje će izveštavati o realizaciji izbora udžbenika u školama.

Osnovni rok za prikupljanje i obradu podataka je kraj svake školske godine, dok se ključni indikatori, poput broja izdatih udžbenika od nacionalnog značaja, praćenja postupaka izbora udžbenika i ažuriranja Kataloga, proveravaju kvartalno.

Posebno će se pratiti rokovi koji definišu dinamiku uvođenja novih udžbenika po razredima, kao i sprovođenje javnih poziva za izbor autora. Ukoliko se uoče odstupanja, nadležna jedinica će predložiti mere korekcije. Biće razvijeni obrasci za izveštavanje škola o izboru udžbenika i usklađenosti načina izbora udžbenika.

Indikatori učinka obuhvataće i procenat škola koje su izvršile izbor udžbenika u roku, kao i broj udžbenika prevedenih na jezike nacionalnih manjina.

U saradnji sa Zavodom za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja proveravaće se i kvalitet recenzentskih izveštaja. Javni izdavač će biti obavezan da izveštava Ministarstvo najmanje četiri puta godišnje. Biće sprovedene i spoljne evaluacije, najkasnije tri godine nakon početka primene zakona. Objavljivanje podataka na portalu otvorenih podataka doprineće transparentnosti. Sve aktivnosti biće regulisane podzakonskim aktima koji će se doneti u roku od 90 dana.

3. Identifikovanje opcija

3) Koje su ključne promene koje se propisom predlažu radi postizanja cilja?

Opisati predložena rešenja propisa kojima se menjaju prava i obaveze fizičkih i pravnih lica, način njihovog ostvarivanja, kao nadležnosti i način vršenja nadležnosti od strane organa javne uprave (npr. izmena uslova za izlazak na tržište, izmena prava i obaveza i/ili izmena kriterijuma za ostvarivanje prava ili ispunjenje obaveza za građane i/ili privredu, uvođenje ili izmena registra, izmena nadležnosti, formiranje nove nadležne institucije/ukidanje ili spajanje postojećih institucija, itd.).

Predlogom zakona planirana je izmena i dopuna člana 3. kojom se obaveznost korišćenja nacionalne čitanke proširuje na učenike koji pohađaju nastavu u inostranstvu po posebnom programu osnovnog obrazovanja i vaspitanja na srpskom jeziku, čime se obezbeđuje očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta srpskih učenika u dijaspori. Ovim rešenjem uvodi se normativna osnova za ravnoopravno i koherentno obrazovanje u zemlji i inostranstvu.

Predlogom zakona planirana je izmena dodavanjem naslova iznad člana 4a i člana 4a Zakona kojim se udžbenici za predmete: srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura, za učenike osnovnog obrazovanja i vaspitanja koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku, smatraju se udžbenicima od nacionalnog značaja. Udžbenici od nacionalnog značaja prenose vrednosti, tradiciju, jezik i kulturu, zbog čega predstavljaju osnovno sredstvo izgradnje i očuvanja identiteta i nacionalne kohezije, stabilnosti i otpornosti na spoljne uticaje i jedan od stubova nacionalne bezbednosti.

Predlogom zakona izvršena je izmena naslova člana 5. i član 5. Zakona, na način da je propisano da udžbenike za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne

manjine čine udžbenici od posebnog značaja za nacionalne manjine i dodaci uz te udžbenike i ostali udžbenici za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine. Takođe je propisano da udžbenik za izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine može biti: udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je izdat na teritoriji Republike Srbije; udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine koji je prevod udžbenika odobrenog na srpskom jeziku; dodatak uz udžbenik za predmete definisane članom 4a stav 3. ovog zakona; udžbenik na jeziku i pismu nacionalne manjine izdat u stranoj državi, koji je odobren u skladu sa ovim zakonom. Propisano je i da se odredbe ovog zakona koje se odnose na udžbenik shodno primenjuju i na dodatak iz stava 1. tačka 3) ovog člana za predmete od posebnog značaja za nacionalnu manjinu.

Predlogom zakona planirana je izmena člana 10. Zakona, na način da se u stavu 6. ovog člana precizira ovlašćenje ministra da propiše način i rokove dodele udžbenika i nacionalne čitanke i korišćenje i vraćanje udžbenika koji se finansiraju iz budžeta, čime se obezbeđuje pravni osnov za planiranje, raspodelu i kontrolu javnih sredstava namenjenih za udžbenike i nacionalnu čitanku.

Predlogom zakona planirana je izmena člana 11. Zakona, gde se u stavu 2. tog člana menja formulacija naziva tačke 3), preciznije definiše tačka 5) i briše stav 6. čime se ukida pravo izdavača na finansijsku kompenzaciju za niskotiražne udžbenike kroz umanjeње obaveza, čime se menja režim javnog finansiranja i primena načela srazmernosti u korist restriktivnijeg tumačenja prava na nadoknadu.

Predlogom zakona planirana je dopuna na način da je posle člana 13. dodat naziv člana i član 13a koji propisuje autorsku naknadu za dela koja su obavezan deo sadržaja udžbenika. Propisano je da je bez dozvole autora, a uz obavezu plaćanja autorske naknade, dozvoljeno umnožavanje i stavljanje u promet tako umnoženih odlomaka objavljenog autorskog dela, odnosno objavljenih pojedinačnih autorskih dela, kada se ona, prema utvrđenom planu i programu nastave i učenja, pojavljuju kao deo sadržaja obaveznog nastavnog sredstva, udžbenika i udžbeničkog kompleta, odobrenog za upotrebu u osnovnom i srednjem obrazovanju u skladu sa ovim zakonom. Visinu autorske naknade iz stava 1. ovog člana propisuje Vlada.

Predlogom zakona planirana je izmena i dopuna člana 14. Zakona, na način da je propisano da nacionalnu čitanku i udžbenike od nacionalnog značaja izdaje javni izdavač u štampanom, a može ih izdavati i u digitalnom obliku. Štampu izdanja javnog izdavača obavlja pravno lice registrovano za delatnost izdavanja i štampanja naučne i stručne i udžbeničke literature čiji je osnivač Republika Srbija.

Predlogom zakona izvršena je dopuna na način da je posle člana 14a dodat član 14b, zatim naziv člana 14v i član 14v, kojim je uređeno da javni izdavač formira autorski tim za pripremu udžbenika od nacionalnog značaja i to pojedinačno za svaki udžbenik po razredu, kao i da javni izdavač raspisuje javni poziv za izbor članova autorskog tima za pripremu ovih udžbenika, a koji čine lica sa integritetom i autoritetom u oblasti za koju su izabrani. Osim toga, predviđeno je i da javni izdavač imenuje recenzentsku komisiju za udžbenike od nacionalnog značaja, vodeći računa o njihovoj stručnosti i relevantnom iskustvu u oblasti za koju se udžbenik priprema. Takođe, propisane su i posledice docnje u pripremi i dostavi rukopisa udžbenika od nacionalnog značaja.

Predlogom zakona planirana je izmena u članu 16. stav 10, koji se menja se radi jasnijeg opisa procedure prilikom dostavljanja predloga Zavoda.

Predlogom zakona planirana je dopuna u članu 17. stav 1. tačka 3) gde se dodaje dodatni sadržaj plana udžbenika, u vidu mase štampamnog udžbenika u gramima (g).

Predlogom zakona planirana je izmena člana 19., na način da se precizira rok do kog se katalog udžbenika objavljuje (1. mart), propisuje se koje podatke sadrži katalog udžbenika, kao i to da se katalog udžbenika ne ažurira u periodu od 60 dana od objavljivanja. Takođe se propisuje pravo izdavača da sam inicira brisanje udžbenika iz kataloga udžbenika, koji više nisu u upotrebi.

Predlogom zakona planirana je dopuna zakona članom 19a kojim je propisano da udžbenik od nacionalnog značaja, izdat po programu nastave i učenja koji je prestao da važi nakon donošenja novog programa, može da se koristi do stavljanja u promet udžbenika pripremljenog po novom programu nastave i učenja

Predlogom zakona planirana je izmena člana 22, u pogledu roka u kojem postoji obaveza Ministarstva da Zavodu, u određenom broju primeraka, dostavi rukopis udžbenika i elaborat u odgovarajućoj formi. Takođe, definisano je da su niskotiražni udžbenici oslobođeni od takse za stručnu ocenu, što predstavlja posebno pravno rešenje u okviru propisa o udžbenicima, kojim se podstiče dostupnost i kvalitet obrazovnog materijala u stručnom obrazovanju i u oblasti niskotiražnih udžbenika.

Predlogom zakona planirana je izmena člana 23, brisanjem st. 11. i 12. iz razloga što sve stručne ocene za odobrene udžbenike imaju isti propisan sadržaj i njihovo objavljivanje nema informativnu vrednost, a podaci su uvek dostupni na zahtev, što objavu čini dodatnim nepotrebnim administrativnim opterećenjem. Dosadašnji stav 13. koji postaje stav 11. izmenjen je tako da ukoliko Zavod, odnosno Pokrajinski zavod ne dostavi stručnu ocenu u propisanom roku, ministar, odnosno pokrajinski sekretar će u roku od osam dana od dana isteka roka obrazovati komisiju za pripremu stručne ocene iz reda odgovarajućih stručnjaka. Komisija dostavlja ministru, odnosno pokrajinskom sekretaru stručnu ocenu u roku od 20 dana od dana prijema rukopisa.

Predlogom zakona planirana je izmena člana 24. dodavanjem novog stava 4. kojim je propisano da ukoliko je planom udžbenika za nastavni predmet u osnovnoj školi predviđen udžbenički komplet, izdavač obavezno istovremeno podnosi zahtev za odobravanje svih komponenti udžbeničkog kompleta.

Predlogom zakona planirana je izmena člana 26, na način da je izmenjen rok za dostavljanje zahteva nadležnom savetu i dopunjen je stav 3. na način da nadležni savet obrazuje tročlanu stručnu komisiju sačinjenu od stručnjaka iz relevantne oblasti za ekspertizu rukopisa udžbenika koji je bio predmet razmatranja stručne komisije Zavoda za ocenu rukopisa, odnosno za koji je Zavod predložio da se ne prihvati zahtev za odobravanje rukopisa udžbenika, kao pojedinačnog procesnog koraka u postupku ocene i odobravanja nastavnih materijala.

Predlogom zakona planirana je izmena člana 34, uspostavljanjem načela u vezi sa izborom udžbenika gde se podrazumeva da škola bira udžbenike iz kataloga u skladu sa propisanim načelima a odluku donosi nastavničko veće na predlog stručnih veća. Izbor udžbenika važi do četiri školske godine, ali je moguća i ranija promena uz saglasnost Ministarstva i dostavljanje odgovarajuće dokumentacije. Takođe, predviđeno je obezbeđivanja potpune transparentnosti u postupku izbora udžbenika.

Predlogom zakona planirana je dopuna čl. 34a-34g, kojima se propisuje postupak izbora udžbenika koji ne spadaju u udžbenike od nacionalnog značaja odnosno od posebnog značaja za nacionalnu manjinu, izbor udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine i udžbenika koji koriste učenici sa

smetnjama u razvoju i invaliditetom, zatim se uvodi određivanje najviše maloprodajne cene udžbenika, na predlog sedmočlane komisije sastavljene od stručnjaka i predstavnika relevantnih institucija, svake godine donosi odluku o najvišoj maloprodajnoj ceni udžbenika, koja obavezuje izdavače i obezbeđuje cenovnu kontrolu i dostupnost udžbenika za narednu školsku godinu. Ova odredba ima za cilj da se obezbedi transparentnost, kontrolisano formiranje cena i dostupnost udžbenika svim učenicima pod jednakim uslovima. Određivanjem najviše maloprodajne cene udžbenika na godišnjem nivou, na osnovu stručnog mišljenja predstavnika relevantnih institucija i sektora, sprečava se nekontrolisano povećanje cena i štiti značaj učenika, roditelja i potrošača. Ovakvim pristupom osigurava se i ravnopravnost učenika koji nastavu pohađaju na jeziku nacionalne manjine ili koriste prilagođene udžbenike. Članom 34g uvodi se mogućnost određivanja najveće mase udžbenika, gde se utvrđuje formula za izračunavanje najveće preporučene mase udžbenika po predmetu u osnovnoj školi, s ciljem zaštite i prevencije zdravlja učenika, pri čemu se maksimalna masa određuje u zavisnosti od razreda i nedeljnog fonda časova.

Predlogom zakona planirana je dopuna člana 36, u kome se precizira da se donacijama, poklonima ili reprezentacijom ne smatraju kratkotrajno predstavljanje udžbenika u školi, reprezentacije male vrednosti do 1000 dinara po osobi, kao ni besplatni primerci udžbenika namenjeni za izbor udžbenika, pri čemu se ova ograničenja primenjuju trajno, bez obzira na fazu postupka odobravanja udžbenika.

Predlogom zakona u članu 43. stav 1. dodaje se posebna tačka koja propisuje kaznenu odredbu u slučaju prodaje udžbenike po ceni većoj od cene utvrđene odlukom Vlade. U ovom članu predviđeno je brisanje reči PDV.

Predlogom zakona planirana je dopuna prelaznom i završnom odredbom da udžbenici koji su odobreni na osnovu zakona o udžbenicima („Službeni glasnik RS”, br. 27/18 i 92/23) za osnovnu školu za predmete srpski jezik, srpski jezik i književnost, svet oko nas, priroda i društvo, istorija, geografija, muzička kultura i likovna kultura koristiće se do stavljanja u promet udžbenika za te predmete u skladu sa ovim zakonom, nakon čega će biti obrisani iz kataloga udžbenika. Javni izdavač raspisaće javni poziv za izbor autora za pripremu udžbenika od nacionalnog značaja za prvi i peti razred osnovne škole u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, a za ostale razrede najkasnije 18 meseci pre početka školske godine u kojoj ti udžbenici počinju da se koriste. Javni izdavač je dužan da preda u štampu rukopise udžbenika od nacionalnog značaja najkasnije 30 dana pre početka školske godine u kojoj ti udžbenici počinju da se koriste. Korišćenje udžbenika od nacionalnog značaja u osnovnoj školi za učenike prvog i petog razreda počće od školske 2026/2027. godine, za učenike drugog i šestog razreda počće od školske 2027/2028. godine, za učenike trećeg i sedmog razreda počće od školske 2028/2029. godine i za učenike četvrtog i osmog razreda počće od školske 2029/2030. godine.

Predlogom zakona planirana je dopuna prelaznom i završnom odredbom da će propisi za sprovođenje ovog zakona biti doneti u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Predlogom zakona planirana je dopuna prelaznom i završnom odredbom da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

4) Koje opcije su razmatrane prilikom izrade propisa i navesti razloge zbog kojih se od njih odustalo?

Predstaviti različite opcije koje su razmatrane prilikom definisanja ključnih rešenja predloženih propisom i opisati najznačajnije ekonomske, društvene,

upravljačke i finansijske efekte, efekte na životnu sredinu, odnosno rizike zbog kojih se odustalo od ovih opcija. Kada se propisom vrši usaglašavanje domaćeg pravnog okvira sa pravnim tekovinama Evropske unije, potrebno je razmotriti opcije koje se odnose na način primene ključnih rešenja akta koji se transponuje.

Ministarstvo prosvete razmotrilo je sve pojedinačne sugestije, primedbe i predloge za izmene i dopune koje su primljene tokom javne rasprave i prihvatilo sugestije i predloge kojima se unapređuju zakonska rešenja predloženog teksta Predloga zakona, te u skladu sa tim izvršilo potrebne izmene i dopune Predloga zakona.

4. Analiza ekonomskih efekata

2) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi nova, menja ili ukida postojeća finansijska obaveza za privredne subjekte? Koji su pozitivni efekti uvođenja nove, izmena ili ukidanja obaveze?

Opisati predložena rešenja propisa kojim se uvodi nov, menja ili ukida postojeći porez, doprinos, naknada, taksa, akciza, carina, odnosno menja stopa, osnovica, obveznik ili platac. Proceniti iznos povećanja ili umanjenja ovih troškova i odrediti privredne subjekte koji će snositi trošak (pravna forma, veličina, delatnost, itd). Odrediti da li je u pitanju jednokratni ili ponavljajući trošak (ako se ponavlja – odrediti i intervale u kojima se ponavlja). Predstaviti svrhu uvođenja nove, izmena ili ukidanja finansijske obaveze, tj. opisati pozitivne efekte (koristi) i ciljne grupe (privredne subjekte, građane, organe, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja, itd.) na koje se odnose pozitivni efekti.

Za sprovođenje ovog zakona potrebno je obezbediti sredstva u budžetu Republike Srbije za troškove proizvodnje udžbenika u 2025. godini u iznosu od 244.000.000 dinara, a u 2026. i 2027. godini potrebno je obezbediti sredstva u iznosu od 476.000.000 dinara po godini.

3) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi nova, menja ili ukida postojeća obaveza koja utiče na povećanje ili umanjenje troškova proizvodnje i/ili pružanja usluga koje snosi privredni subjekt? Koliko iznosi povećanje ili umanjenje ovih troškova? Da li se obaveza može ispuniti na domaćem tržištu i da li je rok za ispunjenje obaveze primeren? Koji su pozitivni efekti uvođenja nove, izmena ili ukidanja obaveze?

Opisati predložena rešenja propisa kojim se uvodi nova, menja ili ukida postojeća obaveza koja direktno ili indirektno utiče na izmenu procesa proizvodnje i/ili pružanja usluge (npr. uvođenje ili ukidanje obavezne primene nekog tehničkog zahteva, primene određene opreme, zapošljavanja lica koje ispunjava kriterijume koje se odnose na nivo obrazovanja i kompetencija, itd.). Proceniti iznos povećanja ili umanjenja troškova koji proizilaze iz ovog rešenja i odrediti ciljne grupe (pravna forma, veličina, delatnost, itd) koji će snositi trošak. Odrediti da li je u pitanju jednokratni ili ponavljajući trošak (ako se ponavlja – odrediti i intervale u kojima se ponavlja). Predstaviti da li se obaveza može ispuniti na domaćem tržištu i da li je rok za ispunjenje obaveze primeren. Predstaviti pozitivne efekte (koristi) od uvođenja nove, izmena ili ukidanja ove obaveze, tj. opisati i odrediti ciljne grupe (privredne subjekte, građane, organe, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja, itd.) na koje se odnose pozitivni efekti.

Izdavači će se prilagoditi preporučenoj masi udžbenika smanjenjem obima i težine pojedinačnih udžbenika u skladu sa formulom koja uzima u obzir nedeljni fond predmeta. Neće biti potrebno preraditi postojeća izdanja, što bi iziskivalo troškove redizajna, ponovnog lekturisanja, i štampanja lakših i često manjeg formata udžbenika, već se ovo odnosi na novo izdate udžbenike u narednom periodu, u skladu sa novim programima nastave i učenja.

U cilju smanjenja težine udžbenika, izdavači će uvoditi QR kodove koji upućuju na dodatne sadržaje u digitalnom formatu, kao što su prošireni tekstovi, zadaci, audio i video materijali. Na taj način, štampani udžbenici će sadržati samo osnovni, nastavni minimum, dok će se obimniji ili prateći sadržaji premestiti u onlajn okruženje, dostupno putem skeniranja koda. QR kod predstavlja tehničko rešenje koje omogućava lak pristup multimedijalnim resursima bez dodatnog fizičkog opterećenja učenika. Ovo zahteva dodatna ulaganja u izradu i održavanje digitalne platforme, koje većina izdavača poseduje, ali doprinosi usaglašavanju udžbenika sa preporučenom masom. Na taj način se postiže balans između kvaliteta nastavnog materijala i zdravstvenih preporuka. Sve ove mere mogu dovesti do određenih povećanja ukupnih troškova izdavača, ali su neophodne radi ispunjavanja novih zakonskih standarda i očuvanja zdravlja učenika.

U prethodnom periodu Ministarstvo prosvete je finansijski učestvovalo i podržavalo izradu digitalnih sadržaja, što će izdavačima smanjiti troškove, jer već postoje brojni resursi koji se mogu integrisati. Ovo dodatno olakšava prelazak na model udžbenika sa QR kodovima, bez značajnog finansijskog opterećenja za izdavače.

5) Na koji način će predložena rešenja propisa uticati na konkurenciju?

Da li se predloženim rešenjima propisa direktno ili indirektno utiče na:

- broj i vrstu učesnika na tržištu, odnosno da li se dodeljuju određena isključiva prava;
- mogućnost za tržišno nadmetanje, odnosno dogovaranje između učesnika na tržištu;
- slobodno formiranje cena i mogućnost izbora dobavljača i proizvoda;
- mogućnosti na ulazak novih učesnika na tržište propisivanjem kriterijuma, standarda ili uslova;
- mogućnost da državni organi, organi teritorijalne autonomije i lokalne samouprave nude robu i usluge na tržištu zajedno sa učesnicima na tržištu nad kojima vrše nadzor?

Redefinisanje uloge javnog izdavača u predloženim izmenama Zakona ima za cilj da obezbedi ravnopravan pristup udžbenicima i zaštitu nacionalnog i kulturnog identiteta, posebno u oblastima gde tržište ne pruža adekvatna rešenja. Kao neprofitni akter sa javnim mandatom, javni izdavač ima ulogu da izdaje sadržaje od strateškog značaja, poput udžbenika na manjinskim jezicima ili za stručne škole, čime se ublažavaju tržišne neravnoteže.

Istovremeno, uvođenje kontrolisane cene, najviše maloprodajne cene, sprečava prekomerna poskupljenja i diskriminaciju u distribuciji, ali ograničava prostor za cenovnu konkurenciju. Privatni izdavači se tako takmiče prevashodno

kvalitetom sadržaja. Javni izdavač ne samo da dopunjuje tržište, već postavlja i standard, čime indirektno motiviše privatni sektor na unapređenja. U tom kontekstu, važno je istaći da u više evropskih zemalja, poput Mađarske, upravo javni izdavač preuzima ključnu ulogu u izradi strateški važnih udžbenika, čime se osigurava dostupnost, kontinuitet i usklađenost sa obrazovnim politikama. Ta praksa pokazuje da državno izdavaštvo može da doprinese stabilnosti sistema i očuvanju nacionalnog identiteta. Međutim, ako javni izdavač preuzme i profitabilne segmente, može ugroziti održivost tržišne konkurencije. Iskustva iz Evrope pokazuju da hibridni modeli daju najbolje rezultate. Zato je potrebno obezbediti transparentnost, subvencije za niše i stroži nadzor nad kvalitetom. Balans između javnog interesa i tržišnih mehanizama ključan je za održiv i pravičan sistem udžbenika. Uloga javnog izdavača u tom sistemu nije konkurencija već korektiv tržišnih nedostataka.

Kroz analize došlo se do zaključka da će u školskoj 2029/2030. godine udeo javnog izdavača na tržištu udžbenika osnovne škole iznositi 64%, dok će ostali izdavači imati 36% tržišta udžbenika za osnovnu školu.

5. Analiza efekata na društvo.

6) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na zdravlje ljudi?

Opisati predložena rešenja propisa koja direktno ili indirektno utiču na zdravlje ljudi (posebno osetljivih društvenih grupa) i predstaviti efekte tih rešenja. Ukoliko su efekti predloženih rešenja negativni, predstaviti mere kojima će se ti efekti ublažiti ili otkloniti.

Istraživanja pokazuju da veliki broj učenika u Srbiji nosi školske torbe koje premašuju preporučenu težinu od 10–15% telesne mase, što direktno utiče na pojavu lošeg držanja, deformiteta kičme (skolioza, kifoza) i hroničnog bola u leđima. Podaci Instituta za javno zdravlje „Batut” ukazuju da čak 70% dece ima neki oblik poremećaja u posturi, a jedan od ključnih faktora je prekomerna težina školskog materijala. U tom kontekstu, Predlog zakona predviđa propisivanje preporučene mase štampanog udžbenika, po razredu i nastavnom predmetu. Kriterijumi se zasnivaju na praksama zemalja Evropske unije, naučno utvrđenim medicinskim preporukama, kao i analizama postojećih udžbenika, koji imaju veće mase od preporučenih.

Plan je da se udžbenici pojednostave, smanje u obimu i dopune digitalnim sadržajima dostupnim preko QR kodova, čime bi se štampani materijal sveo na osnovni nastavni minimum. Očekuje se da će prosečna težina udžbenika po predmetu biti značajno manja – u mnogim slučajevima čak za 20–40% u odnosu na trenutno stanje. Ova mera treba da doprinese ne samo očuvanju zdravlja učenika, već i unapređenju kvaliteta učenja kroz bolju organizovanost i lakši pristup pratećim sadržajima u digitalnom formatu.

7) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na obim ostvarivanja prava na pravično suđenje, pristupačnost javnim površinama i objektima i pristup informacijama? Na koji način predložena rešenja utiču na kvalitet i dostupnost javnih usluga, usluga sistema socijalne zaštite, sistema zdravstvene zaštite i sistema obrazovanja, kao i u drugih javnih usluga, naročito u kontekstu zaštite i unapređenja prava pripadnika osetljivih društvenih grupa?

Opisati predložena rešenja propisa koja direktno ili indirektno utiču na obim ostvarivanja prava, kao što su pravo na pravično suđenje, pristupačnost javnim površinama i objektima i pristup informacijama, odnosno kvalitet i dostupnost javnih usluga, kvalitet i dostupnost usluga sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema i sistema obrazovanja, kao i dostupnost i priuštivost drugih javnih usluga i predstaviti efekte tih rešenja na građane (posebno na osetljive društvene grupe). Ukoliko su efekti predloženih rešenja propisa negativni, predstaviti mere kojima će se ti efekti ublažiti ili otkloniti.

Izmene Zakona koje predviđaju uvođenje udžbenika od nacionalnog značaja, koje će izdavati javni izdavač, značajno će unaprediti dostupnost i kvalitet obrazovanja. Za razliku od dosadašnjeg stanja, gde je tržište bilo dominantno uređeno komercijalnom logikom, novi model omogućava da se iste ključne udžbenike imaju svi učenici, bez obzira na regionalnu ili socijalnu neravnopravnost. Javni izdavač, kao neprofitni akter sa javnim mandatom, garantuje ravnopravan pristup, standardan kvalitet i usaglašenost sa obrazovnim ciljevima države.

Udžbenici od nacionalnog značaja biće prilagođeni savremenim pedagoškim standardima, što predstavlja napredak u odnosu na postojeće izdanje gde postoje značajne razlike u pristupu, kvalitetu i obimu sadržaja. Dodatno, javni izdavač će popunjavati praznine u ponudi, kao što su manjinski jezici i stručni predmeti, koje privatni izdavači često izbegavaju zbog neisplativosti. Udžbenici će biti predmet javne kontrole, čime se unapređuje transparentnost i smanjuje mogućnost komercijalnog uticaja. Uvođenje udžbenika od nacionalnog značaja tako postaje ključni mehanizam za očuvanje kvaliteta, jednakosti i kulturnog identiteta u obrazovanju. Dodatno, kao pokazatelj kvaliteta udžbenika i njihovog uticaja na nastavni proces, koristiće se praćenje postign učenika na završnom ispitu (iz srpskog jezika, istorije i geografije).

7. Analiza upravljačkih efekata.

1) Koje aktivnosti je potrebno sprovesti i u kojim rokovima kako bi se omogućila primena propisa? Koja organizaciona jedinica unutar organa, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja, je odgovorna za sprovođenje ovih aktivnosti?

Potrebno je precizno navesti konkretne regulatorne (donošenje podzakonskih i opštih akata, usklađivanje drugih propisa sa propisom koji se predlaže) i neregulatorne aktivnosti (informativno edukativne kampanje, obuke zaposlenih za primenu novih propisa, tehničko tehnološke i organizacione promene, itd.) koje je potrebno preduzeti kako bi se omogućila primena propisa, kao i rok za njihovo sprovođenje. Navesti organ, odnosno organizaciju koja vrši javna ovlašćenja i unutrašnju organizacionu jedinicu koja je odgovorna za sprovođenje aktivnosti. Navesti na koji način će se uspostaviti međuinstitucionalna saradnja između organa, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja nadležnih za primenu propisa.

U cilju pune primene Zakona, potrebno je preduzeti niz konkretnih aktivnosti, utvrditi rokove i odgovorne organe, kao i način praćenja primene i sankcionisanje nepoštovanja obaveza. Prvo, javni izdavač u roku od 30 dana od stupanja zakona na snagu raspisuje javni poziv za izbor autora udžbenika od nacionalnog značaja za prvi i peti razred, ukupno za izradu 9 udžbeničkih kompleta. Za ostale razrede, ova obaveza se sprovodi najkasnije 18 meseci pre početka školske godine u kojoj se udžbenici koriste. Javni izdavač imenuje recenzentske komisije i vrši izbor autora po

utvrđenim kriterijumima. Ministarstvo prosvete donosi podzakonske akte u roku od 90 dana, uključujući pravilnike o načinu korišćenja i vraćanja udžbenika, kao i kriterijume za određivanje najviše cene udžbenika, u saradnji sa Ministarstvom trgovine. Vlada utvrđuje najvišu cenu do 1. marta tekuće godine za narednu školsku godinu.

Ministarstvo prosvete će ažurirati Katalog udžbenika do 1. marta svake godine i prati usklađenost udžbenika sa novim programima nastave i učenja. Ministarstvo će pratiti primenu propisa putem elektronskog registra udžbenika i redovnog izveštavanja škola. Sektori u okviru Ministarstva zaduženi su za koordinaciju praćenja primene propisa, kao i za pripremu godišnjeg izveštaja Vladi. Podaci će se prikupljati iz školskih elektronskih dnevnika, Registra udžbenika, izveštaja javnog izdavača i prijava inspekcije, na polugodišnjem i godišnjem nivou.

U slučaju nepoštovanja odredbi zakona, propisane su kaznene mere. Izdavač koji prodaje udžbenik po ceni višoj od određene (član 34v stav 6.) biće novčano kažnjen u skladu sa članom 43. Zakona. Javni izdavač koji ne objavi javni poziv ili ne dostavi rukopis u roku, odgovara ugovorno i materijalno, a autor koji ne ispuni ugovorene obaveze mora vratiti honorar i nadoknaditi štetu. Škole koje ne sprovedu postupak izbora udžbenika u predviđenom roku, gube pravo na izbor i umesto njih Ministarstvo donosi odluku o izboru udžbenika. Inspekcijski nadzor će vršiti kontrolu sprovođenja zakona, a uočene nepravilnosti će biti sankcionisane u skladu sa zakonima.

Ciljne vrednosti pokazatelja (poput procenta škola koje koriste udžbenike od nacionalnog značaja po razredima, procenta odobrenih udžbenika u odnosu na planove, broja udžbenika u skladu sa preporučenom masom i cenom) biće proveravane godišnje. Ovi podaci će biti javno dostupni putem izveštaja Ministarstva. Praćenjem i sankcionisanjem obezbeđuje se da se novi zakon primeni u celosti i u roku, što će obezbediti veći kvalitet, nacionalnu koheziju i pravičnost u pristupu obrazovanju.

2) Odrediti kapacitete organa, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja koji je potrebno angažovati za primenu propisa. Da li su kapaciteti dovoljni za primenu propisa?

Odrediti organizacionu celinu u okviru organa, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja koja će vršiti nadležnosti definisane propisom. Prikazati ljudske i materijalne (oprema, prostor, softver, itd.) kapacitete koje je potrebno da ova organizaciona celina angažuje. Proceniti postojeće i navesti da li je potrebno obezbediti dodatne kapacitete i način na koji će se ti kapaciteti obezbediti.

Ministarstvo prosvete i javni izdavač raspolažu odgovarajućim kadrovskim i organizacionim kapacitetima za sprovođenje navedenih aktivnosti. U okviru Ministarstva postoje organizacione jedinice (sektori i školske uprave), koje imaju stručne kapaciteti i koji omogućavaju praćenje, koordinaciju i realizaciju svih obaveza utvrđenih izmenama i dopunama Zakona, uključujući pripremu podzakonskih akata, vođenje Registra udžbenika, praćenje izveštaja, kao i inspekcijski nadzor.

Javni izdavač, u skladu sa zakonom, već poseduje neophodnu logističku infrastrukturu, stručne kadrove, iskustvo u pripremi nastavnih materijala i uspostavljene mehanizme za saradnju sa autorima, recenzentima i dizajnerima. U prethodnom periodu.

Dinamika sprovođenja aktivnosti je realno postavljena i biće praćena u skladu sa predviđenim rokovima. Nadležni sektori u Ministarstvu biće zaduženi za praćenje primene zakona i izveštavanje Vlade, a aktivnosti će se pratiti kroz jasno definisane merljive pokazatelje učinka. Institucionalni okvir i postojeći resursi omogućavaju efikasnu implementaciju zakona u celini.

3) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na efikasnost, odgovornost i transparentnost rada organa, odnosno organizacija koji vrše javna ovlašćenja nadležnih za primenu propisa?

Opisati predložena rešenja propisa koja direktno ili indirektno utiču na brže i jednostavnije vršenje nadležnosti organa, odnosno organizacija koji vrše javna ovlašćenja uz efikasnije korišćenje raspoloživih resursa i opisati uticaj? Da li se predloženim rešenjima propisa jasno određuje nadležnost za primenu propisa između organa, odnosno organizacija koji vrše javna ovlašćenja (na primer u slučaju zajedničkog nadzora)? Da li se omogućava ciljnim grupama i zainteresovanim stranama da imaju uvid u način primene propisa (na primer dostupnost informacije o načinu sprovođenja administrativnog postupka, praćenje kretanja predmeta, javnost registara i evidencija, dostupnost izveštaja, itd.)?

U novim zakonskim rešenjima predviđeno je ukidanje prakse objavljivanja stručnih ocena kvaliteta rukopisa udžbenika na zvaničnoj internet stranici Zavoda, odnosno Pokrajinskog zavoda. Iako je ta praksa ranije bila uspostavljena kao deo napora ka većoj transparentnosti, pokazalo se da nije neophodna za ostvarivanje osnovne svrhe – kvalitetnog i objektivnog odobravanja udžbenika. Naime, sam proces recenziranja i dalje ostaje formalizovan, stručan i utemeljen na propisanim standardima kvaliteta, ali se ukida administrativna obaveza objavljivanja pojedinačnih ocena na internetu.

Time se postiže pojednostavljenje postupka i smanjuje administrativno opterećenje zaposlenih u Zavodima, koji su bili obavezani da u kratkom roku pripremaju i tehnički uređuju veliki broj dokumenata za javnu objavu. Osim toga, s obzirom na to da stručne ocene nisu pravno obavezujući dokumenti već stručno mišljenje komisija, njihova javna objava nije od suštinskog značaja za sam proces odlučivanja. Rešavanje po zahtevu zainteresovanih strana i dalje je moguće u skladu sa propisima o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Na ovaj način se zadržava osnovni nivo transparentnosti, ali se istovremeno postiže veća efikasnost i usredsređenost na ključne funkcije odobravanja udžbenika.

Uvođenjem novih članova zakona koji detaljnije uređuju postupak izbora udžbenika, značajno se unapređuje transparentnost i pravna sigurnost tog procesa. Izmenama članova po prvi put se na normativan način propisuju „Načela za izbor udžbenika“, što je važan iskorak u obezbeđivanju ravnopravnosti privrednih subjekata, otklanjanju diskriminacije, kao i podizanju svesti o ekonomičnosti i ekološkoj odgovornosti.

Načelo obezbeđivanja konkurencije i zabrane diskriminacije jasno nalaže da nastavničko veće mora sprovoditi javni, otvoreni i transparentni postupak izbora, bez favorizovanja bilo kog izdavača i bez diskriminatorских kriterijuma. Ovo značajno doprinosi jačanju pravičnosti i otvara vrata za zdravu tržišnu konkurenciju, što će na duže staze podići kvalitet udžbenika.

Načelo ekonomičnosti, efikasnosti i zaštite životne sredine postavlja dužnost školama da prilikom izbora vode računa o ceni udžbenika i uticaju na životnu sredinu, što je nova i važna dimenzija odgovornosti u sistemu.

Načelo transparentnosti i jednakosti privrednih subjekata obezbeđuje ravnopravan položaj svih izdavača i sprečava zatvorene ili privilegovane dogovore na nivou škola.

Dodavanje novih članova prvi put uvodi i postupak izbora udžbenika kao uređenu administrativnu radnju koja se prati i dokumentuje, što omogućava bolju kontrolu i nadzor od strane nadležnog ministarstva. Škole će imati obavezu da se izjasne o postupku izbora, čime se jača odgovornost nastavničkog veća i smanjuje prostor za proizvoljnost.

Ove izmene značajno podižu kvalitet i kredibilitet procesa izbora udžbenika i predstavljaju važan mehanizam za jačanje poverenja u obrazovni sistem, uz očuvanje autonomije škola i prava učenika i roditelja na kvalitetno obrazovanje.

8. Analiza finansijskih efekata.

1) Koliko iznose javni rashodi primene propisa i iz kojih izvora finansiranja će se obezbediti sredstva?

Opisati predložena rešenja propisa koja direktno ili indirektno utiču na povećanje javnih rashoda. Navesti procenjen iznos troškova koje će snositi organi, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja za primenu propisa. Navesti izvore finansiranja iz kojih će se obezbeđivati potrebna sredstva (budžet Republike Srbije, zaduživanje, donatorska sredstva, budžet autonomne pokrajine, budžet jedinice lokalne samouprave, budžet javne ustanove, itd.) i iznose koji će se obezbediti iz svakog izvora finansiranja.

Zaključuje se da će javni izdavač u školskoj 2029/2030. godini ostvariti značajno povećanje udela na tržištu udžbenika za osnovnu školu, sa procenjenih 64%, dok će ostali izdavači deliti preostalih 36%. Ovaj rast tržišnog udela ukazuje na jačanje pozicije javnog izdavača kao ključnog aktera u sistemu udžbenika.

Što se tiče finansijskih kapaciteta biće obezbeđena sredstva za troškove proizvodnje udžbenika od nacionalnog značaja, uzimajući u obzir podršku Vlade, Ministarstva i javno-finansijske mehanizme koji stoje na raspolaganju.

Iako će isključivo pravo na izdavanje nacionalnih udžbenika doprineti značajnom povećanju prihoda javnog izdavača, treba imati u vidu da je i dalje važno održavati kvalitet, transparentnost i konkurentnost na tržištu kako bi se obezbedila dugoročna održivost i poverenje korisnika. Ukupno, ove okolnosti daju osnovu za stabilan i održiv rast javnog izdavača u narednom periodu.

9. Izveštaj o sprovedenim konsultacijama

- 1) Odrediti ciljne grupe i zainteresovane strane koje je potrebno uključiti u proces konsultacija.
- 2) U kom periodu su sprovedene konsultacije i da li su relevantne informacije o vremenu i mestu primene izabranih metoda konsultacija i njihovim rezultatima, objavljene na Portalu „eKonsultacije”? Navesti link sa Portala „eKonsultacije” ili neke druge internet stranice preko koje su sprovedene konsultacije.
- 3) Navesti ciljne grupe i zainteresovane strane koje su učestvovala u konsultacijama.
- 4) Da li su u konsultacije uključeni predstavnici mikro, malih i srednjih privrednih subjekata iz regulisane oblasti i osetljive društvene grupe na koje propis utiče, predstavnici udruženja koja se bave zaštitom životne sredine, kao i predstavnici udruženja koji se bave rodnom ravnopravnošću?
- 5) Navedite primedbe, sugestije i komentare na tekst propisa, dostavljene u toku konsultacija koje su usvojene.
- 6) Navedite primedbe, sugestije i komentare na tekst propisa, dostavljene u toku konsultacija koje nisu usvojene i objasniti razloge za njihovo neprihvatanje.

Na osnovu člana 41. stav 3. Poslovnika Vlade („Službeni glasnik RS”, br. 61/06 –prečišćen tekst, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14 i 8/19 - dr. propis), Odbor za javne službe Vlade Republike Srbije na sednici održanoj dana 14. maja 2025. godine, doneo je Zaključak 05 Broj: 011-4902/2025, kojim je određeno sprovedene javne rasprave i utvrđen je Program javne rasprave o Predlogu zakona o izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima (u daljem tekstu: Predlog zakona). Javna rasprava je sprovedena u periodu od 15. maja do 4. juna 2025. godine. Prva tribina o predloženom Predlogu zakona održana je u utorak, 20. maja 2025. godine, u Beogradu, druga tribina održana je u sredu, 21. maja 2025. godine, u Novom Sadu, treća i četvrta tribina održane su u sredu, 28. maja 2025. godine, u Kraljevu i Kragujevcu.

U javnoj raspravi učestvovali su predstavnici Ministarstva prosvete, Nacionalnog prosvetnog saveta, Saveta za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine-nacionalne zajednice, Pedagoškog zavoda Vojvodine, Javnog preduzeća „Zavod za udžbenike”, ustanove obrazovanja i vaspitanja, izdavači udžbenika, predstavnici nevladinih organizacija i ostali zainteresovani subjekti i pojedinci.

Predlog zakona objavljen je na zvaničnoj internet stranici Ministarstva prosvete (www.prosveta.gov.rs), kao i na portalu „eKonsultacije” (<https://ekonsultacije.gov.rs/topicOfDiscussionPage/477/4>), a zainteresovana lica mogla su svoje sugestije, predloge i primedbe dostaviti na sledeću e-mail adresu: javna.rasprava@prosveta.gov.rs, sa naznakom: „Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima”.

Ministarstvo prosvete razmotrilo je sve pojedinačne sugestije, primedbe i predloge za izmene i dopune koje su primljene tokom javne rasprave i prihvatilo sugestije i predloge kojima se unapređuju zakonska rešenja predloženog teksta Predloga zakona, te u skladu sa tim izvršilo potrebne izmene i dopune Predloga zakona.

IZJAVA O USKLAĐENOSTI PROPISA SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE

1. Ovlašćeni predlagač propisa: Vlada

Obradivač: Ministarstvo prosvete

2. Naziv propisa

Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o udžbenicima

Draft Law on amendments to the Law on textbooks

3. Usklađenost propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Sporazum):

a) Odredba Sporazuma i Prelaznog sporazuma koja se odnose na normativnu sadržinu propisa,

Sporazum, Naslov VIII Politike saradnje, Član 102. Obrazovanje i stručno osposobljavanje

b) Prelazni rok za usklađivanje zakonodavstva prema odredbama Sporazuma i Prelaznog sporazuma,

Opšti rok utvrđen članom 72. Sporazuma

v) Ocena ispunjenosti obaveze koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma,

Potpuno

g) Razlozi za delimično ispunjavanje, odnosno neispunjavanje obaveza koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma i Prelaznog sporazuma,

/

d) Veza sa Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije.

/

4. Usklađenost propisa sa propisima Evropske unije:

a) Navođenje odredbi primarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,

/

b) Navođenje sekundarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,

/

v) Navođenje ostalih izvora prava Evropske unije i usklađenost sa njima,

/

g) Razlozi za delimičnu usklađenost, odnosno neusklađenost,

/

d) Rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti propisa sa propisima Evropske unije.

/

6. Da li su prethodno navedeni izvori prava Evropske unije prevedeni na srpski jezik?

Ne

7. Da li je propis preveden na neki službeni jezik Evropske unije?

Ne

8. Učešće konsultanata u izradi propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti

U postupku izrade predmetnog materijala nije bila konsultovana Evropska komisija, odnosno druga stručna tela Evropske unije.